

80
1935

1954

БИБЛИОТЕКА
НА
Военното Негово Величество

Военното на Н. В. Училище

ОТЪ

ОСНОВАВАНЕТО МУ ДО ДНЕСЪ

1878—1934 г.

БИБЛИОТЕКА
НА
Военното Негово Величество

СОФИЯ

Печатница на Военното на Негово Величество Училище

1934 г.

36

Преди половинъ векъ на Балканитъ се роди нова държава — държавата на повикания да заживѣе своя политически животъ претрадалъ български народъ.

За зла чeсть тя бѣ осакатена, народътъ бѣ разкъсанъ, робство се падна да е сѣдбата на голѣми части отъ него.

Орисницата отреди въ стремежа къмъ обединение борби да е живота на този народъ. И той смѣло пое ржавицата на тази жестока орисия.

Бори се той смѣло, юнашки, не жалейки кръвта на своитъ най-храбри синове, сведени, събрани всички въ неговата великолепна войска. Тя написа въ война и въ миръ най-великитъ страници отъ неговата нова история.

Но кой даде водачитъ на тази желѣзна армия въ войната, кой даде и смѣлитъ борци за съзиждане основитъ на държавата въ миръ? Безспорно това е Военното на Негово Величество Училище. Въ новата история на народа ни то бѣ неговия Рилски манастиръ, то бѣ тая твърдина на българския духъ, мъжество, интелектъ и здрави чувства, то бѣ тая съкровищница на народнитъ ценности, каквато въ робството бѣ светата обителъ.

За да се увѣковечатъ дѣлата на тия, които работиха въ него, на дългия низъ отъ хора, които излѣзоха отъ него и умрѣха за родината, се написа съ общитъ усилия на всички офицери, служащи въ него, тая книга.

Това не е история: това е едно сбито популярно изложение на всички събития изъ живота на училището отъ основаването му до днесъ, книга, която показва какво богато наследство дава училището на иднитъ поколения за полезна дейность — научна, морална, педагогична и бойна.

Да черпимъ поука отъ славното минало на нашето училище, да вървимъ по начертания и изпитанъ отъ нашитъ предшественици пѣтъ, съ голѣмата вѣра, съ свещенната вѣра въ светлото бѣдаще на родината — на България.

ВИБ

БИБ

Дар 2101

I. Периодъ.

Руско командуване — отъ Освобождението до Сръбско-Българската война включително.

1. Формиране Военното училище.

Политически условия и
основание за формира-
нето на училището.

Следъ привършване военнитѣ действия въ Освободителната Руско-Турска война, съгласно сключения между воюващитѣ страни Санъ-Стефански договоръ, въ новосъздадената българска държава се е предвиждало да остане за срокъ отъ две години една руска окупационна армия, за подържане реда и за защита на държавата. Въ този срокъ, смѣтало се е отъ руситѣ, ще може да се създаде и организира въоръжената сила на новата държава. Но нѣкои отъ великитѣ сили, главно Австро-Унгария, повеждатъ борба противъ двегодишния срокъ на руската окупация, намирайки го опасенъ за тѣхнитѣ интереси и въ Берлинския конгресъ, който окончателно ликвидира войната, срока на руската окупация билъ намаленъ на 9 месеца, считано отъ 9-й юлий 1878 година — деньтъ на утвърждаване договора отъ всички сили.

Въ този кратъкъ срокъ, много естествено, било е мжно да се създаде въоръжената сила на една новосъздадена държава, която въ продължение на нѣколко вѣка е била въ робство. Но ако въпроса за създаване на войнишкия материалъ е билъ все пакъ разрешимъ, не така е стоялъ въпросъ съ началническия персоналъ, особено офицерскитѣ.

Ето защо, преди да се знаятъ решенията на Берлинския конгресъ относително бждещата сждба на току що учреденото споредъ Санъ-Стефанския договоръ Българско княжество, Императорския комисаръ въ България князь Дондуковъ Корсаковъ, опасявайки се по въпроса за продължителността на окупационния периодъ на рускитѣ войски, взема решение като временна мѣрка, да се формира въ Пловдивъ една военна учебна часть, съставена отъ български младежи, притежаващи най-малко четирикласно образование. Целта на това формиране е била да се даде на тия младежи една елементарна военна подготовка, за да могатъ да бждатъ произведени въ първи офицерски чинъ, ако политическитѣ обстоятелства наложатъ това за попълване офицерския съ-

ставъ на новосъздадената българска „земска войска“. Презъ августъ командата е броила 80 души, вследствие на което е била преименована въ рота на „волно-опредѣляющитѣ се“. По късно нейния съставъ достига до 106 человекъ. Понеже

Князь Дондуковъ Корсаковъ.

за формирането на командата не било оповестено по цѣлата страна, въ нея постъпили на първо време младежи предимно отъ Южна България. Отъ Северна България постъпили само младежитѣ, които следвали откритата по-рано

въ Пловдивъ школа за подготовка на чиновници по гражд. ведомство, които се отказали отъ служба по това ведомство.

Генералъ-Майоръ Золотаревъ

Висшия контрол и ръководството на занятията в командата сж били повърнени на капитана от Императорската гвардия *Флейшеръ*. Ротен командир е бил назначен капитан *Стриженски* с двама офицери за помощници — българи на руска служба.

За подофицерски кадър на ротата били назначени един фелдфебел и 4 старши подофицери, с доказани отлични нравствени и служебни качества и с отлична бойна опитност.

Схващайки всичката важност на въпроса, едновременно с горното, Княз Дондуков Корсаков възложил на Началника на Военния отдъл при управлението му Генерал-Майор *Золотаревъ*, да проучи въпроса за създаване на едно Военно училище и да направи всичко възможно за бързото му откриване.

„Положение за Военното училище“.

В резултат на това поръчение, още в първите дни на м. август е било изработено „Положение за Военното училище“, а сжщо и подробна програма за приемане изпитъ, надлежно утвърдени от Императорския Комисар.

Към 15-й август 1878 г. е било обнародвано в вестниците следното извлечение от Положението за Военното училище:

„Негово Сиятелство Императорския Руски Комисар в България вижда за необходимо да се устрои в колкото е възможно по-кжсо време едно Военно училище, с цел да образува офицери за земската войска“.

„Като се вземе, обаче, в съображение, че казаното Военно училище нма да се отвори по-рано от идущия месец октомврий, но че е полезно да се извести при какви условия ще се приемат младежи в това заведение, за това се обявява следното:

1. Военното училище се устройва, за да се даде на младежи не по-маловръстни от 17 години научното и строино образование, което е нужно за един офицер.

2. Приетите в Училището ще се подържат и учат за смътка на българското съкровище и ще се именуват *юнkerи*.

3. Учебния курс в Училището се раздъл на два класа: първи или общи и втори или специални.

4. Учениците се приемат направо и в двата класа после изпитанието, което ще става според една специално

изработена програма. Ония които постъпят в първи клас ще стоят в Училището 2 години, а ония в втори клас — една година.

7. След свършване на курса на училището, всички юнкери които дадът добър изпит и които сж се показали достойни по поведението си, ще се произведат от Императорския комисар за офицери в пехотата, артилерията, конницата или саперите на земската войска

Оценката на знанията ще се прави по нотната система и според тия ноти и на основание на другите определени условия се прави подразделение на разряди, когато ще се пушат от училището.

8. Юнкерите от втори клас, които свършват училищния курс неуспшно, се определят в земската войска за унтер офицери, с право, обаче, че след шест месечно служене в редовете, ще могат да бждат представени за офицери, ако началството ги намъри за достойни.

9. Всички, които получат образование в Военното училище на смет на съкровището сж длъжни да служат, като офицери в продължение на една година. Ония които сж били две и повече години, толкова време, колкото се определя впоследствие от българското княжеско правителство.

10. Вътрешния порядък на Военното училище, равно правата и преимуществата на юнкерите, както и определениите в заведението награди и изискания ще се изложат в особенни наставления.

В така цитираното положение на Военното училище виждаме, че сж легнали здрави начала, които както ще се види по-нататък, сж имали сила през всичкото време на съществуване училището. Целите на училището сж изложени много кратко, но все пак ясно. Учредява се само едно училище за всички родове войски, което е имало значение за еднородността на българския офицерски кадър. Установява се звание за възпитаниците на училището „юнkerи“.

Обща радост при откриване на училището.

Издаваният по онова време в Пловдив вестник „Марица“, като публикува горното извлечение от положението за Военното училище в своя брой шести от 15-й август 1878 година го придружава с една твърде забележителна статия, извадки от която се дават по-долу:

„Всички, които обичат България, всички, които желаят всестранный успех на нашето Отечество, ще прочетат с възхищение известието което стои въ официалния откъдъ, относително до отварянето на едно Военно училище“.

„Нѣма да бждемъ далечъ отъ истината ако кажемъ, че съ отварянето на това Военно училище се туря основния камъкъ на нашата щастлива бждащностъ. Нашето мнение всѣкога е било, че първото условие за напредъка на една държава въ днешнитѣ времена е нейната военна сила, защото първото нѣщо, за което трѣбва да се труди единъ народъ, то е да оздрави сжществуването си, а първото условие за сжществуване е военната сила“.

„Единствения церъ за нашето спокойствие е войската, а войска безъ просвѣтени и способни офицери е немислима. Затова и ние се радваме чрезвичайно на отварянето на първото българско Военно училище“.

Българската младежъ трѣбва да посрещне отварянето на Военното училище съ патристическо съчувствие и да отговори на надеждитѣ, които се възлагатъ на нея отъ високоставенитѣ лица, които управляватъ Отечеството ни.“

Горнитѣ извадки показватъ колко ентусиазирано е било посрещането откриването на Военното училище отъ просвѣтителитѣ тогава български кржгове.

Съ приказъ по Военното управление на българската земска войска № 14 отъ 1-й септемврий 1878 год. издаденъ въ гр. Пловдивъ, се назначава първия началнически персоналъ на Военното училище отъ 5-тѣ души офицери, на ротата „волноопределяющи“ отъ които гвардейския капитанъ Флейшеръ за Началникъ на училището.

На 6-й септемврий се отдава първата заповѣдъ по училището въ Пловдивъ, съ която се обявява назначения офицерски съставъ на училището. Щабътъ на училището до края на м. октомврий е въ Пловдивъ а въ началото на м. Ноемврий се премѣства въ София, заедно съ ротата, изпратена на 14. XI. 1878 г. тържествено на Пловдивската гара, посрещнатата още по-тържествено въ София и въведена въ училищното здание съ кратка и прачувствена речъ отъ тогавашния соф. митрополитъ Милети, който между другото казалъ „Тукъ присѣтствуващитѣ виждатъ въ Вашето лице радостта, защитата и гордостта на многострадалното ни Отечество.“

Първитѣ юнкери.

Въ края на октомврий 1878 год., отъ дирекцията на Военното училище било публикувано обявление, съ което е било разгласено, че отъ 15-й ноемврий ще почнатъ изпититѣ за приемане въ Военното училище въ

София, съгласно програмата, публикувана по-рано въ вѣстникитѣ. Желаящитѣ младежи да постъпятъ, трѣбвало да се явятъ въ училището на 14-й ноемврий.

Начиная отъ 15-й ноемврий почнало произвеждането на приемнитѣ изпити.

На 26-й ноемврий станало откриването и освещаването на училището.

Откриване и освещаване на училището.

Въ този день руската армия е празнувала паметта на Св. Великомъченикъ и победоносецъ Георги, вмѣсто на 6-й май, както ние го празнуваме. Сжщия день е и празника на руския воененъ орденъ за храбростъ. По този случай следъ божествената служба въ катедралната църква Св. Недѣля, билъ произведенъ парадъ въ двора на църквата. Следъ парада имало духовно шествие, начело съ Софийския митрополитъ Милети, духовенството и Императорския комисаръ, къмъ новооткритото Военно училище, въ помѣщението на бившата турска военна болница (мѣстото на сегашния Воененъ клубъ). Отслуженъ билъ молебенъ съ водосвѣтъ въ специално приготвената за целта зала. Следъ молебена Императорскиятъ комисаръ поканилъ гоститѣ на закуска въ съседната богато наредана зала. Произнесени били тостове: отъ комисаря — за здравето и дългоденствието на Царъ Освободителя, отъ Началника на училището — за здравето на Комисаря, като напомнилъ на присѣтствуящитѣ, че заслугата и благодарността за откриването на това военно учебно заведение се дължи единствено и изключително нему и неговия помощникъ по управление на войскитѣ въ България Генералъ-майоръ — Золотаревъ.

Следъ свършване закуската Императорския комисаръ поканилъ гоститѣ въ трапезарията на юнкеритѣ, гдето той се обърналъ къмъ последнитѣ съ следната речъ:

„День Св. Победоносца Георгия избранъ для открытія первого въ свободной Болгаріи Военнаго училища. Да послужить же залогомъ словы и счастья новаго болгарскаго земскаго войска. На васъ, первыхъ учениковъ етого училища лежитъ святая обязаность внести въ ряды молодаго войска вашего, тѣ правила чести. тѣ основы порядка и дисциплины, то чувство исполненія долга, которое составляетъ крепосты и силу каждаго войска. Я увѣренъ, что кажды изъ васъ сознаетъ высокую задачу выпавшую на вашу долю и оправдаетъ зоботы о васъ Великаго Государя нашего и надежды всего болгарскаго народа, на славу и счастье дорогой многострадалной родины вашей. За здравье Освободителя Болгарій, за здоровье наследка и всего царствующаго дома; за преуспѣяніе и славу болгарскаго земскаго войска; за счастье и благоденствие всего болгарскаго народа“.

„Денътъ Св. Георги Победоносецъ е избранъ за откриване на първото Военно училище въ свободна България. Нека то да послужи като залогъ на щастие за новата българска земска войска. На Васъ, първитъ ученици на това училище лежи святата обязаностъ да внесете въ редоветъ на Вашата млада войска ония правила за честъ, ония основи за порядъкъ и дисциплина и онова чувство на изпълнение дълга, което съставлява силата на всѣка войска. Азъ съмъ увѣренъ, че всѣки отъ Васъ ще съзнае високата задача, която се е паднала на Вашата сждба и ще оправдае грижитъ за Васъ на Нашия Великъ Господаръ и надеждитъ на цѣлия български народъ за славата и щастieto на скжпата и многострадална Ваша Родина. За здравето на Осводителя на България, за здравето на Наследника и цѣлия Царствуещъ домъ, за преуспѣването и славата на българската земска войска, за щастieto и благоденствието на цѣлия български народъ“.

Следъ Императорския комисаръ, митрополитъ Милетии се обърналъ съ една назидателна речъ къмъ юркеритъ и като изтъкналъ подвизитъ и заслугитъ на избрания покровителъ на училището Св. Николай Софийски като войникъ и служителъ на народа, изказалъ надеждата, че бждащитъ офицери на българската войска ще иматъ въ своята дейность за образецъ тѣзи дѣла и подвизи на покровителя на училището.

Следъ тази речъ Императорския комисаръ поблагодарилъ на Митрополита, простилъ се съ гоститъ и напусналъ залата.

Началникътъ на училището, гвардейския капитанъ Флейшеръ дълбоко трогнатъ отъ неочакваното тържествено откриване и освещаване на първото военно учебно заведение въ България, побързалъ да сподѣли своята безгранична радостъ съ родолюбивата редакция на в. „Марица“, която съ своитъ патриотически и вдъхновени статии не малко способствувала за успѣшното осжществяване на предприетото отъ Императорския комисаръ учредяване на този храмъ на военната наука въ току що освободеното българско Отечество. Още сжщия день той телеграфиралъ:

„Щастливъ съмъ дето мога да зарадвамъ Вашето патриотическо чувство, като Ви съобща, че на този день цѣлиятъ градъ София празнува съ извънредно тържество отварянето на първото Военно училище въ Вашата страна. Този знаменитъ день въ българската история се отпразнува съ радостни чувства отъ рускитъ и българскитъ представители“.

Първи учебни занятия.

На следния день 27-й ноемврий почнали занятията въ училището.

2. Съставъ и организация.

Единъ пжтъ решено откриването на Военното училище, необходимо е било да се опредѣли неговия съставъ и организация. Въ това отношение руското командуване е разполагало съ богатия опитъ на своитъ военни училища. Сега въпроса се е свеждалъ по-скоро тоя опитъ да бжде нагледенъ къмъ особенитъ мѣстни условия.

Първоначалния щатъ на училището е билъ много скроменъ, а именно:

Началникъ на училището	офицеръ	1
Заведущъ учебната часть	офицеръ	1
Адютантъ — ковчежникъ	офицеръ	1
Ротень командиръ	офицеръ	1
Взводни командири	офицери	4
Щатни преподаватели цивилни		2
Подофицери инструктори		4
„ барабанчици		2
„ сигналисти		2
Подофицери нестроеви		2
Старши подофицеръ писаръ		1
Младши подофицери писари		2
Редникъ писаръ		1
Медицински фелдшеръ		1

Къмъ училището първоначално сж били прикомандировани и следнитъ органи:

Подофицеръ икономъ	1
„ обучающъ	1
„ барабанчикъ	1
„ библиотечаръ	1
„ бюфетчикъ	1
Редници писари	2
„ барабанчикъ	1
„ сигналистъ	1
„ обозень	1
„ вестови (служители)	1

За преподаватели сж били назначени необходимото число лектори отъ разни части и учреждения.

Съ изключение на нѣкои младши офицери и служители, всички назначени хора сж били руси.

Училището е било въ непосредствено подчинение на началника на Военния отдѣлъ при Комисаря, а следъ учредяване на българското правителство — въ непосредствено подчинение на Военния Министъръ.

Въ организационно отношение училището се е състояло отъ: управление, преподавателски и лекторски съставъ, юнкерско подѣление и войнишко подѣление.

Управлението се е състояло от Началник на училището и щаба му.

Тоя последния се е състоял от заведущъ учебната частъ, адютантъ-ковчежникъ и писари.

Две годишенъ курсъ. Въ учебно отношение първоначално училището се е подѣляло на 2 класа: първи или общи нареченъ младши и втори или старши — специаленъ. Старшиятъ класъ се е състоял отъ 4 отдѣления, а младшиятъ класъ отъ 2. Срѣдно отдѣленията сж имали по около 40 души юнкери.

Въ строево и домакинско отношения училището се е подѣляло на юнкерска рота и команда долни чинове. Първата се е състояла отъ 2 полуроти. Всѣка полурота се е попълвала отъ възпитаницитѣ на единъ класъ. Всѣка полурота имала 2 взвода по 4 отдѣления. Всѣко отдѣление е имало отъ 10—20 юнкери.

Ротата е била командувана отъ капитанъ, ротенъ командиръ, а взводоветѣ — отъ младши офицери (прапорщици, поручици или поручици).

Въ командата долни чинове сж влизали всички под-офицери, войници и служители. Тя се е завѣждала отъ единъ отъ младшитѣ офицери, назначенъ на служба въ училището.

Численъ съставъ. Въ зависимостъ отъ числото на приеманитѣ юнкери общата численостъ на училището е била променлива.

Първата година числеността на училището е възлизала на:

офицери 8.
юнкери 223 и 16 приходящи.
подофицери 8 строеви и сигналисти.
" 7 нестроеви
редници . 10

прикомандировани:

подофицери 5
редници 27

По-нататъкъ организацията и състава на училището търпи следнитѣ промѣни:

на 1. юни 1879 г. новъ щатъ за училището, а именно: младшитѣ офицери отъ 4 се увеличаватъ на 6 и се иска да бждатъ всички българи (до тогава 2 българи); предвиждатъ се 2 подофицери, каптенармуси (ключари българи); още единъ младши писаръ, 1 ученикъ при оръжейния майсторъ, 10 ординарци (българи), 30 прислужници (българи).

Следъ две годишенъ опитъ било намерено, че две годишния курсъ на училището не е достатъченъ и за да мо-

гатъ юнкеритѣ по обстойно да преминатъ пълния курсъ, както по общообразователнитѣ, тъй и по военнитѣ науки, съ заповѣдъ по Военното ведомство № 156 отъ 1880 г. се нарежда отъ бждещата учебна 1881/1882 год. при училището да се откриятъ 3 класа: единия общи или подготвителенъ и два специални.

Три годишенъ курсъ.

Поради тая причина въ началото на учебната 1880/1881 г. свършилитѣ юнкери до тогавашния младши класъ образували I. специаленъ, а новоприетитѣ — подготвителния класъ. Юнкеритѣ отъ тия класове е следвало да завършатъ въ три годишенъ срокъ. На следната година се вижда, че единъ общъ класъ е недостатъченъ за изучаване на общо образователнитѣ предмети и съ заповѣдъ по Военното ведомство № 58 отъ 1881 г. било наредено да се откриятъ още 2 общи или подготвителни класа, отъ които единия да се формира още същата година. По тоя начинъ учебната 1881/1882 започва съ 4 класа.

Четири годишенъ курсъ.

Тая нова организация въ учебно отношение се е отразила и върху организацията на училището въ строево отношение, а именно сега вече всѣки взводъ отъ юнкерската рота се е състоял отъ възпитаницитѣ на единъ класъ:

1 взводъ — II специаленъ класъ; 2 взводъ — I специаленъ класъ; 3 взводъ — старши общъ класъ; 4 взводъ — младши общъ класъ.

Реорганизирането на училището е станало причина да се загуби единъ випускъ, а именно не е имало производство въ 1882 г.

Една юнкерска рота.

Въ заповѣдъ по Военното ведомство отъ 5 септемврий 1881 год. се обявява новъ щатъ за офицерския съставъ на училището, а именно:

1 Началникъ на училището: { Полковникъ
Подполковникъ
Майоръ

1 Ротенъ командиръ: { Майоръ
Капитанъ

1 Взв. командиръ: { Капитанъ
Поручикъ

1 Инспекторъ на класоветѣ: { Подполковникъ
Майоръ
Капитанъ

1 Адютантъ: { Капитанъ
Поручикъ

1 Заведующъ домакинството: { Капитанъ
Поручикъ

1 Ковчежникъ

Съ тоя щатъ се опредѣля конкретно: 1) на всѣка длѣжностъ какъвъ чинъ съответствува, което до тогава не е било определено, 2) длѣжността „заведующъ учебната частъ“ се преименова на „инспекторъ на класоветъ“ и 3) откриватъ се нови длѣжности: адютантъ (тъй като до тогава той е билъ и ковчежникъ) и заведующъ домакинството.

Новитѣ длѣжности сж били създадени, тъй като нарастналитѣ нужди на училището сж изисквали специални лица да се занимаватъ както съ строевата и щабна служба, тъй и съ домакинската такава. До влизане въ сила на тоя щатъ, домакинскитѣ нужди на училището сж се уреждали отъ случайни лица.

Откриване „Межовая“ (топографска) школа къмъ училището. Съ височайши указъ отъ 10 августъ 1882 год. къмъ училището се причислява така наречената „Межовая“ школа, съ 60 възпитаници. Назначението на тая школа е било да подготвя топографи.

До тоя моментъ тя е била подъ ведението на Вжтрешното Министерство. Отъ възпитаницитѣ на тая школа при училището било формирано едно ново отдѣление, наречено техническо, подчинено въ строево отношение на ротния командиръ.

Петъ годишенъ курсъ въ училището. Въ началото на учебната 1882/83 год. е билъ откритъ и третия общъ класъ. По тоя начинъ пълния курсъ на училището става 5 годишенъ. Въ учебно отношение училището имало вече 5 отдѣления — класове.

II специаленъ

I специаленъ

Общъ старши

Общъ младши

Подготвителенъ

Съ заповѣдъ по Военното Ведомство отъ 24. II. 1883 г. билъ обявенъ следния щатъ на училището:

Началникъ на училището	Подполковникъ . . .	1
Инспекторъ на класоветъ	капитанъ	1
Заведующъ стопанството	капитанъ	1
Ротни к-ри — капитани		2
Взводни командири — капитани		4
Адютантъ — ковчежникъ — поручикъ		1

Заведующъ технич. частъ	капитанъ	1
Лѣкарь		1
Възпитаници		350

Две юнкерски роти.

Увеличения съставъ на училището не е можелъ да се включи въ една строева единица — юнкерска рота, както е било до тогава, затова е била формирана още една рота, или ставатъ всичко две роти.

1-а рота е била шефска на Негово Величество Княза и е включвала двата специални класа и межовата школа (техническото отдѣление); командвана е била отъ капитанъ Мининъ, като двата специални класа сж били командувани непосредствено отъ капитанъ Швенднеръ — съ права на ротенъ командиръ.

2-а рота е включвала общитѣ и подготвителни класове и била командвана отъ капитанъ Сульковски.

Капитанъ Мининъ е билъ смѣтанъ като помощникъ по строевата частъ на Началника на училището, съ права на дружиненъ командиръ. По тоя начинъ е било турнато началото на бждешата юнкерска дружина.

Всѣка рота била раздѣлена на три взвода, всѣки взводъ на два полувзвода, а всѣки взводъ на две отдѣления.

Съ целъ за практикуване въ командно отношение и въ помощъ на офицерския команденъ съставъ, назначавани сж били началствующи лица отъ самитѣ възпитаници на училището, а именно: за всѣки взводъ, полувзводъ и отдѣление по единъ портупей юнкеръ.

За командири на отдѣления въ 2-а рота сж били назначени възпитаници отъ старши общъ класъ.

Съгласно положението за училището, обявено съ Вис. указъ № 74 отъ 24. XI. 1881 г. следващитѣ въ спец. класове сж наричани юнкери, а тия отъ подготв. класове — възпитаници.

Съ Височайши указъ отъ августъ 1883 год. се откриватъ въ училището две нови длѣжности — възпитатели педагози съ годишна заплата 5.000 лв и щатенъ преподавателъ по история и география. За да се види промѣната въ чиновническия и служителски съставъ на училището, ще се цитиратъ данни отъ м. октомврий 1883 год.

2	писари
2	фелдшери
1	каптенармусъ на училището
2	„ на ротитѣ
1	заведующъ ремонтната майстерска
1	„ обущарната
1	„ шивалната
2	„ музиканти
41	— служители.

Съ новия бюджет отъ 1. VI. 1883 г. щатнитѣ преподаватели отъ 4 се намаляватъ на трима. Данни за обяснението на тия мѣрки нѣма.

Съ започване учебната 1883/1884 г. въ учебно отношение организацията на училището претърпява една малка промѣна, а именно, подготовителния класъ билъ преименованъ въ младши общъ класъ, а младшия общъ класъ — въ срѣденъ. По тоя начинъ се получаватъ следнитѣ 5 класа: II специаленъ, I специаленъ, старши общъ, срѣденъ общъ, младши общъ класове.

Закриване „межовата“ школа. Къмъ края на сжщата учебна година се закрива техническото отдѣление при училището (старата межова школа), като възпитаницитѣ му се придаватъ къмъ юнкерскитѣ класове.

Четири годишенъ курсъ. Следъ две годишния опитъ въ началото на учебната 1884/85 год. на ново се преименова къмъ 4 годишния курсъ на училището, смѣтнато като достатъченъ да даде необходимата теоритическа и практическа подготовка на бждащитѣ офицери. Поради тая причина въ началото на учебната година срѣдния общъ класъ се преименова въ младши, не се приематъ нови възпитаници тая година и училището остава съ следнитѣ 4 класа:

- II специаленъ
- I специаленъ
- Старши общъ
- Младши общъ.

Въ строево отношение организационнитѣ подѣления сж останали сжщитѣ: 2 роты по 2—3 взвода, по 2 полувзвода по 2 отдѣления.

Не е безинтересно да се отбележи и следния фактъ: въ отчета на училището за учебната 1908/1909 г. е отбелязано, че споредъ единъ документъ въ архивата на училището, началника на сжщото, Полковникъ Сахаровъ, къмъ 1884 година е смѣталъ, по-целесъобразно ще бжде да се затвори училището, а за попѣлване българската армия съ офицери да се изпращатъ младежи да следватъ рускитѣ военни училища.

Училището презъ Сръбско—Българ. война 1885 г. Настѣпилитѣ събития презъ 1885 г. (войната съ сръбитѣ), ставатъ причина на 1. X., 1-а рота да се разформира, тъй като възпитаницитѣ отъ 2-й спец. класъ сж били изпратени въ частитѣ като порт-юнкери, а тия отъ 1-й спец. класъ, по желание, — като младши подофицери. Отъ останалитѣ въз-

питаници, една частъ остава да живѣе въ училището, а друга частъ е била пусната въ отпускъ. Училищното здание било обрнато въ болница.

Заключение: Отъ изложенитѣ по-горе сведения макаръ и твърде оскѣдни, се вижда постепенния развой на училището въ организационно отношение презъ първия периодъ на неговото сжществуване — отъ основаването му до Сръбско-Българската война 1885 год. Благодарение на голѣмата и благородна загриженостъ на Императорския Руски Комисаръ Князь Дондуковъ, тъкмо Военното училище било открито на време, та е могло до настѣпване на Сръбско-Българската война да даде нѣколко випуска български офицери.

Въ организацията на училището презъ тоя периодъ се забелѣзватъ твърде чести промѣни което е лесно обяснимо при създаване началото на сжществуване на едно учебно заведение съ така сложни и голѣми задачи за достигане. Въ тия постоянни смѣни все пакъ се забелѣзва една планомѣрностъ, а именно: съ постепенното настѣпване на по-благоприятни условия за нормално развитие и за провеждането на една планомѣрна деятельность, сроковетѣ за следване училището се увеличаватъ. Само отъ 1884 год. имаме едно връщане назадъ, намаляване срока отъ 5 год. на 4 години, което нѣколко годишната вече практика е наложила и допуснала.

Организацията на училището презъ разгледания периодъ е изобщо целесъобразна. Между подѣленията въ учебно и строево отношение има връзка и сходство.

Съ увеличение състава на училището, увеличавани сж били както учебнитѣ, така и строеви подѣления.

Изобщо организацията е давала сравнително добри условия за резултатна работа.

3. Попѣлване съ възпитаници (войници) и офицери.

а) Попѣлване съ възпитаници.

Както се изтъкна вече въ първата глава, въпроса по откриването и попѣлването на Военното училище съ възпитаници е билъ уреденъ съ изработеното отъ Н-ка на Военния отдѣлъ при Императорския руски комисаръ Положение за сжщото. Това Положение относно попѣлването на училището съ юнкери е давало следнитѣ указания:

Начинъ за приемане на юнкери. „1. Въ училището постѣпватъ ония младши момци, които желаятъ и които по образование сж свършили най-малко 4-й гимназиаленъ класъ.

„2. Кандидатитѣ да не сж по-млади отъ 17 години.

„3. Ученици се приематъ направо и въ двата класа (общия и специалния) после изпитанието, което ще става споредъ една *специално* опредѣлена програма. Ония, които постъпватъ въ I-класъ ще стоятъ въ училището две години, а ония въ II-й класъ — една година.

„4. Началото на изпититѣ за приемане въ училището ще се обяви чрезъ губернаторитѣ. Сега е нужно да знае всѣки, че за постъпване въ училището ще се искатъ следнитѣ документи:

а) Прощение на името на Императорския комисарь въ България за приемане въ Военното училище.

б) Свидетелство за мѣсторождение и кръщение.

в) Училищно свидетелство отъ заведението, въ което е получилъ образованието. Ако ученикътъ нѣма такова свидетелство, то вмѣсто него трѣбва да представи отъ градската или селската община свидетелство, въ което да се казва, че ученикътъ се е училъ въ еди кое училище и свършилъ *толкози* класа“.

Както се помѣна вече къмъ 15-й августъ 1878 г., е било обнародвано въ вестницитѣ извлечение отъ Положението на училището.

Въ заключение на обнародваното, предизвестени били всичкитѣ *младежи*, които иматъ намѣрение да влѣзатъ въ Военното училище, да не се явяватъ съ никакви прошения и да не даватъ никакви молби до гдето не се появи официално обявление за отваряне училището. Никакво съдействие нѣма да се указва отъ страна на началствующитѣ лица на ония, които се явяватъ преди времето за постъпване въ Военното училище, или относително помѣщение, или помощи“.

Отъ горнитѣ цитати се вижда, че при попълване училището съ възпитаници се поставя демократичното начало: всички желающи младежи могатъ да постъпятъ въ училището, стига да притежаватъ необходимото образование. Второ начало за постъпване въ училището, това е подбора чрезъ приемнѣн изпитъ.

Сравнително малкото образование, което се е искало отъ кандидатитѣ се обяснява отъ факта, че изобщо по онова време не е имало необходимото число младежи съ по-високо образование. Друго нѣщо, което прави впечатление това е, че се поставя само малката граница въ годинитѣ на кандидатитѣ. Липсата на ограничение годинитѣ въ голѣмата граница се обяснява вѣроятно съ липсата на достатъчно младежи съ необходимото образование въ по-малката възраст. Бѣроятно голѣмата нужда отъ юнкери е наложила да не се държи смѣтка за по-голѣмата възраст на кандидатитѣ съ огледъ бждащата имъ кариера.

Скоро следъ това отъ Военния отдѣлъ на Императорското комисарство сж били публикувани следнитѣ известия и програма за встъпителния изпитъ въ училището:

„Негово Сиятелство Императорския руски комисарь въ България утвърди общото Положение за софийското Военно училище и програмата за постъпване въ двата класа на реченото училище. Нижеследующата програма се обнародва за сведение на всички млади българи, които иматъ право да постъпятъ въ Военното училище. За времето и начеването на приемнитѣ изпити ще се обнародва особено официално обявление“.

Програма за приемнѣн изпитъ. Програмата за приемния изпитъ била следната:

а) За младши класъ (общия):

По Законъ Божи: общо основание на християнската религия; обяснения на Молитвата Господня и разпредѣлението ѝ, обяснение на Символа и на Десеттѣтѣхъ заповѣди.

По руски езикъ: умение за свободно и правилно четене на печатнитѣ книги. Разборъ на прочетеното. Правилно писане подъ диктовка.

По Български езикъ: граматически разборъ. Написване съдържанието на прочетеното

По Математика — аритметика: понятие за цѣлото и дробно число, за отвлечената и именована нумерация. Действията надъ проститѣ числа и надъ дробитѣ, прости и десетични. Смѣсенитѣ периодически дробни. Знаенето на главнитѣ мѣрки за тежина, за дължина и за лекостъ, приети въ Русия и България. Решение на задачи.

По География: Да се покажатъ на картата: частитѣ на свѣта, океанитѣ, по-главнитѣ морета, езера, рѣки, гори, по-главнитѣ господарства на всичкитѣ части на свѣта и всичкитѣ столични градове въ Европа. Границитѣ на княжеството и на областитѣ въ Балканския полуостровъ, прсстранството, числеността и етнографическия съставъ на населението на всѣко отъ тѣхъ.

По История: Произхождение на българския народъ, разселването на българитѣ. За образуването на Българското Царство. Войнитѣ съ Византия. Кирилъ и Методи: кръщаването на българския народъ. Вжтрешното състояние на Българското Царство при Царь Бориса и при Царь Симеонъ. Сношенията съ съседитѣ. Златния вѣкъ на България. Влиянието на Византия. Българската църква. Падането на Българското царство. Освобождението на България изъ подъ властта на Византия. Борбата съ Византия. Второто падане на Българското Царство. Второто освобождение на България изъ подъ властта на Византия. Царуването на Иванъ I-й и Иванъ-Асенъ II-й. Състоянието на България при тѣхъ-

нитѣ приемници. Разпадането на Българското Царство и завоеванието на България отъ турцитѣ. Вътрешното състояние на България и битѣтъ на българитѣ презъ времето на 500 годишното турско иго. Състоянието на българската църква презъ времето на турското иго и нейното управление.

б) *За старшия* (специаленъ) класъ.

По Законъ Божи — програмата на младшия класъ.

За тайнствата на Светата православна църква.

По Руски езикъ. Умение за свободно и правилно четене печатни книги и по ръкописъ. Разказъ на прочетеното. Граматически разборъ. Правилно писане подъ диктовка.

По Български езикъ. Граматически разборъ. Написване съчинение на зададена тема.

По Математика-аритметика — програмата на долния класъ. Действията надъ именванитѣ числа. Правилото на дружеството. Просто и сложно тройно правило. Правилото на смѣсянето.

Алгебра. Решение на аритметически задачи по алгебрически начинъ съ замѣняването на даденитѣ числа съ букви. Значение на коефициента и на показателя. Едночленъ и многочленъ. Съединението подобни едночлени. Сложение, изгитѣ, и умножение на едночленитѣ и многочленитѣ. Квадратѣтъ на двучленъ. Произведението на сумата на две количества, умножение на тѣхната разлика. Възвисение на едночленъ въ степенъ. Възвишение на многочлени въ квадратъ. Извлечение на квадратнитѣ корени отъ числата. Решение на уравнението отъ първа степенъ съ едно неизвестно.

Геометрия. Пряма и кржгова линия. Измѣрване на прямата линия. Единицата на мѣрката. Прямолинейнитѣ жгли и свойствата имъ. Измѣрване на жглитѣ. Единицата на мѣрката на жглитѣ. Свойството на перпендикулярнитѣ и наклонни линии. Равенството на трижгълницитѣ и свойствата имъ. Свойствата на паралелнитѣ линии. За четирижгълницитѣ изобщо. За кржга. Свойства на хордитѣ, на сѣкущитѣ, касателнитѣ и измѣрването на жглитѣ, съставени отъ тѣзи линии.

По География. Програмата на долния класъ. Градоветѣ, рѣкитѣ, езерата, горитѣ, важни пѣтища на съобщенията и търговскитѣ пунктове на България, на Източна Румелия и Македония.

По История. Краткъ очеркъ отъ историята на древния миръ, на египтянитѣ, вавилонянитѣ, финикиянитѣ, гърцитѣ и римлянитѣ. По-подробни сведения изъ историята на новитѣ народи, особено на руския.

Отъ така изложената програма за приемния изпитъ се вижда, че тя изисква доста сериозни за времето си позна-

ния отъ кандидатитѣ, особено отъ тия, които желаятъ да постѣпятъ въ старшия класъ.

Въ края на октомврий 1878 година било публикувано следното:

О Б Я В Л Е Н И Е

отъ Дирекцията на Военното училище въ София.

На 15 ноемврий ще се започнатъ изпитанията за приемането въ Военното училище въ София, съгласно програмата, която се обнародва въ 16 брой на в. Марица. Ония младежи, които желаятъ да постѣпятъ въ това заведение трѣбва да отидатъ въ София и да се представятъ на училищното настоятелство преди този день, като се съобразятъ съ постановленията, обнародвани въ 6 брой на сѣщия вестникъ.

Това обявление е било разпространявано чрезъ вестникитѣ за знание на младежитѣ граждани, а сѣщо и въ войсковитѣ части, въ които сѣ били постѣпили много младежи като войници. Числото на младежитѣ, които ще се приематъ не е ограничено.

Българската преса и
постѣпването на юн-
керитѣ въ у-щето.

По поводъ на това обявление редакцията на в. „Марица“ печати въ своя брой отъ 15-й ноемврий позивъ къмъ българската младежъ, извадки отъ които се даватъ по-долу:

„Следъ нѣколко дни, както го известихме по-рано, ще се *отвори* въ София първото българско Военно училище.

„Нуждно ли е да доказваме крайната важностъ на това училище? Може ли да сѣществува въ свѣта едно по-живо сладкоречие въ полза на това Военно училище, отколкото вълненията, на които ние бѣхме свидетели преди нѣколко дена, вълнения душевни, породени отъ опасността, която ни се представи предъ очитѣ за възврѣщането на турската властъ въ България?

„Една войска се счита за образована, когато нейнитѣ водачи офицери сѣ образовани. Ние завиждаме днесъ на младитѣ наши еднородници, които иматъ възможностъ да си *сздадатъ* едно блѣсково поприще, което съ духъ и трудолюбие може да докара човѣка до най-високитѣ степени на властѣта и да го направи една подпора на Отецеството.

Въ военната служба човѣкъ захваща отъ много низко, но въ никоя друга кариера той нѣма толкова случаи да си *разви*е умственитъ дарби и да се усъвършенствува и въ никоя друга служба той не може да принесе на народа такава огромна полза, както въ войската, когато той се *старае* да бжде полезенъ.

„Днешното поколѣние, което се избави съ чужди жертви отъ робството и прие сладката свобода на готово, трѣбва да

покаже на потомството, че е имало поне доволно чувство, доволно сърдце, за да принесе нужните жертви, чрез които да запази тази свобода и да уякчи народната независимост, ако не ще да остави въ историята на своето мѣсто само едно леке. Затова, щастлива българска младеж, въ София! Тамъ е за тебъ честта и славата“.

Тази статия е оказала твърде голѣмо влияние върху тогавашната българска младежъ.

Съгласно обявлението, къмъ 15-й ноемврий 1878 г. се явили да постѣпятъ въ училището 180 човѣка отъ дружинитѣ и 130 младежи граждани. Къмъ тѣхъ трѣбва да се прибавятъ 106 души (безъ четиримата офицери произведени на 30-й августъ 1878 год.) отъ ротата волноопредѣляющи — или всички 416 човѣка.

Предъ видъ на голѣмия напливъ на кандидати, управата на училището се намирала въ трудно положение, защото се очаквало да се явяватъ най-много 100—150 души, освенъ волноопредѣлящитѣ, а се явили 310 човѣка. Освенъ това, попълването се усложнявало и отъ обстоятелството, че училищното помѣщение се оказало тѣсно и не можало да побере повече отъ 200 възпитаници. Затова било взето решение, приемния изпитъ да се произведе по възможност по-строго, като му се даде характеръ на конкурсъ, за да може да се взематъ въ училището по-добре подготвенитѣ, особено за старшия класъ.

Въпреки тая мѣрка, резултатитѣ отъ изпититѣ показали, че издържалитѣ съ успѣхъ изпита сж много повече отъ 200 човѣка.

Кандидатитѣ изявили желание да държатъ изпитъ по следния начинъ:

Отъ волноопредѣлящитѣ — за старши класъ 51, за младшия 55, отъ командированитѣ отъ дружинитѣ — за старшия класъ 46, за младшия 134.

Отъ ученицитѣ граждани — за старшия класъ 33, за младшия 97 човѣка, или всичко за старшия класъ 130, а за младшия 286 човѣка.

Останалитѣ 77 младежи били признати за неудовлетворили и били върнати по домоветѣ си.

Училищното управление, обаче, намѣрило числото на издържалитѣ за старшия класъ недостатъчно и взело 39 отъ най-добре издържалитѣ изпитъ за младшия класъ и ги зачислило въ старшия класъ.

По тоя начинъ числото на възпитаницитѣ въ старшия класъ станало 162 човѣка, а тия отъ младшия класъ 177.

Изпращане младежи
въ рускитѣ юнкерски
училища.

Но както се помена по-горе, помѣщението на училището не можело да побере повече отъ 200 души, затова началника на училището решилъ една частъ

отъ приетитѣ юнкери да бждатъ настанени въ артилерийскитѣ казарми, а за 84 човѣка той помолилъ Императорския комисаръ да ходатайствува предъ Военното министерство въ Петербургъ да бждатъ приети въ рускитѣ юнкерски училища, което ходатайство било удовлетворено.

По тоя начинъ въ старшия класъ останали 162 човѣка, а въ младшия само 90.

Приемане на юнкери за 1879 г. Презъ м. януарий 1879 год. било обявено, че произведенитѣ отъ подофицери въ офицери за отличие, могатъ да бждатъ слушатели въ училището и въ края на годината да държатъ экзаменъ за да имъ се признае, че сж завършили Военното училище. Презъ време на следване училището, тѣ ще спазватъ напълно училищния режимъ, но ще квартирватъ и ще се хранятъ навънъ. За отсъствие отъ занятие бждатъ откомандировани. На 20.1.1879 год., значи 2 месеца следъ започване на редовнитѣ занятия, въ училището сж били приети нѣколко младежи за юнкери. Приемането на юнкери за следната учебна година е станало възъ основа на сжщитѣ начала. На 21.VI. сж били приети още 4 души, следъ като сж били подложени на приемень изпитъ. На сжщата дата е билъ приетъ и единъ войникъ отъ 2-а пехотна дружина.

Приемни изпити. На 15-й августъ се назначава комисия за произвеждане приемень изпитъ. Възъ основа на тоя изпитъ, сж били приети 74 души въ младшия класъ и 14 въ старшия. На 6-й май 1880 год. е билъ произведенъ наново изпитъ и въ резултатъ сж били приети за 1-й специаленъ класъ 5 души, които сж били зачислени въ сжщия класъ на 29-й май. Значи и къмъ края на учебната година били приети юнкери.

Приемане юнкери презъ 1880 год. За учебната 1880/1881 год., следъ приемень изпитъ, произведенъ отъ 1 до 19 септемврий 1880 год., сж били приети въ младшия класъ 12 долни чинове и 54 младежи.

Практиката да се приематъ допълнително презъ течение на годината продължава и по-нататкъ.

Съ обявенитѣ въ Височайши указъ № 74 отъ 24. XI. 1881 година „общи постановления за юнкеритѣ и възпитаницитѣ въ Военното училище“ — се правятъ следнитѣ промѣни по начина на попълване училището:

„Приематъ се въ училището всѣка година въ специалнитѣ класове въ месецъ май, въ подготвителнитѣ — въ месецъ августъ. Които желаятъ да постѣпятъ въ училището, длжжни сж да бждатъ въ гр. София за изпитъ при приемането къмъ първо число на означенитѣ месеци.

Следъ като се почне учебния курсъ приемането въ училището не се допуска.

Къмъ документитѣ, които се искатъ съ старото положение за прилагане къмъ прошение за постъпване, новитѣ общи постановления искатъ още: свидетелство отъ гражданскитѣ власти, че кандидата не е подъ сждъ и следствие и медицинско свидетелство за здравословното имъ състояние.

Сжщитѣ „постановления“ — изискватъ:

Преди постъпване на младежитѣ да имъ се прави медицински прегледъ; възрастта на кандидатитѣ да бжде: за младшия общъ класъ 13—16; за срѣдния 14—17; старшия — 15—18, младшия специаленъ 16—19; приемането да става пакъ по конкурсъ, споредъ имеющитѣ ваканции. Безъ экзаменъ се приематъ въ младшия специаленъ класъ младежи, които сж свършили курса на реалнитѣ гимназии или 6-и класъ на класическитѣ.

Приемане юнкери
презъ 1881 год.

За учебната 1881/1882 година сж били приети 51 човѣка въ старшия общъ класъ, отъ които 7 души отъ частитѣ и 34 младежи на възраст отъ 16—20; 42 човѣка въ младшия общъ класъ отъ които 2 отъ войсковитѣ части и 40 младежи на възраст отъ 17—18 години.

Въпреки изричното постановление на обявенитѣ съ Высочайши указъ отъ 1781 год. „Общи постановления за юнкеритѣ“ щото следъ започване учебната година да не се допуска приемане, — презъ течение на цѣлата година продължава приемане по единично и групово на разни: уволнени по болѣсть, отъ руски военни училища, изключвани и други.

Приемане юнкери
презъ 1882 год.

На 20 септемврий 1882 година, следъ приемненъ изпитъ сж били зачислени за подготвителния, младшия общъ, старшия общъ и 1-и специаленъ класъ 89 младежи. За тая учебна година заедно съ приетитѣ по-рано сж били зачислени за юнкери 105 души.

Отъ заповѣдитѣ по училището може да се установи, че едва презъ тая година е била назначена медицинска комисия, която да прегледа желающитѣ да постъпятъ младежи. Какви сж били условията, на които е трѣбвало да отговарятъ младежитѣ въ здравословно отношение точно не може да се установи, но може да се предположи, че сж били сжщитѣ, които сж се изисквали отъ новобранцитѣ за постъпване на военна служба. Медицинската комисия презъ 1882 година е била въ съставъ: председателъ Майоръ Вацелъ и членове: 2 капитани-командири на роти и 2 лѣкари.

И презъ течение на тая учебна година продължава приемането по единично и групово на нови младежи.

Но едно друго явление е за забелѣзване презъ тая година, именно, че били приети приходящи юнкери. За такъвъ е билъ приетъ синътъ на училищния офицеръ Майсръ Вацелъ въ подготвителния класъ, по-късно още 4 души.

Въ „Межовата школа“ е имало 37 души въ I специаленъ класъ презъ 1882 год., 33 души — презъ 1883 год. Приетитѣ младежи за тая школа сж били 2 категории: „своекошни“, т. е. такива които сж плащали такси и „казионно кошни“ — следващи на държавни разноски.

Приемане юнкери
презъ 1883 год.

За учебната 1883/1884 год. още отъ май почнало прикомандироване къмъ училището и зачисляване на храна младежите да постъпятъ за юнкери, възъ основа на заповѣди по Военното ведомство. —

Приемненъ изпитъ билъ произведенъ отъ 16-й до 28-й августъ. Той се е различавалъ малко отъ установения по-рано. За подготвителния класъ е обхващалъ следнитѣ предмети: аритметика, география, български езикъ и Законъ Божи. За Срѣдния общъ класъ: аритметика, история, Законъ Божи, български и руски, география, френски езикъ.

Като резултатъ отъ приемния изпитъ били приети въ младшия общъ класъ 33 души, а въ срѣдния 41. По-късно пакъ следъ приемненъ изпитъ сж били приети почти въ всички класове по нѣколко души.

За следната учебна година приемни изпити сж били произвеждани на 5 септемврий за младшия общъ класъ и за 1-й специаленъ. На 13. септемврий билъ произведенъ допълнителенъ приемненъ изпитъ за младши общъ класъ

Приемане юнкери
презъ 1884 г.

Следната учебна година приемането на юнкеритѣ станало по сжщия начинъ. Медицинската комисия, която ги преглеждала се председателствувала отъ началника на училището.

Заклучение по приемане на юнкери до
1885 год.

Ако направиме едно обобщение на изложеното по системата за попълване съ възпитаници на Военното училище презъ разгледания периодъ, трѣбва да отбележимъ следнитѣ характерни особености:

1) Попълването съ възпитаници става възъ основа на едно положение предварително изработено отъ Военния отдѣлъ при канцеларията на Императорския руски комисаръ, а въ послѣствие отъ допълнително изработенитѣ такива.

2) Главнитѣ пунктове отъ това положение сж следнитѣ:
а) за юнкери могатъ да постъпятъ всички, които желаятъ и които отговарятъ на следнитѣ условия: минимална възраст

17 год., минимално образование IV класъ¹⁾ и да издържатъ приеменъ изпитъ. Тия минимални условия сж били съобразени съ голѣмата нужда отъ офицери за българската войска и съ липсата на достатъчно младежи съ образование въ следъ освободителната епоха. Но все пакъ тѣ сж гарантирали нужнитѣ качества за създаването на едни сравнително добри офицери.

3. Не се ограничава народността, но това не се отразило пакостно, защото много голѣмо изключение е било да постѣпи младежъ отъ чужда народностъ.

4. На обявлението за постѣпване се е давало широка гласностъ чрезъ административни разпореждания и чрезъ обявления по вестници.

6. До приеменъ изпитъ сж допускани както младежи ученици сжшо и такива, които сж били вече взети като войници въ редоветѣ на българската войска, но сж отговаряли на условията за постѣпване.

6. За допускане до изпитъ сж били подавани известно число документи: прошение на името на Императорския комисаръ, и после на Височайше име, свидетелство за мѣсторождение, кръщелно свидетелство, училищно свидетелство, че младежа не е подъ сждъ и следствие и медицинско свидетелство.

7. Приемането на възпитаницитѣ е ставало въ началото на учебната година, но макаръ и като изключение приемани сж възпитаници и презъ течение на цѣлата учебна година, главно съ приеменъ изпитъ. Това приемане презъ течение на цѣлата година разбира се не е било въ интереса на подготовката на кжсно приетитѣ.

8. Приемани сж били юнкери не само за най-долния класъ, но и за по-горнитѣ, поради което въ единъ и сжщъ класъ е имало юнкери съ различна военна и общословителна подготовка. И това не е било въ интереса на доброто и еднообразно обучение и възпитание.

9. Младежитѣ кандидати за постѣпване сж били освидетелствувани отъ специална медицинска комисия, на която изглежда е било обръщано голѣмо внимание, тъй като по-нѣкога самия началникъ на училището я председателствувалъ.

10. Числото на приеманитѣ ежегодно е било различно, срѣдно около 40 души въ класъ.

б) Попълване съ офицери.

Следъ вземане решение за откриване Военно училище въ София и изработване на нужното положение за сжщото,

¹⁾ Въ последствие, съ въвеждането на общитѣ класове, възрастта за постѣпване се е изменила отъ 13—16 г. за най-младшия класъ, до 16—19 за специалния класъ.

руското командване се е занимало своевременно съ назначаване подходящъ команденъ офицерски съставъ въ училището. Много естествено е било, че тоя съставъ е трѣбвало да изхожда отъ срѣдата на руското офицерство, намиращо се въ кадритѣ на новоформираната българска земска войска. Но все пакъ до колко внимателенъ е билъ Императорския руски комисаръ князь Дондуковъ къмъ интереситѣ на новозараждаща се България и българската армия се вижда отъ факта, че между първитѣ назначени офицери въ училището е поставилъ и българи на руска служба отъ по-малкитѣ чинове. Макаръ и да е имало 1-2 българи на руска служба въ по-горнитѣ чинове тѣ въроятнo поради липса на подходяща подготовка, не били назначени на длъжността началникъ на училището.

Капитанъ Флейшеръ.

Съ заповѣдь по Военното управление на българската земска войска № 14 отъ 1-й септемврий 1878 г. били назначени:

1. Намиращия се при Военния отдѣлъ на управлението на Императорския комисарь отъ Лейбъ-гвардейския Литовски полкъ Капитанъ Флейшеръ — за началникъ на софийското Военно училище.

Намиращиятъ се въ кадритѣ на българската земска войска, отъ 112 Уралски полкъ, капитанъ Стрижевски, — за ротенъ командиръ въ сжщото. Отъ 54 Мински полкъ подпоручикъ Любавски и отъ 57 пех. Модлински полкъ прапорщикъ Боневъ — за младши офицери въ училището. Командированія къмъ управлението, отъ Лейбъ-гвардейския Литовски полкъ, щабсъ капитанъ Рябинкинъ, — за заведующъ учебната частъ въ училището. Отъ 4 Драгунски Екатеринопольски полкъ щабсъ капитанъ Шулманъ за адютантъ на училището

По тоя начинъ избора за първия началникъ на Софийското Военно у-ще попадналъ върху гвардейския капитанъ Флейшеръ. Като се вземе подъ внимание, че въ руската гвардия офицерския корпусъ е бивалъ подбиранъ не само съ огледъ на произходъ, но и на служебни качества; като се вземе подъ внимание още, че кап. Флейшеръ е билъ въ военното управление на Императорския комисарь и се е занимавалъ съ изготвление на положението за училището, билъ е началникъ на откритата въ Пловдивъ школа за подготовка чиновници по гражданското ведомство и нему е билъ възложенъ висшия контролъ и ръководство на занятията въ „ротата волноопредѣляющи“, — кандидати за офицери, формирана въ Пловдивъ, — ще трѣбва да се признае, че избора на началникъ е билъ сполучливъ. Вънъ отъ това капитанъ Флейшеръ се е ползувалъ между руското офицерство съ името на интелигентенъ и съ широка инициатива офицеръ.

Началникътъ на учебната частъ щабсъ-капитанъ Рябинкинъ е билъ сжщо гвардейски офицеръ и се е ползувалъ съ реномето на добре подготвенъ, сериозенъ и строгъ офицеръ.

Ротниятъ командиръ капитанъ Стрижевски е билъ извънредно енергиченъ и трудолюбивъ офицеръ. Той е билъ преди това командиръ на „ротата волноопредѣляющи“.

Назначениятъ адютантъ на училището капитанъ Шулманъ по болестъ не се е явилъ и затова е билъ назначенъ по-късно за адютантъ, (сжщо и за ковчезникъ) подпоручикъ Шавринъ. За взводни командири сж били назначени сжщо по-късно гвардейския поручикъ Мининъ и подпоручикъ Казьеръ де Посьеръ.

Къмъ офицерския съставъ на училището ще трѣбва да се прибавятъ и 4 българи прапорищи: Тантиловъ, Алек-

сандровъ, Поповъ и Петровъ, които сж се явили съ „ротата волноопредѣляющи“, следвали сж въ старшия класъ, но сж били използвани при носене разни наряди като офицери.

Младитѣ офицери въ ротата сж били назначени по следния начинъ:

Поручикъ	Мининъ	—	к-ръ на 1-й взводъ
Подпоручикъ	Любавски	—	к-ръ на 2-й „
„	Казьеръ	—	„ на 3-й „
„	Боневъ	—	„ на 4-й „

Тукъ ще трѣбва да се отбележи, че по ходатайството на началника на училището, Императорския комисаръ разрешилъ на училищнитѣ офицери да се дава следното допълнително възнаграждение за смѣтка на българското съкровище: по 1200 рубли годишно на началника на училището, на ротния командиръ и заведующъ учебната частъ — по 420 рубли и на младшитѣ офицери по 300 рубли, на заведующъ зданията и оржжието — 240 рубли годишно.

Презъ течение на първата учебна година сж станали следнитѣ промѣни въ офицерския съставъ:

На 4. III. 1879 год. началника на училището капитанъ Флейшеръ билъ произведенъ въ чинъ подполковникъ.

На 1. IV. с. г. за адютантъ-ковчезникъ е назначенъ подпоручикъ Казьеръ, а прапорщикъ Боневъ (станалъ вече подпоручикъ) — заведующъ оржжието, жилищнитѣ здания, заведующъ командата долни чиновци и заведующъ гим.-фехтоваленъ салонъ.

На 18. IV. с. г. командира на ротата капитанъ Стрижевски се превежда въ 112 Уралски полкъ по собствено желание, а за командиръ на ротата е назначенъ поручикъ Мининъ. За младши офицери сж преведени въ училището поручикъ Мининъ и поручикъ Шавринъ.

Прощална заповѣдь на подполковникъ Флейшеръ.

Съ заповѣдь по Военното управление на Българското княжество № 46 отъ 29-й май 1879 год. началника на училището подполковникъ Флейшеръ по собствено желание се отчислява отъ длъжността началникъ на училището, а вмѣсто него се назначава заведующъ учебната частъ гвардейския щабсъ-капитанъ Рябинкинъ.

Въ своята прощална заповѣдь подполковникъ Флейшеръ казва:

„Оставяйки вследствие на разстроеното здраве създаденото и особено драго за мене Военно училище, азъ запазвамъ убеждението и твърдата увѣреностъ въ това, че положеното начало, посрѣдствомъ нашата обща работа и любовъ къмъ свѣтото поржчано намъ дѣло не ще пропаднатъ напраздно ...“

„Азъ съмъ щастливъ, че на мене се падна благородното и съзнателно полезно дѣло да основа и ръководя първото военно учебно заведение въ възраждащата се отново страна.

Щабсъ-капитанъ Рябинкинъ.

„Запазвайки за всѣкога приятенъ споменъ за време — управлението на училището, надѣвамъ се и въ бѣдеще да следя за неговата деятелностъ и отъ дълбочината на душата си пожелавамъ на училището пълненъ и неограниченъ успѣхъ въ всичко, което води къмъ полза и слава на любимото заведение. Да даде Богъ щото младитѣ юнкери, излѣзли отъ него офицери, да оправдаятъ напълно възложенитѣ имъ надежди отъ Родината“.

На 8-й юний новия началникъ на училището гвардейския щабсъ-капитанъ Рябинкинъ встъпилъ въ длѣжностъ.

За заведующъ учебната частъ на училището е билъ назначенъ поручикъ Собоневъ.

Първитѣ български офицери — ка- дѣръ въ у-щето.

Следъ завършване курса на училището отъ първи випускъ и производството имъ въ първи офицерски чинъ (подпоручикъ), четиримата следвали съ випуска курса на училището прапорщици, оставатъ на служба въ училището и получаватъ назначение: подпоручикъ Александровъ — адютантъ-ковчежникъ, а останалитѣ взводни командири — въ ротата. Поради тая причина нѣкои отъ рускитѣ офицери били преведени въ разни части (поручикъ Казьеръ, поручикъ Шавринъ).

На 14-й декемврий 1879 год. били зачислени въ редоветѣ на българската войска началникътъ на училището въ чинъ майоръ, ротния командиръ гвардейски поручикъ Мининъ въ чинъ капитанъ, прапорщици Боневъ и Любавски въ чинъ подпоручици.

По-нататкъ презъ училището минаватъ доста офицери, имената на които се виждатъ отъ приложения списъкъ.

По-важни промѣни, които сж станали въ офицерския съставъ сж следнитѣ:

На 17-й юлий 1880 г. билъ прикомандиранъ къмъ училището майоръ Вецелъ за ръководител на практическитѣ занятия, а по-късно назначенъ за заведующъ домакинството.

Вследствие увеличение класовѣтъ въ училището на четири, а поради това и увеличения съставъ на училището, за учебната 1880/1881 год., били произведени въ училището капитанитѣ фонъ Фрейманъ, Сульковски, Швенднеръ, Левицки. Всички били назначени за взводни командири.

Това е била една много разумна мѣрка, защото като по-стари офицери тѣ сж били съ по-добра подготовка за възпитание и обучение.

Прощална заповѣдъ на майоръ Рябинкинъ.

Съ Височайша заповѣдъ отъ 1. I. 1882 г. за началникъ на училището е билъ назначенъ, отъ генералния щабъ, подполковникъ Ремлингенъ, а майоръ Рябинкинъ е билъ назначенъ за командиръ на 8-а Врачанска дружина.

Въ прощалната си заповѣдъ, издадена на 6-й януарий майоръ Рябинкинъ казва:

„Приелъ училището въ юний месецъ, 1879 год., когато още не бѣше устроено и организирано, за менъ главната мисль въ време на управление училището е била да го устроя, да го снабдя съ всичко необходимо, да го поставя твърдо и здраво и по тоя начинъ да му дамъ пълна възможностъ за дълго съществуване, развитие и разцвѣтяване,

Съ учредяване на II-и специаленъ класъ се даде възможность да се даде на завършилтъ училището пълна подготовка по военнитъ предмети и възможность, основно да се запознаятъ съ всички изисквания на военната служба, а съ учредяването на общитъ класове, положи се началото за основна и рационална подготовка по общообразователнитъ предмети на възпитаницитъ, постъпили въ специалнитъ класове. . . .

Подполковникъ Ремлингенъ.

„Оставяйки училището азъ ще занеса за времето, презъ което управлявахъ училището едно отъ най-приятнитъ възпоменания за моята служба; непосредствено участвува

въ формирането на училището и въ постепенното му развитие, заживѣлъ съ него още отъ първитъ дни на неговото съществуване на радости и незгоди, азъ се сродихъ съ училището и за винаги ще остана дълбоко привързанъ и преданъ на това училище, което съмъ се старалъ да обзаведа съ всичко нужно и необходимо въ предѣла на възможното. Всичко, което се отнася до училището ще бжде за мене мило и близко. Отъ дълбочината на моята душа и сърдце желая на училището пълно разцвѣтяване, пълно развитие и устройство“.

Стоялъ повече отъ три години въ училището, взелъ непосредствено участие въ неговото основаване, като заведующъ учебната частъ, после командувалъ го като началникъ повече отъ 2 1/2 години, на Майоръ Рябинкинъ е било тежко да се раздели съ училището. Въ Руско-Японската война вече командиръ на бригада, Полковникъ Рябинкинъ пада убитъ въ бой срещу Японцитъ.

На 12. I. 1882 година Подполковникъ Ремлингенъ поема командването на училището. Тоя офицеръ е билъ съ добра подготовка, ревностенъ и амбициозенъ и съ горешо желание да подготви добри и преданни офицери. Въ послѣствие е станалъ Министъръ на вътрешнитъ работи.

Първия лѣкаръ, който е билъ прикомандиранъ къмъ училището за ползване болнитъ, е билъ Д-ръ Золотовичъ. На скоро следъ това е билъ замѣстенъ отъ руския лѣкаръ Д-ръ Полудковъ.

На 16. X, 1882 год е билъ назначенъ въ училището за началникъ на техническото отдѣление (Межовая школа) капитанъ Федотовъ.

На 3. XI 1882 г. излиза капитанъ Фрейманъ, а вмѣсто него дохожда капитанъ Модълъ.

Въ края на 1883 г. въ по-висшия съставъ на училището станали чувствителни промѣни, а именно: излѣзли Капитанитъ: Сульковски, Левицки. Фрейманъ Мининъ, Майоръ Вецель. Вмѣсто тѣхъ били назначени Капитанитъ: Кильневъ, Поповъ, Федея. Капитанъ Поповъ следъ нѣколко месеца напусналъ училището. За ротни командири били назначени капитанитъ Швенднеръ и Федея.

Презъ 1883 год. билъ назначенъ за ползующъ училището зѣбния лѣкаръ Д-ръ Мушлеръ.

На 1. X. 1883 год. билъ назначенъ за щатенъ преподавателъ по история Г. Ганчевъ.

На 1. I. 1884 год. напуска училището Капитанъ Федея като вмѣсто него билъ преведенъ въ училището Капитанъ Точеретедъ.

За ротни командири отъ 14. III. били назначени Капитанитъ Модълъ на 1-а рота и Кульневъ на 2-а рота.

Презъ месецъ мартъ излѣзли капитанитѣ Точеретедъ и Швенднеръ.

Изтъкнатитѣ по-горе промѣни показватъ, че въ по-висшия офицерски съставъ на училището е имало честа смѣна, което разбира се не е било отъ полза за училището.

Подполковникъ Сахаровъ

Презъ м. мартъ 1884 г. началника на училището подполковникъ Ремлингенъ е смѣненъ и вмѣсто него назначенъ подполковникъ отъ Генералния щабъ Сахаровъ. Последния поема командуването на училището на 22. III 1884 год. Сж-щия на 22. V. с. г. е произведенъ въ чинъ полковникъ.

Къмъ края на учебната година заведующия учебната частъ (нареченъ вече инспекторъ на класовѣтъ) капитанъ Соболевъ се уволнява и заминава за Русия. Вмѣсто него временно билъ натоваренъ да изпълнява длъжността заведующия техническото отдѣление капитанъ Федотовъ.

Презъ м. октомврий 1884 год. за заведующъ домакинството билъ назначенъ капитанъ Карбановски, но следъ единъ месецъ билъ замененъ съ капитанъ Подфилипски.

На 1. X. 1885 год. се уволнилъ и капитанъ Федотовъ и заминалъ за Русия. За инспекторъ на класовѣтъ останалъ капитанъ Кулневъ.

Напускане училището отъ рускитѣ офицери.

На 8. X. Поради общото напускане на рускитѣ офицери българската войска, по нареждане на Руското Военно Министерство, Началника на училището Полковникъ Сахаровъ и капитанитѣ Лодълъ, Подфилипски, Кулневъ Терлецки и подпоручикъ Несторовъ, подали прошение и съ Височайши приказъ били уволнени отъ редовѣтъ на българската войска.

Изпращане на възпитаницитѣ въ частитѣ.

По сжщото време България бѣ въ надвечерието на Сръбско-Българската война и възпитаницитѣ отъ специалнитѣ класове сж били изпратени по частитѣ. На 9. X. за началникъ на училището билъ назначенъ ротмистъръ Бендеревъ, който заминалъ за фронта на 26. X, а за началникъ на училището станалъ Подполковникъ Вецелъ до свършването на войната съ сърбитѣ, следъ което на 28. XII. началникъ на училището станалъ майоръ Груевъ.

Заклучение относно офицерския съставъ.

Въ заключение относно офицерския съставъ презъ разглеждания периодъ отъ време, може да се каже следното:

1) Офицерския съставъ въ своето мнозинство се е състоялъ отъ руски офицери, а за по-висшитѣ длъжности, изключително отъ такива.

2) Като изключимъ 20 дневното стоене за началникъ на училището на Ротмистъръ Бендеревъ, началници на училището сж били 4 души отъ които едина е билъ 8 месеца, втория 2½ години, третия 2 години и 2 месеца, четвъртия 1½ година. За началници на училището били подбирани офицери съ добра подготовка. Двама отъ тѣхъ сж били генералщабни, а другитѣ двама — гвардейски офицери.

3) Изобщо взето, офицерския съставъ билъ смѣняванъ доста често, което не е било въ интересъ на доброто обучение и възпитание.

в) Попълване съ войници и подофицери.

През първия период на съществуване на училището е имало една команда от долни чинове. Въз тази команда сж влизали всички подофицери заемащи разнитѣ щатни длъжности, изброени въ глава 2-а, всички ординарци при офицеритѣ и всички служители или войници, които сж били необходими по подържане чистотата въ разнитѣ подѣления на училището. Заедно съ ротата „волноопредѣляюща“ на 21. XI. 1878 година пристигнали отъ Пловдивъ въ новооткритото Военно училище въ София и следнитѣ подофицери и войници:

кадрови подофицери	4.
сигналисти подофицери	1.
барабанчици „	2.
нестроеви фелдфебели	1.
„	4.
ординарци	3.

Това сж били първитѣ хора, които сж образували командата на „долнитѣ чинове“. Съ изключение на служителитѣ, които сж били българи — всички други длъжностни лица сж били руси, останали на служба въ българската армия.

Попълването на училището съ подофицери, въ зависимост отъ щата на училището, е ставало отъ руситѣ подофицери.

Попълването на служителскитѣ длъжности е ставало отъ мѣстни хора българи.

Попълването съ необходимо число войници е ставало отъ новоформиранитѣ български войсковы части — Войницитѣ били смѣнявани периодически. Така на 26-й май 1879 г. били откомандировани 26 долни чинове и замѣнени съ толкова войници отъ новоформиранитѣ български части.

4. Облекло, въоръжение, снаряжение и обозъ.

Облекло.

Като основа при опредѣляне формата на облеклото на възпитаницитѣ отъ Военното училище е послужила руската форма въ общностъ и въ частностъ тая, която е носило българското опълчение. Била установена следната форма:

Форми на облеклото.

а) Парадна форма: 1. Мундиръ еднобортенъ отъ тъмно зелено руско сукно по образца на българскитѣ опълченци, нареченъ „българка“ — закопчаващъ се на дѣсната страна съ телени скрити копчета, съ червени пагони, обшити съ галунъ. На обшлагитѣ сжщо е имало галунъ съ клапанки съ 3 копчета съ тесли.

Презъ 1880 година билъ въведенъ новъ мундиръ, който се различавалъ отъ стария по това, че е ималъ металически малки копчета, съ лъвъ на тѣзи, които сж били зашити на дѣсната страна и сж се закопчавали съ петлички отъ шнуръ. Следъ установяване шефството на Н. В. Княза, на пагонитѣ сж били поставени коронки отъ жълтъ металъ.

2. Сукнени панталони съ червенъ кантъ.

3. Кожена шапка-калпакъ съ кръстове. Шинелъ, дълги ботуши черни юфтови, високи до коленетѣ, меки.

б) Домашна форма. 1). Куртка отъ тъмно зелено сукно, еднобортна съ 8 копчета съ вратникъ отъ сжщото сукно съ червенъ кантъ и обшлагы 5 см. широки съ 2 гулана. Пагонъ отъ червенъ платъ съ корона.

2) Панталони отъ серосиньо сукно. 3) Сукнена фуражка съ кокарда. 4) Шинелъ. 5) Кжси ботуши.

Забележка: Тая домашна форма е била въведена отъ 8-й IV. 1882 година, а до тогава е била еднаква съ парадната.

в) Лѣтно облекло. 1) Гимнастическа рубашка 2) панталонъ.

г) Долно облекло: долни ризи по 6 чифта нови и 3 чифта стари на юнкеръ, гаши, носни кърпи, 6 партенки, 6 чифта калѣфи за възглавница.

Всѣки юнкеръ е ималъ по единъ комплектъ парадни дрехи и по единъ обикновенъ.

Набавяне облекло.

Набавянето на облеклото отъ страна на училището е ставало по различни начини, а именно:

а) получаване въ готовъ видъ отъ складоветѣ на Военното Министерство.

б) получаване отъ сжщитѣ складове на необходимитѣ материали и ушиването му въ училищната шивалня.

в) Купуване отъ търговци шивачи облеклото въ готовъ видъ.

За втория и третия случаи били отпускани съответнитѣ кредити отъ Военното Министерство.

Поправката на облеклото първоначално била извършвана чрезъ отпускане авансъ на ротния командиръ, въ частни работилници, а въ последствие въ уреденитѣ такива въ училището.

За облеклото била водена съответна отчетностъ; водени сж следнитѣ книги:

1) Книга за цепхаузи (вещеви складъ) на училището
2) Табелъ за предметитѣ, отъ които се состои облеклото.
3) Арматуренъ списъкъ — какво облекло се намира въ всѣки юнкеръ. 4) Описъ на имуществото въ юнкерската рота.

При производството на юнкеритѣ въ първи офицерски чинъ имъ се давали 600 лева обмундировачни пари.

б) Вѡржжение.

Вѡржжението въ училището презъ изтеклия периодъ било само пехотно.

Още първата учебна година, (5. II. 1879 година), въ училището сж получени 91 пушки „Кримки“ руска фабрикация; на 15 юний с. г. били получени щикове за сжщата пушка.

Първитѣ пушки На 5. XI. 1881 година въ училището се на юнкеритѣ. дали вече по-добри пушки, а именно пехотната пушка „Бердана“ № 2, сжщо руска фабрикация; частъ отъ кримкитѣ били сдадени. И така, пушкитѣ, съ които били вѡржжени и съ които се обучавали юнкеритѣ, сж били „кримкитѣ“.

Съобразно увеличението състава на училището, увеличавано е било и оржжието въ училището. Така: Въ 1883 година вѡржжението на училището е било следното:

I-а рота (двата специални класа и „межовата школа“) има пехотни пушки Бердана № 2.

II-а рота (подготвителния и двата общи класа) пехотни пушки Бердана № 2—4 парчета и Драгунски кримки — 144.

Презъ 1884 година вѡржжението на дветѣ роти е следното:

Наименование на пушката	Въ I-а рота	Въ II-а рота
Пехотна Бердана № 2.	170	5
Учебна Бердана № 2.	—	2
Учебна резервна Бердана № 2.	1	1
Бердана кавалерийски образецъ	—	25
Кримка пехотна	—	62
„ Драгунска	—	112
Револвери Смитъ и Весонъ	—	—

Отъ горното явствува, че вѡржжението на дветѣ роти е било различно, даже въ втората рота то не е еднакво, а най-разнообразно. Но това е имало и добрата страна, че юнкеритѣ сж имали възможность да се обучаватъ постепенно съ всички видове пушки, които сж били по това време на вѡржжение въ българската армия.

Поправката на оржжието се извършвала въ устроената за целта при училището майсторска.

Завеждането на оржжието въ училището първоначално е било възложено на единъ младши офицеръ, който сжщевременно изпълнявалъ и други поржчения. По-късно презъ май 1881 год. завеждането на оржжието било възложено на к-ра на ротата, а оржжейната майсторска — на заведующъ учебната

частъ, но като се видѣло, че това не е удобно, наново било възложено на специаленъ офицеръ да завежда оржжието.

Отчетността по оржжието се състояла въ водене на следнитѣ книги:

- Оржжейна книга за всички оржжия и принадлежности;
 - описъ на имуществото въ оржжейната майсторска.
- Отчетността била водена отъ съответния заведующъ.

в) Снаряжение.

Снаряжението на юнкеритѣ обгръщало следнитѣ предмети: а) Ремъци за пушка; б) Поясни ремъци черни; в) Патронни сунки; г) Кобури за револвери; д) Портупей за сабли; е) Шнуръ за револверъ; ж) Бляхове за портупей; з) Котелки.

Презъ м. априлъ 1882 год. дотогавашнитѣ поясни кожени ремъци били замѣнени съ ремъци отъ бѣла лакова кожа съ жѣлти металически прибори. Въвежда се бляхъ на ремъка съ княжевска корона, обкржжена съ лъчи и венецъ отъ джбови и лаврови листа. Сжщо и ремъцитѣ на саблята били смѣнени съ бѣла лакирана кожа.

На 18-й септемврий 1884 година на оберъ-офицеритѣ отъ училището се присвоява презраменъ портупей за саблята по сжществующия въ армията образецъ, но отъ бѣла лакирана кожа, както юнкерскитѣ поясни ремъци.

Набавянето на снаряжението ставало по сжщитѣ способности, както и на облеклото. Бляхветѣ били изливани въ училищната майсторска.

г) Обозъ.

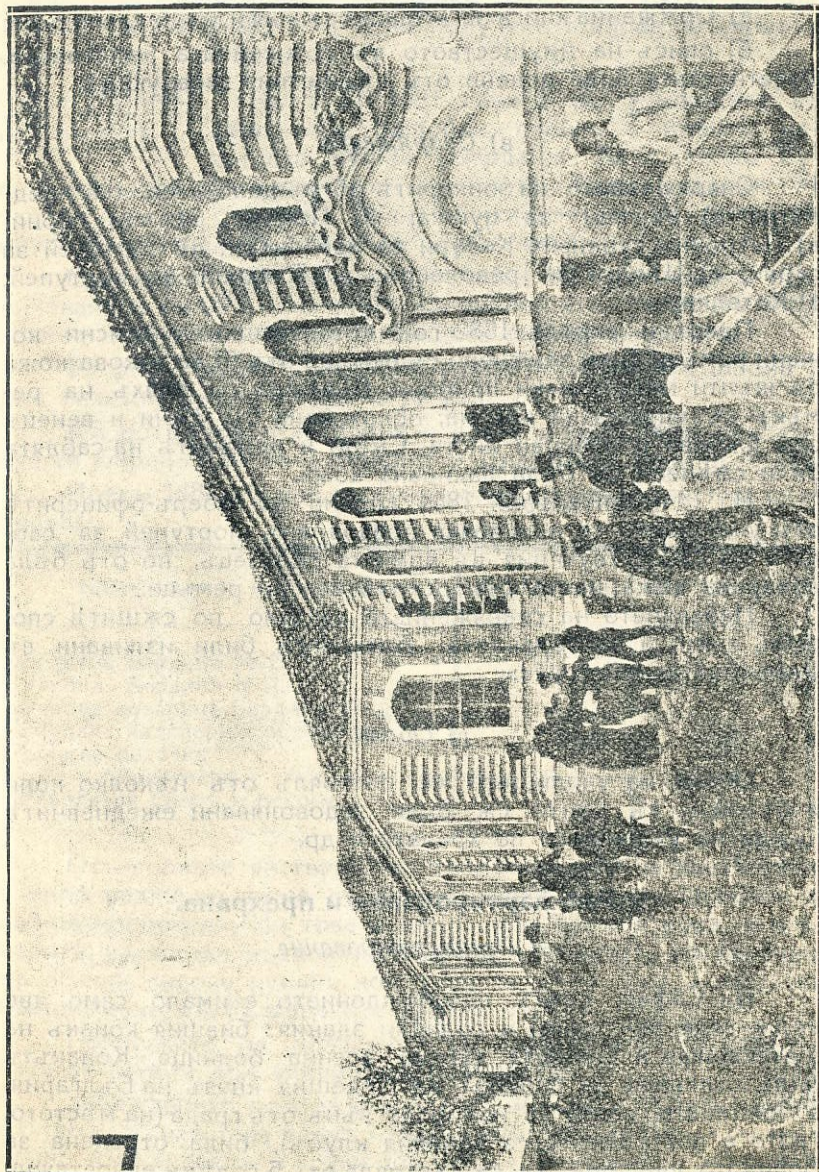
Обоза на училището се състоялъ отъ нѣколко коли и бѣчонки, съ които сж били задоволявани ежедневнитѣ нужди на училището по храната и др.

5. Разквартирование и прехрана.

а) Разквартирование.

Въ София, следъ освобождението е имало само две колко-годе по-голѣми и солидни здания: бившия конакъ на мютесарифа и бившата турска военна болница. Конакътъ билъ отреденъ за дворецъ на бждещия князь на България, а болницата, която се намирала вънъ отъ града (на мѣстото, гдето е построенъ сега военния клубъ), била отредена за Военното училище. Тя се състояла отъ 5 голѣми едноетажни сгради, разположени терасообразно една задъ друга и съединени помежду си съ покрити проходи. Първитѣ две сгради

били определени за класни стаи. Тукъ се намирали: дежурната стая, канцеларията на Инспектора на класоветъ, залата на учебния комитетъ, библиотеката и читалнята. Следующитъ

Първото Военно училище въ София.

две сгради били определени за спални, а най-задната за трапезария и приемень покой. Источно отъ тия сгради имало още нѣколко малки постройки: за кухнята, ротния складъ, канцелария на училището и за жилище на началника на училището и другитъ началствующие лица.

Помѣщението на училището е можало да побере само около 200 възпитаници и за това именно не е била уредена вътрешната му обстановка. Но понеже първата година били приети повече юнкери, то 55 души били настанени въ артилерийскитъ казарми (намиращи се около сегашната синодална палата).

Първоначално помѣщенията изобщо не могли да задоволяватъ нуждитъ на училището, затова ежегодно били отпускани кредити, отъ една страна за подържане зданията, а отъ друга страна за нови постройки. Така презъ 1879 год. били отпуснати 30,000 лева, презъ 1880 год. — 44,000 лв.

Презъ 1882 година поради недостигъ на помѣщения било наето зданието на нѣкой си Божидаровъ за да бжде настанено въ него техническото отдѣление (межовая школа).

Презъ 1883 година 1-а рота е заемала павилионъ № 3, а 2-а рота — павилионъ № 4.

Първо излизане на лагеръ.

Още първата година училището почнало да излиза на лагеръ при с. Бали Ефенди (сегашното Княжево). Решено било да се създаде единъ постояненъ лагеръ и още първата година били започнати постройки. За целта първата година били отпуснати и изразходвани 9,537 лева, втората година 11,400 лева. Лагера се състоялъ отъ бараки за началника, офицеритъ, лазарета, читалня, щабъ и други домакински постройки. Окончателно билъ готовъ едва презъ 1883 год.

Изобщо въ квартирно отношение училището не е било добре, понеже помѣщенията били стари — нуждаели сж се отъ постояненъ ремонтъ и сж били строени за друга цель. Вънъ отъ това училището не е разполагало съ голѣмъ дворъ за произвеждане на строеви занятия. Всичко каквото е било нужно съ огледъ растящитъ нужди се е преустройвало и е представлявало отъ себе си само кърпежъ.

б) Прехрана.

Въ първитъ години на сществуване на училището, прехраната на юнкеритъ била уредена по следния начинъ: на всѣки юнкеръ билъ определенъ окладъ около 75 ст. на день. Ротния командиръ получавалъ авансъ и хранилъ юнкеритъ по предварително приготвена и подобрена отъ началника на училището разкладка. Давано е било закуска сугринъ чай, сирене, хлѣбъ, по 3 блюда на обѣдъ — супа отъ варено месо, варено месо и каша отъ болгуръ,

1 блюдо вечер — парче месо или яхния. Храната била поставяна въ емайлирани съдове. Необходимите продукти били закупвани съ търгъ или направо отъ пазаря. 15 дни следъ изтичане на месеца билъ представянъ отчетъ съ оправдателни документи за изразходваните суми.

По сѣщия начинъ се прехранвала командата отъ долни чинове и конетѣ, намиращи се къмъ нея.

Действително изразходваните суми за храна по месечно сѣ били: за месецъ октомврий 1879 год. по 71.64 ст. на день за юнкеръ, презъ ноемврий сѣщата година 78.14 ст., презъ януарий 1880 г. — 77 ст.

Презъ 1880 год. въ помощъ на ротния командиръ по прехраната билъ назначаванъ по месечно по 1 младши офицеръ.

Когато юнкерите лѣтно време излизали на снимки, даванъ имъ билъ обѣдъ на ржка: котлети, яйца и хлѣбъ, а вечеря топла храна отъ 2 порции — супа и каша или супа и печено месо.

Къмъ края на 1880 година и началото на 1881 година систематически се е явявалъ преразходъ. Така, било е похарчвано дневно за юнкеръ:

Септемврий 1880 година — 1.07 лв., октомврий 1880 г. — 98.8 ст., ноемврий 1880 год. — 99.8 ст., декемврий — 93 ст., януарий 1880 година — 93 ст. Поради тая причина презъ 1881 година сладкото блюдо на обѣдъ било премахнато.

Следъ създаването въ 1882 година на 2 роты, прехраната се завеждала отъ ротите по месечно.

„Сѣстни суми“. Презъ 1883 година се явили икономии отъ храната, вследствие на което били създадени „сѣстни суми“ къмъ ковчега на училището.

Презъ 1885 година, презъ време на снимките било практикувано зачисляването на юнкерите на порционъ по 1 лв. дневно. Презъ сѣщата година набавянето на нѣкои хранителни продукти и фуражъ ставало и съ търгъ.

Храненето на юнкерите се извършвало въ училищната столова намираща се първоначално въ единъ отъ павилионите. Ежедневно по единъ отъ юнкерите по нарядъ билъ назначаванъ за дежуренъ по кухня, който се грижилъ за поставянето на опредѣленото количество продукти въ казана, за чистотата, добрия редъ и своевременното приготвяне на храната.

Изобщо храната на юнкерите е била здрава, питателна и въ достатъчно количество.

6. Бойна подготовка.

а) Строева.

Обучение по руски уставы. Строевата подготовка на юнкерите отъ училището е била съсредоточена въ ржцетѣ на ротните и взводни командири подъ непосредственото ръководство на н-ка на училището. Тая подготовка се базирала на руските уставы, по които била обучавана по онова време цѣлата българска армия.

Строевата подготовка е обхващала следните отдѣли:

а) Гимнастика (машинна, пасивна и фехтовка);

б) Единично обучение безъ оръжие и съ оръжие;

в) Редично обучение;

г) Взводно полуротно, ротно и дружинно учение по сгжстения строй;

д) Бойно учение: атака, отбрана, стражево охранение.

е) Участие въ съставъ на по-голяма единица.

Строевата подготовка била раздѣлена на два периода: зименъ, презъ време на учебната година, воденъ въ училището въ полуротните помѣщения, двора и полето и лѣтенъ — на лагеръ. За гимнастика и фехтовка е билъ устроенъ специаленъ гимнастически и фехтоваленъ салонъ.

Строевите занятия презъ зимния периодъ били извършвани съ продължителностъ 2—2½ часа по следния редъ: сутринъ следъ закуска отъ 7—7½ гимнастика по ротите, отъ 13¼ до 15¼ строево обучение. Материала, който се преминавалъ е билъ предвидения въ руските уставы. Обучението било водено по предварително изработени планъ и програма отъ ротния командиръ, удобрени отъ началника на училището. Понѣкога началника на училището е давалъ ежедневно програмата за строевото занятие.

Първоначално единичното обучение се извършвало безъ оръжие.

Указания по обучението. Презъ 1883 година началника на училището дава следните указания за обучението съ новопостъпилите юнкери:

„Младежите да се раздѣлятъ на две команди, повѣрени на единъ офицеръ. Къмъ всѣка команда да се назначатъ по 5 отъ най-добрите ефрейтори или възпитаници отъ общия старши класъ. Главното ръководство при обучението запазва командира на 2-а рота.

На основание на по-раншния опитъ да се има предъ видъ следното:

Първоначално да се почва съ съгласувано, бързо и въ тактъ четене. После да се изпълни обръщането или движението на тѣлото по единично съ четене високо, но безъ раздѣление, и най-после да се пристъпи къмъ задружно изпълнение.

Изпълнението по раздѣление да се практикува като крайно средство за особено недоразвититѣ-

При обучение по маршировка за достигане напълно плавно леко движение, безъ клатене на тѣлото въ страни и назадъ, обучающия трѣбва да покаже какъ да се застане на предната половина на стѣпалото, допирайки петитѣ до земята, съ готовность да направи пълна крачка. Съ изнасяне крака напредъ въ време на движението, тѣлото трѣбва да се движи напредъ плавно. Затова, съветвамъ обучението да се начене съ учебна крачка, съ четене на гласъ викайки кратко „разъ“ поставяйки крака на земята и продължително „два“ изнасяйки крака за нова крачка.

Обучението да се почва винаги съ гимнастика: изхвъргане ржцетѣ бързо съ пълно напрежение на мускулитѣ и жилитѣ и повдигане на прѣсти и медлено“.

Обикновено къмъ началото на януарий се почвало обучението съ оржие.

Ротитѣ били снабдени при обучението съ необходимото число станози за стрелба и чучули за бой съ ножъ.

За произвеждане на практическитѣ строеви занятия презъ лѣтния периодъ, следъ свършване на класнитѣ занятия, училището излизало на лагеръ при с. Княжево (Бали Ефенди), както следва:

Презъ 1879 год. на 14-й юлий, презъ 1880 год. — 31-й май, презъ 1881 год. — 6-й юний, презъ 1882 год. — 3-й май, презъ 1883 год. — 11-й юний, презъ 1884 год. — 7-й юний, и презъ 1885 год. — 3-й юний.

Лагера продължавалъ обикновено до началото на месець септемврий.

Разпредѣлението на времето презъ лагерния периодъ, презъ 1885 год., било следното: ставане отъ сънь — 5 часа, чай — 5½ ч., занятие — 6—8 ч., закуска — 6 ч., обѣдъ — 1 ч. сл. пл., закуска — 4½ ч., занятие — 5—7 ч., чай — 8 ч., следъ чая повеска и следъ 1¼ ч. провѣрка.

Програма за занятията.

Програмата за занятията презъ годишния периодъ се вижда въ следната часть отъ програмата, обявена съ заповѣдъ по училището презъ 1884 година:

За 30.VI.1884 г. — преди пладне.

I-a рота,

II-a рота.

Отъ 5 ч. стрелба подготвителна на 300 кр. | 6—7 гимнастика
Отъ 11—1 ч. фехтовка за 2 сп. кл. | 7—9 стрелба съ дробинки и взводно учение.

Следъ пладне.

Отъ 5 ч. II-й сп. класъ 8 р. уч. и подготвка за стр. съ револвери. | Отъ 4 ч. чистка и прегледъ.
I-й сп. класъ — единично и взводно учение.

2.VII. — преди пладне.

I-a рота.

II-a рота.

6—8 часа гимнастика, прикладка и | 5 ч. 1-a полурота подготовка къмъ
прицелка, единично и взводно | стрелба на 200 кр.
учение. | 6—7 2-a полурота гимнастика.
11—1 осмoredно и фехтовка. | 7—9 прикладка, стрелба съ дробинки и редишно учение.

Следъ пладне.

Баня.

| Баня.

3. VII. — преди пладне.

I-a рота.

II-a рота.

Отъ 5 ч. стрелба и пристрелка съ пушка. | 6—7 ч. гимнастика.
12—1 фехтовка. | 7—9 ч. прикладно, редишно и взводно учение.

Следъ пладне.

2-й сп. кл. гимнастика, единично и осмoredно учение. | 4—6 ч. подготовка на единичния стрелецъ къмъ разсипания строй.
1-й спец. класъ — стрелба.

4. VII. — преди пладне.

I-a рота

II-a рота.

6—8 ч. прикладка, прицелка, единично и взводно учение. | Отъ 5 ч. стрелба.
11—1 ч. осмoredно учение и фехтовка.

Следъ пладне.

Отъ 5 ч. разсипанъ строй на съкратени дистанции. | 4—6 ч. подготовка на единичния стрелецъ къмъ разсипания строй.

5.VII. — преди пладне.

I-a рота.

II-a рота.

Отъ 5 ч. стрелба. | 6—7 ч. гимнастика.
7—9 ч. прикладка и прицелка, редишно и взводно учение.

Следъ пладне.

6—8 ч. гимнастика, прикладка, прицелка, единично и взводно учение. | 5—7 ч. прикладка, редишно и взводно учение по разсипанъ строй.
2-й специалентъ класъ — 8-редно.

6. VII. — преди обѣдъ.

I-a рота.

II-a рота.

6—7 ч. 2-й спец. класъ фехтовка. | 5 ч. подготвителна 1-a полурота на 200 кр.
8 ч. гимнастика, прикладка, прицелка — единично и взводно. | 6—7 ч. гимнастика.
7—9 ч. прикладка и взводно учение

За всички останали дни програмата е подобна, като освен поменатите видове занятия е преминато още: самоокопаване, определяне разстоянията на око, стрелба на 600—800 кр.; стражева служба на съкратени дистанции, смѣна на караулъ и часови, ротно и дружинно учение по сгъстения строй и ротно по разсипания строй. Изобщо материята, която е била преминавана въ дветѣ роти е почти еднаква. Въ 1-а рота е било преминавано въ повече: фехтовка, ротно учение съ обозначенъ противникъ, 8 редно учение, самоокопаване, стрелба на 700—800 кр. Прави впечатление, че по-големата частъ отъ ученията сж повече плацови по сгъстения строй. Бойни учения били произвеждани сравнително много малко. Всички учения по стражевото охранение били съ намалени разстояния, пакъ на плаца, което не е било отъ полза за възпитаниците, тъй като не имъ е давало ясна представа за сжщинското разположение на разнитѣ подѣления отъ едно охранение. Прави впечатление, че стрелковото дѣло е било застъпено добре. Много стрелби били произвеждани на разни дистанции до 800 кр. вкл.

Презъ нѣкои години, къмъ края на лагерния периодъ, къмъ училището е била придавана рота войници резервисти, за да бждатъ обучавани отъ юнкерите. Съ това се е целило, да се даде възможностъ на порт-юнкерите да практикуватъ въ командно отношение и по обучението, тъй като командния съставъ на ротата е билъ отъ портопей-юнкери отъ старшия класъ. Такъвъ случай има въ 1879 год.

Други пъкъ години юнкерите отъ 2-и спец. класъ били командирѣвани въ 1-а Софийска бригада, на „общъ лагеренъ сборъ“, съ сжщата целъ. Такива случаи има въ 1883 и 1886 година.

Понѣкога къмъ края на лагерния периодъ Началника на училището правилъ най-подробенъ прегледъ на строевата подготовка на юнкерите. Такъвъ случай има въ 1879 година. Прегледа продължилъ цели 16 дни.

За добиване познания по артилерийско дѣло, на 26. IV. 1879 год. определените за служба въ артилерията юнкери отъ старшия класъ били изпратени въ 1-а батарея отъ българската земска войска, да присъствуватъ на практическите артилерийски стрелби.

Прегледъ на училището
отъ Князь Батембергъ.

Презъ месецъ августъ 1885 година Негово Височество е направилъ прегледъ на училището и като го намерилъ въ отлично състояние, наградилъ Началника на училището Полковникъ Сахаровъ и ротния командиръ капитанъ Модълъ съ ордени.

Заклучение за обучението на юнкерите до 1885 год.

Въ заключение, анализирайки твърде оскъдните данни, съ които се разполага, може да се каже, че на строевата подготовка било обръщано сериозно внимание; доста време е отдѣляно за нея и била произвеждана при благоприятни условия, особено презъ лѣтния периодъ на лагера. Най-големо внимание е било обръщано на единичното обучение, сгъстения строй и стрелковото дѣло. Недостатъкъ въ тая подготовка е, че въ нея бойните учения сж били застъпени по-слабо. Но такъвъ е билъ духътъ на времето, такава е била системата въ руската армия, която е била присадена и въ нашата.

б) Учебна подготовка.

Руска учебна система.

При установяване на учебната система въ новооснованото училище, за отговорните фактори, руски офицери, не е останало друго, освенъ да се обърнатъ къмъ богатия опитъ, съществуващъ въ руските военни училища. Учебната система, приета въ Софийското училище е била копие отъ тая въ руските военни училища.

Целта на учебното дѣло е била да се дадатъ необходимите теоритически общообразователни и военни знания на младежите, постъпили въ училището, за да могатъ да излѣзатъ добри младши офицери въ новосъздадената българска войска.

Ржководството на учебната частъ било повѣрено на специаленъ офицеръ, на длъжностъ „заведующъ учебната частъ“, а въ последствие наименована „Инспекторъ на класовете“. Върховното ржководство принадлежало на Началника на училището.

Учебенъ комитетъ.

Като помощенъ органъ на Началника на училището по учебната частъ билъ и учебния комитетъ, състоящъ се отъ всички преподаватели. Първоначално председателя на учебния комитетъ билъ назначаванъ съ заповѣдъ по Военното ведомство. За такъвъ къмъ края на 1879 г. билъ назначенъ Товарища (другаря на Военния министъръ — длъжностъ съществувала по това време) полковникъ Тимлеръ. Въ последствие председател на комитета е билъ Началника на училището. Въ края на годината учебния комитетъ определялъ кои възпитаници минаватъ въ по-горенъ класъ, кои ще иматъ поправителенъ изпитъ, кои оставатъ въ сжщия класъ и кои се изключватъ по слабъ успѣхъ.

Два класа: старши и младши.

Както се изтъкна вече, въ новооснованото Военно училище въ 1878 год. били открити два класа: младши и старши.

Старшият класъ билъ раздѣленъ на четири отдѣления (паралелки), а младшият на две отдѣления (паралелки), съ огледъ, въ всѣко отдѣление да има по около 40 души, тъй като за повече хора нито е могло да се намѣри подходяща стая, нито пъкъ обучението е могло да се води добре.

Планътъ за учебната подготовка (какви дисциплини и какъвъ материалъ по всѣка една е следвало да се изучаватъ), билъ изработенъ отъ заведующъ учебната частъ и одобренъ отъ Началника на училището.

Предмети, които сж били изучавани. Установени сж били да се изучаватъ въ класоветѣ следнитѣ предмети:

Старши класъ

Тактика 6 урока седмично
Фортификация . . 3 " "
Ръчно оръжие . . 3 " "
Топография . . . 1 " "
Топогр. чертание 1 " "
В. Администрация 1 " "
Сждопроизводство 1 " "
Руски езикъ . . . 1 " "
Български езикъ 1 " "

Математика:

сведения по физи-

ка и химия . . . 1 " "
Военна хигиена . . 1 " "

Програмата за класнитѣ занятия била по 4 часа предъ пладне, а именно:

1-й часъ отъ 8—9 ч.

2-й " " 9¹/₂—10¹/₂ ч.

3-й " " 10¹/₂—11¹/₂ ч.

Закуска 11¹/₂ ч.

4-й часъ отъ 12—13 ч.

Продължителностъ на часоветѣ — пълни 60 минути. За подготовка на уроцитѣ били спредѣлени вечерно време по 3 часа (отъ 17 ч. — 20 ч.).

Преподаватели. Преподавателския персоналъ се състоялъ отъ:

а) щатни преподаватели (цивилни лица) — българитѣ: Василь Поповичъ и Василь Василевъ, б) лектори офицери съ подходяща подготовка и образование отъ разнитѣ части и учреждения въ София и в) лектори училищни офицери.

Щатнитѣ преподаватели преподавали езицитѣ — руски и български, история, математика (сведения по физика и химия).

Младши класъ

Законъ Божи . . . 2 ч.
Руски езикъ . . . 2 ч.
Български езикъ . 2 ч.
Физика и химия . . 2 ч.
Топогр. чертание . . 1 ч.
и геометрия . . . 1 ч.
История 2 ч.
География 2 ч.
Хигиена 1 ч.

Законъ Божи билъ преподаванъ отъ свещеникъ Николай Пономоревъ, а останалитѣ предмети били преподавани отъ следнитѣ лица:

Тактика: подполковникъ Каменеcki, щ. к-нъ Мосоловъ, щ. к-нъ Соколски.

Фортификация: щ. к-нъ Язвонъ, артилерия и ръчно оръжие: щ. к-нъ Токаревски и поручикъ Гонарски, топография: щ. к-нъ Рябинкинъ, география: кап. Фрейманъ, а после поручикъ Мининъ, Военна администрация: кап. Котелниковъ, Сждопроизводство: подполковникъ Шадурски, В. хигиена: Д-ръ Моловъ.

На лектори било плащано по 30 лева на лекция.

Още при основаване на училището и назначаването за заведующъ учебната частъ Щабсъ кап. Рябинкинъ, последния снабденъ съ пари билъ изпратенъ въ Петербургъ да набави разни учебни пособия, които пристигнали преди почването на занятията.

Руски учебни

помагала.

Како учебни помагала били използвани следнитѣ учебници:

Тактика отъ Левицки и Радзишевски. Фортификация — Плюински. Съвременно ръчно оръжие — Потоцки. Администрация — Лобко. В. Хигиена — Кедровъ. Свещенна История — Лобко. Българска граматика — Момчиловъ. Алгебра, Тригонометрия и Физика отъ Малининъ, Вс. История — Иловайски.

Вънъ отъ това, за разширяване общата култура на възпитаницитѣ къмъ всѣки класъ била създадена по една библиотека, завеждана отъ библиотекаръ и помощникъ.

Първа учебна

година.

Както се изтъкна вече въ началото на настоящето, първата година класнитѣ занятия започнали на 27-й ноемврий 1878 год. а завършили къмъ края на априль.

Презъ течение на годината, въ началото на всѣки часъ преподавателя изпитвалъ юнкеритѣ върху преминатата въ предшедствующия часъ материя

Годишни изпити.

Въ началото на м. май били произведени годишни изпити за старшият класъ отъ комисия назначена отъ Императорския комисаръ въ составъ: председателъ Полковникъ Францевичъ и членове: 6 души отъ разнитѣ родове оръжия. Изпититѣ по Администрация и в. сждопроизводство били отменени

Първи практи-

чески занятия

въ полето.

Въ началото на м. май, следъ годишнитѣ изпити, били произведени практически занятия по топография въ полето. Юнкеритѣ били раздѣлени на групи подъ ръководството на строеви офицеръ или преподавателъ.

12 бална система. Оценката на успѣха първоначално се правила по петобалната система, а после по 12 бална система, като бележките сж имали следното значение: 12 отличенъ.

- 10 и 11-мн. добъръ
- 8 и 9-добъръ
- 6 и 7-удовлетворителенъ
- 4 и 5-неудовлетворителенъ
- 2 и 3-слабъ
- 1 много слабъ

Презъ учебната година всѣка вечеръ следъ вечерна провѣрка били прочитани предъ юнкеритѣ полученитѣ презъ деня бележки. Тая мѣрка указвала благотворно влияние върху успѣха на юнкеритѣ, понеже предизвиквала у тѣхъ съревнование.

Следъ приключване на годината на 16-й май, учебния комитетъ разгледалъ показания успѣхъ на младшия класъ, тъй като старшия класъ е билъ произведенъ на 10. V. 1879 г. и е намѣрилъ, — че трѣбва да повтарятъ младшия класъ 3 души поради слабъ успѣхъ по математика, но съ обща срѣдна бележка повече отъ 7; 11 души поради слаба строева подготовка, а 3 души да бждатъ изпратени въ войсковитѣ части съ право да държатъ изпитъ на общо основание.

Тая учебна година продължила всичко 3 1/2 месеца и естествено презъ такова кратко време не е могло да се дадатъ нѣкакви солидни знания на юнкеритѣ. Това било особено важно за старшия класъ, който билъ произведенъ въ първия офицерски чинъ.

Втора учебна година.

Втората учебна година започнала на 3-й октомврий. Старшия класъ билъ раздѣленъ на 3 отдѣления, отъ които първото — артилерийско. Всѣко отдѣление е имало по 30 души. Младшия класъ билъ раздѣленъ на 2 отдѣления по 40 души.

Нови преподаватели.

Презъ тая година нови лектори били: капитанъ Саранчевъ, капитанъ Юстици, поручикъ Соболевъ, капитанъ, Татариновъ, поручикъ Любавски, прапорщикъ Матовъ.

Тая година били доставяни учебници отъ Варшавското Военно училище.

На 20-й май 1880 година почнали практическитѣ занятия въ полето по Топография. Били образувани 6 групи подъ ръководството на офицери и подъ общото ръководство на заведующъ учебната частъ Капитанъ Соболевъ. Занятията се състояли въ произвеждане на окомѣрна и марш-рутна снимки.

Трета учебна година.

Следната учебна година била почната на 18-й октомврий 1880 година съ молебень.

Както се помѣна въ глава II-а на настоящето, отъ началото на тая година, курса на училището стъ две годишенъ е трѣбвало да стане три годишенъ.

Свършилитѣ предната година младшия класъ образували 1-и специаленъ класъ съ 2 отдѣления по около 36 души съ огледъ следната година да бждатъ преведени въ новообразувания II-й специаленъ класъ. Новоприетитѣ юнкери образували общъ класъ съ 2 отдѣления по около 30 души въ отдѣление.

Учебната година била завършена къмъ края на м. май, а практическитѣ упражнения по Топография почнали на 9. VI. въ околността на лагера, кждето училището било излезло на лагеръ на 6. IV. Юнкеритѣ отъ 1-и специаленъ класъ били раздѣлени на 6 групи подъ общо ръководство на заведующъ учебната частъ Капитанъ Соболевъ, а юнкеритѣ отъ общия класъ на 2 групи подъ общото ръководство на майоръ Вецелъ. Всѣки денъ половината отъ групитѣ излизали на топографна работа, а другата половина произвеждали строеви занятия въ лагера подъ ръководството на строевитѣ офицери.

Следъ завършване на учебната година по решение на учебния комитетъ били преведени:

56 юнкери отъ 1-и и 2-и специаленъ класъ.

14 юнкери за поправителенъ изпитъ презъ м. септемврий.

2 оставатъ да повтарятъ 1-и специаленъ класъ по слабъ успѣхъ.

42 юнкери се превеждатъ отъ общия въ 1-и специаленъ класъ.

17 за поправителенъ изпитъ презъ месецъ септемврий.

4 оставатъ да повтарятъ.

Презъ тая година за добиване на по-добъръ успѣхъ сж се въвели следнитѣ мѣрки: получилитѣ слабъ успѣхъ презъ недѣлята сж били представяни на Началника на училището, за да имъ въздействува. Получилитѣ слабъ успѣхъ сж били лишавани и отъ отпускъ.

Четвърта учебна година.

Учебната 1881/82 година почнала на 23. септемврий съ молебень. Презъ тая година били опредѣляни за всѣки преподавателъ задължително неплатени 17 седмични часове, заедно съ 10—12 вечерни репетиции. Всички часове въ повече следвало да се заплащатъ.

Презъ 1882 година сж били купени геодезически инструменти и разни учебници отъ Петербургъ.

Пета учебна
година.

Презъ тая учебна година сж се изучавали следнитѣ предмети въ разнитѣ класове:

II-и специаленъ класъ:

Прикладна тактика
Артилерия
В. Администрация
Фортификация
Математика
В. Топография
Български и руски езикъ
В. Законоведение
Чертане и устави
Ипология

I-и специаленъ класъ

Елементарна тактика
Артилерия
Физика
Фортификация
Алгебра и Тригонометрия
В. Топография
Български и руски езикъ
В. Хигиена
Геометрия
История

Старши общъ класъ

Законъ Божи
Геометрия
Френски езикъ
Български и руски езикъ
География
Алгебра
История
Физика

Младши общъ класъ

Законъ Божи
Геометрия
Френски езикъ
Български и руски езикъ
География
Аритметика и Алгебра
История

Отъ горното се вижда, че въ общитѣ класове сж се изучавали само общообразователни предмети, а въ специалнитѣ класове — общообразователни и военни. На общата култура е било обърнато много голѣмо внимание. Въвело се и изучаването на единъ отъ западноевропейскитѣ езици. Презъ тая година били въведени месечнитѣ изпити. Учебната година била завършена до края на месецъ априлъ — едно съкращение съ единъ месецъ въ сравнение съ предшествуващата. Тогава сж били произведени и годишнитѣ изпити.

Училището излѣзло на лагеръ въ началото на м. май и тамъ въ околността на лагера сж били произведени практически упражнения по Топография: II-й специаленъ класъ — окомѣрна снимка, I-й специаленъ класъ — инструментална снимка.

Презъ лагерния периодъ общитѣ класове по 3 часа седмично продължили изучаването на френски езикъ.

Поправителнитѣ изпити за 13 души отъ II-й специаленъ класъ, 14 души отъ I-й специаленъ класъ и 3 души отъ старши общъ класъ били произведени въ края на м. юний. Останали да повтарятъ 4 въ I-й специаленъ класъ, по слабъ успѣхъ и по болѣсть, 1 въ II-й специаленъ класъ, по болѣсть.

Следната учебна година (1882/1883 г.) почнали въ началото на м. октомврий. Училището има вече 5 класа: младши общъ, срѣденъ общъ, старши общъ, I-й специаленъ и II-й специаленъ; имало и единъ технически класъ.

Занятията завършили въ края на месецъ априлъ 1883 г. а годишнитѣ изпити почнали на 6. V. с. г.

Резултата отъ изпита се вижда отъ долната таблица.

Класове	Преминаване въ по горенъ класъ	За попра- вителенъ изпитъ	За повтара- не класа.	Изключени по слабъ успѣхъ.
Младши класъ	8	2	8	7
Срѣденъ общъ	45	10	6	9
Старши общъ	56	3	3	3
I-и специаленъ	46	5	1	2
II-и специаленъ	—	—	—	—

Практическитѣ занятия по Топография били произведени около лагера на училището подъ ръководството на училището а именно: на 12 и 13 юний I-и специаленъ класъ произвелъ инструментална снимка въ мащабъ 50 м. въ сантиметъръ, височина на сечението 2.5 м. Участъкъ за всѣки юнкеръ 1/4 кв. верста; II-и специаленъ класъ произвелъ окомѣрна снимка въ мащабъ 250 кр. въ дюймъ на позиция, 800 кр. въ дюймъ на бивакъ и 750 кр. въ дюймъ на маршрутъ. Значи били произведени 3 вида окомѣрни снимки.

Учебната 1883/1884 год. почнали на 10.X. и завършили на 28. IV. 1884 год. съ годишенъ изпитъ. Резултата е билъ следния:

Класове	Преминаване въ по-горенъ класъ	За попра- вителенъ изпитъ	За повта- ряне	Изключени.
Младши общъ	29	8	—	4
Срѣденъ общъ	55	29	4	4
Старши общъ	47	23	2	—
I-й специаленъ	45	10	2	—
II-й специаленъ	—	—	—	—

Практическитѣ занятия по Топография били произведени по сѣщия начинъ както миналата година. Отъ едно разпореждане по чертани карти за тактически задачи се разбира, че сж водени такива съ II-й специаленъ класъ.

Съ цель да предизвика съревнувание въ юнкеритѣ и като награда, Началника на училището заповѣдва да се поставятъ мраморни плочи, на които да се записватъ имената на свършилитѣ първи по успѣхъ юнкери.

Учебната 1884/1885 год. била почната въ началото на м. октомврий 1884 г. За щатни преподаватели били назначени поручикъ Любавски и поручикъ Несторовъ.

При оценка на юнкеритѣ презъ тая година било обърнато голѣмо внимание на български езикъ, тъй като било констатирано, че изобщо юнкеритѣ сж били твърде слаби по него.

Годишнитѣ изпити били произведени въ края на м. май. Резултата отъ тѣхъ е билъ:

Класове	Преминаване въ по-горни класове	За поправителенъ изпитъ	Оставатъ въ сжщия класъ	Исключени по слабъ успѣхъ
Младши общъ	25	26	—	3
Старши общъ	44	24	6	—
I-й специаленъ	32	37	2	—
II-й специаленъ	—	—	7	—

Личи голѣмия процентъ на юнкеритѣ съ поправителенъ изпитъ. Поправителенъ изпитъ е билъ произведенъ къмъ края на месецъ августъ и почти всички издържали успѣшно изпита.

Въ заключение за учебната подготовка може да се каже следното:

1) Презъ изтеклия периодъ отъ време училището всѣка година въ своята учебна подготовка е отивало къмъ все по-голѣмо съвършенство. Курса на училището билъ увеличаванъ постоянно съ изключение на последната година, презъ която отъ 5 годишенъ става 4 годишенъ.

2) Вследствие на малкото образование на младежитѣ, които постъпвали въ училището, общообразователнитѣ предмети били много добре застъпени. Въ общитѣ класове се изучавали изключително общообразователни предмети.

3) Още преди откриването му Училището е било снабдено съ редъ учебни пособия отъ Русия, а презъ течение на цѣлия периодъ то си е доставяло непрекъснато такива, съ което се облекчавало твърде много обучението.

4) Наличието на добре подготвени руски офицери е дало възможность да бжде назначенъ много добъръ преподавателски персоналъ.

5) Голѣмо внимание се обърщало на поощрение съревнование на юнкеритѣ, чрезъ съобщаване предъ всички, получаванитѣ бележки и записване на мраморна плоча имената на свършилитѣ първи по успѣхъ.

6) Учебната година продължавала срѣдно отъ 6—7 месеца.

7) Практическитѣ упражнения по топография били застъпени много добре. Тѣ се извършвали въ началнитѣ дни на лагерния периодъ. Сжщо били произвеждани и практически занятия по тактика — решаване задачи въ класъ.

При това положение на работата въ учебно отношение, като се изключатъ дветѣ учебни години, презъ които курсътъ на училището е билъ две годишенъ, може да се каже че на възпитаницитѣ отъ училището е давана добра теоритическа подготовка.

7. Духъ и дисциплина.

Паралелно съ строевата и учебна подготовки, въ училището било обърщано твърде голѣмо внимание и на нравствената подготовка на възпитаницитѣ.

Въ инструкцията на училището, утвърдена отъ Императорския комисаръ на 30. I. 1879 год. по тия въпроси срѣщаме следнитѣ указания:

Нравствено образование.

„стр. 13. Военното училище съ всички срѣдства трѣбва да се стреми къмъ създаване на достойни и полезни строеви офицери. Затова трѣбва да се има предъ видъ и нравственото имъ развитие, за да може всѣки юнкеръ, удостоенъ отъ училището съ производство въ офицеръ, да съзнава, че достойнството на добрия офицеръ, независимо отъ научнитѣ познания, се обуславя и отъ добрата нравственостъ, благородни мисли, вежливи обръщения съ другаритѣ си, точно и безпрекословно изпълнение предписанията на началницитѣ си и въ строгото съблюденіе на всички свои обязанности.

„стр. 14. Юнкеритѣ по поведение се раздѣлятъ на три разряда. При постъпване въ училището всички се поставятъ въ 2-й разрядъ. Преминаването въ по-горенъ или по-доленъ разрядъ става по установения редъ, следъ надлежно удостовѣряване въ нравственитѣ качества и служебната изпълнителность.

„стр. 15. При разпредѣляне юнкеритѣ на разряди по поведение, необходимо е да се иматъ предъ видъ следнитѣ общи указания:

а) Въ първи разрядъ (най-високия) се причисляватъ тия юнкери, които въ течение на значителенъ периодъ отъ време дадѣтъ доказателства за съзнателна дисциплинираность и постоянно усърдие и добросъвестно изпълнение на своитѣ задѣлжения и които сж твърди не само въ нравственитѣ правила, но се отличаватъ съ основателенъ характеръ и благороденъ образъ на мисли, спечелили довѣрието на началницитѣ и другаритѣ си и могатъ да иматъ върху последнитѣ благотворно влияние.

б) Въ втори разрядъ (срѣдния) се поставятъ тия юнкери, които съ своитѣ постъпки сж доказали, че сж усвоили дисциплинарнитѣ правила, че сж внимателни и усърдни къмъ служебнитѣ си задѣлжения. Въ тоя разрядъ могатъ да се по-

ставятъ и тия юнкери, които сж провинени, но не поради лоши наклонности, а вследствие неустановенъ характеръ.

в) Въ трети (най-долния) разрядъ се причисляватъ тия юнкери, които поради лекомислие и лоши наклонности се отнасятъ съ неуважение къмъ служебнитѣ обязанности и не показватъ желание да се поправятъ.

Забележка 1-а. При причисляване юнкеритѣ въ трети разрядъ трѣбва да има голѣмо внимание.

Забележка 2-а. Юнкеритѣ отъ трети разрядъ трѣбва да бждатъ подхвърлени на различни видове ограничения (излизане на двора, лишаване отъ право на гласъ при избиране).

Забележка 3-а. Въпреки добритѣ успѣхи въ класъ и строя, юнкеръ останалъ въ 3-и разрядъ по поведение презъ време випускния екземенъ не може да бжде произведенъ въ офицерски чинъ.

стр. 16. Юнкеръ, останалъ въ 3-и разрядъ по поведение повече отъ половинъ година и въпреки дисциплинарнитѣ мѣрки не дава надежда за поправка, се представлява за отчисляване отъ училището и привеждане въ армейскитѣ части на срокъ отъ една до две години или се изключва отъ училището.

На подобно изключване отъ училището подлежатъ юнкеритѣ за безчестни или унижителни постѣпки противъ службата и дисциплината, които макаръ и да не подлежатъ на сждъ, но могатъ да послужатъ като примѣръ на другаритѣ имъ“.

Изключенитѣ възпитаници, ако сж били съ навършена призивна възраст били изпращани за доизслужване службата въ частитѣ, като стоенето имъ въ училището се зачитало само въ запаса на действующата армия, но не и за действителна служба въ кадритѣ.

При училището сжществувалъ дисциплинаренъ комитетъ подъ председателството на Н-ка на училището и членова всички офицери. Комитета презъ 2—3 месеца е разглеждалъ наложенитѣ наказания, сторени простѣпаци и съобразно съ тѣхъ е снемалъ и качвалъ поведението на юнкеритѣ.

Възпитателни срѣдства Въ училището сж били прилагани на рускитѣ офицери. следнитѣ наказания:

а) На юнкеритѣ и възпитаницитѣ: не по редъ на служба, безъ отпускъ, простъ арестъ, строгъ арестъ, лишаване отъ пагонъ, лишаване отъ ефрейторско звание и преводъ въ по-доленъ разрядъ поведение.

б) На порт.-юнкеритѣ и фелдфебелитѣ: устни забележки, лишаване отъ отпускъ, не поредъ на служба, забележка въ заповѣдъ, простъ арестъ (изключително фелдфебелитѣ), смѣняване на по-долна длѣжностъ, лишаване отъ порт.-юнкерско звание.

Строгия арестъ е лишавалъ отъ ефрейторско звание и е съпровождалъ превеждане въ по-доленъ разрядъ по поведение.

Властѣта на началницитѣ при налагане разнитѣ видове наказания е била следната:

	Лишаване отъ отпускъ недѣля	Не поредъ на служба	Простъ арестъ	Строгъ арестъ
Мл. порт.-юнкеръ	—	1	—	—
Ст. порт.-юнкеръ	1	2	—	—
Фелдфебеля	2	4	2	—
Взв. офицеръ	4	8	10	—
Ротния к-ръ	8	8	30	20

Правото на лишаване отъ отпускъ на повече време до 6 месеца, а така сжщо лишаване отъ ефрейторско и портупей-юнкерско звание принадлежало на Началника на училището.

Инспектора на класоветѣ се ползвалъ съ право на ротенъ командиръ.

Дежурния офицеръ по отношение длѣжностнитѣ лица (дежурни и дневални) се ползвалъ съ правото на ротенъ командиръ.

Въ една заповѣдъ по училището отъ 21.X.1883 г. тогавашния началникъ на училището подполковникъ Ремлингенъ въвелъ за юнкеритѣ отъ общитѣ класове и тѣлесно наказание — боя до 25 удара за повреда или загубване на правителствени вещи. И за да даде да се разбере, че това не е само заплашване, наказалъ единъ юнкеръ на 10 удари. Боя билъ билъ изпълненъ отъ ротния ключаръ въ присѣдството на ротния и взводния му командири.

Все по сжщото време се въвеждатъ и следнитѣ наказания:

1. Постановяне на колѣне отъ 1/4 до 2 часа (за възпитаницитѣ отъ общитѣ класове).

2. Лишаване отъ нѣкое ядене на обѣдъ въ продължение на 7 дни или лишаване отъ обѣдъ за единъ день (сжщо за възпитаницитѣ отъ общитѣ класове).

3. Арестуване на хлѣбъ и вода въ свършено тъмно помѣщение 48 часа (за възпитаницитѣ отъ общитѣ класове и за юнкеритѣ отъ I-й специаленъ класъ следъ докладъ на Началника на училището).

4. Подъ орѣжие съ пълна раница до 2 часа (за юнкеритѣ отъ специалнитѣ класове).

Съ указъ по Военното ведомство № 74 отъ 1881 г. като наказателно срѣдство се въвело и произвеждането въ първи офицерски чинъ на ония юнкери, които ако и свършили училището и издържали изпититѣ, по поведение и

строево образование не сж достойни. Такива юнкери се изпращали въ частитѣ като порт-юнкери съ право на производство въ офицерски чинъ следъ 6 месеца, по представление на командиритѣ на частитѣ.

Статистика за За да се види какъвъ е хода на извършенитѣ простѣпаци отъ юнкеритѣ — даватъ се на юнкеритѣ следнитѣ данни:

1879 и 1880 год.

а) Нарушение вътрешния редъ . . .	4	{ 1 въ подготв. класъ 3 въ специал. класъ
б) — „ — чинопочитанието . . .	4	{ 3 въ подготв. класъ 1 въ специал. класъ
в) отлжка и бѣгство	2	— подготвител. класъ
г) разни	16	— подг. кл. (изключени)
д) слабъ успѣхъ	1	— изключенъ

1881 год.

а) Нарушение вътрешния редъ . . .	1	
б) — „ — чинопочитанието . . .	1	
в) неизпълнена заповѣдь	1	
г) отлжка	1	
д) разни	4	— изключени
е) за анонимно писмо до Н. В. Княза		— цѣлото училище
ж) слабъ успѣхъ	1	— изключенъ

1882 год.

а) Нарушение дисциплината	1	
б) неизпълнение заповѣдь	1	
в) отлжка	1	
г) поправка на бележки	1	
д) лошо поведение	6	
е) венерическа болестъ	1	— изключенъ
ж) слабъ успѣхъ	4	— изключени 3 и 1 преведенъ въ по-доленъ класъ.

1883 год.

а) Нарушение вътрешния редъ . . .	8	
б) небрежно изпълнени служебни обязанности	3	
в) отлжка	9	
г) лошо поведение	39	— 4 изключени.
д) лошо поведение и слабъ успѣхъ	10	— 3 изключени.
е) слабъ успѣхъ	26	— 10 изключени.

1884 год.

а) За самоволна отлжка и бѣгство	3	
б) за неумѣстенъ отговоръ на офицеръ	1	
в) за пиянство и бунтове	3	
г) за подаване прошение до Княза	1	
д) за лжка	3	
е) за неизпълнение заповѣдь . . .	12	
ж) за немарливо носене дежурство	1	
з) за кражба	1	
и) за посещав. непозволени заведения	1	
к) отказъ да се изпълни дадена работа отъ преподавателъ		— цѣло отдѣление отъ 2-й специаленъ класъ.

1885 год.

а) За фалшификация	1	
б) за неспазване чинопочитанието .	1	
в) за самоволна отлжка и бѣгство	9	
г) за нарушение кар. служба . . .	2	
д) за бѣгство отъ занятие	1	
е) за пиянство	1	

Най много били простѣпаци — лошо поведение, самоволна отлжка и бѣгство. По години най-много презъ 1883 г. Не е безинтересно да се отбележи колективния отказъ отъ цѣло отдѣление да изпълни дадена работа отъ преподавателя.

Като награда за добра и примѣрна служба сж били въведени произвеждането въ по-горно звание ефрейторъ и портупей-юнкери (младши, старши и федфебели).

Производство на юнкеритѣ въ по-горно звание.

Ефрейторското звание било давано на ония въпитаници отъ старшия общъ класъ, които по поведение и успѣхъ били въ I-и разрядъ, имали успѣхъ въ класъ съ срѣдна бележка най-малко 9, а по строй 11.

Въ портупей-юнкери се произвеждали тия юнкери отъ II-и специаленъ класъ, които по поведение и успѣхъ се числили въ I-и разрядъ, или имали срѣдна бележка не по-малка отъ 8, а по специалнитѣ предмети по отдѣлно не по-малка отъ 9 и по строй не по-малка отъ 11.

Служебното положение на юнкеритѣ спрѣмо другитѣ чинове въ армията.

Заповѣдь по Военното Ведомство № 264 отъ 3. VIII. 1883 година опредѣля служебното положение на чиноветѣ отъ училището по следния начинъ:

„Възпитаницитѣ отъ общитѣ класове се приравняватъ съ редницитѣ отъ войската и сж длѣжни да отдаватъ честь на всички юнкери мл. подофицери. Юнкеритѣ се приравняватъ

съ младшитѣ подофицери. Портупей-юнкеритѣ се приравняватъ съ старшитѣ подофицери. Фелдфебелитѣ се приравняватъ съ фелдфебелитѣ отъ войската“.

Дисциплина и възпитание.

Дисциплината презъ разглеждания периодъ отъ време е била сурова. Рускитѣ офицери били много взискателни и прилагали руската мушровка. Както се каза вече, презъ 1883 година е било въведено и тѣлесното наказание. Изглежда, че мжно е билъ понасянъ тоя режимъ отъ несвикналата съ редъ и дисциплина въ частния си животъ българска младежъ, защото презъ 1881 год. е било изпратено анонимно писмо до Негово Височество Княза, въ което му се описвали вършени жестокости въ училището. За да узнае кой е писалъ писмото Н. В. Княза наказалъ цѣлото училище съ 1 месецъ безъ отпускъ.

Рускитѣ офицери при своята възпитателна роля се мжчели да развиятъ всички войнишки добродетели въ крехкитѣ души на своитѣ възпитаници, да имъ вдѣхнатъ любовъ и преданностъ къмъ България и къмъ Българския Князь, но не забравяли и своето отечество въ Русия и Руския Императоръ. Много силно впечатление прави обстоятелството, че въ заповѣдта по училището отъ 20. VIII 1884 г. се съобщава съ тържествени думи и излишни словоизлияния за тезоименния день на Руския Императоръ на 30 с. м. и за предстоящото по случая тържество и следъ това нѣкакъ си за формалностъ съ 2 реда се съобщава и за Тезоименния день на Българския Князь. Рускитѣ офицери на служба въ Българското Военно училище, не сж можели да се издигнатъ надъ своята национална принадлежностъ и да приучватъ своитѣ възпитаници въ дългъ къмъ България и Българския Князь преди всичко.

Всички заповѣди въ училището, учебницитѣ и всички писменни и устни служебни отношения сж били на руски езикъ.

8. Производство на випуски.

Първия випускъ отъ Военното училище, следъ нѣколко месечно престояване и обучение въ училището билъ произведенъ въ първи офицерски чинъ на 10. V. 1879 г. Курса за следване училището отъ тоя випускъ е билъ предвиденъ 1 година, но по политически съображения, (наложеното отъ Берлинския конгресъ преустройство войскитѣ въ Южна България въ милиция и жандармерия) — курса билъ съкратенъ. Акта на производството билъ извършенъ въ трепезарията на училището, разкошно украсена съ руски и български флагове въ присѣдствието на много гости — генерали, много офицери и граждански лица.

Първъ Началника на училището гвардейския Подполковникъ Флейшеръ открилъ акта съ речъ, въ която изтъкналъ отрадния фактъ, че Софийското Военно училище, открито едва преди 5 месеца е въ състояние да покаже въ настоящата минута резултатитѣ отъ своята деятелностъ, като представлява за производство въ офицери повече отъ 160 младежи, свършили курса на старшия класъ. Тия резултати, казалъ подполковникъ Флейшеръ, сж резултатъ отъ пълното напрежение на силитѣ отъ страна на преподавателитѣ и офицеритѣ въ училището и особено на самитѣ юнкери.

Следъ речта на Началника на училището, управляющия военния отдѣлъ, генералъ Золотаревъ прочелъ заповѣдта на Императорския комисаръ, въ която се обявяло заключението на изпитната комисия. Следъ него Началника на училището прочелъ протокола на заседанията на учебния комитетъ по опредѣлянето на старшинството и разпредѣлението на произвежданиѣ въ офицери младежи по разряди, споредъ показанитѣ отъ тѣхъ успѣхи въ наука и поведение.

Следъ това управляющия военния отдѣлъ Генералъ Золотаревъ прочелъ заповѣдта на императорския комисаръ за производството на юнкеритѣ въ офицери.

Императорския комисаръ се обърналъ къмъ новопроизведенитѣ офицери съ следната речъ — произнесена на руски:

„Съ особено чувство на искрено и сърдечно удоволствие Ви поздравявамъ съ настоящето тържество. Софийското Военно училище, така неотдавна създадено благодарение преданността къмъ дѣлото на моитѣ достойни сътрудници и висши началници, така както и на вашето примѣрно усърдие, вече даде скъпи плодове за вашата Родина. На васъ, млади офицери отъ българската войска, лежи свѣтлата длъжностъ да внесете и подържате основитѣ на дисциплината и реда и да приложите на дѣло придобититѣ отъ васъ познания. Азъ съмъ увѣренъ, че всѣки отъ васъ е проникналъ отъ тия чувства и че Софийското училище, следейки за вашитѣ успѣхи въ военното поприще, всѣкога съ гордостъ и любовъ ще си спомня имената на първитѣ свои възпитаници. Още единъ пжтъ Ви поздравявамъ и отъ дълбочината на душата си Ви пожелавамъ успѣхъ и щастие въ полза и за слава на скъпия Вамъ и толкова близкъ и родственъ на Русия — български народъ“.

Следъ речта на Княза билъ отслуженъ молебенъ, следъ който преподавателя по Законъ Божи, свещеникъ Пономаревъ отправилъ нѣколко напжтствени и прочувствени думи къмъ младитѣ офицери.

Следъ молебена една депутация отъ нѣколко отъ токущо произведенитѣ офицери се обърнала къмъ Княза и управляющия военния отдѣлъ Генералъ Золотаревъ съ молба да подарятъ портретитѣ си на училището.

На състоялия се следъ това обѣдъ били държани речи за руския Императоръ, за българския Князь, за младитѣ офицери, за българската войска и цѣла България. Началника на училището дигналъ поздравница за Императорския Комисаръ. Така завършило тържеството по произвеждане на 1-й випускъ на Военното училище.

Втория випускъ отъ училището е билъ произведенъ на 30 августъ 1880 година — именния день на руския Императоръ и българския Князь, следъ две годишенъ курсъ, прекаранъ въ училището. Били произведени пехота — 62 души, артилерия — 11 души, кавалерия — 7 души, пионери — 4 души.

Двама души свършили по 3 разрѣдъ и били изпратени въ пехотнитѣ дружини като портупей-юнкери.

Третия випускъ билъ произведенъ на 30.VIII. 1882 год. (следъ три годишенъ курсъ). Поради увеличение курса на следването презъ 1881 г. не е излѣзалъ випускъ отъ училището.

Четвъртия випускъ билъ произведенъ на 30.VIII. 1883 г. Випуска се състоялъ отъ 51 човѣка.

Петия випускъ билъ произведенъ на 30.VIII. 1884 г.

Шестия випускъ билъ произведенъ на 30.VIII. 1885 г. — 58 души.

9. Действие и по-важни факти.

Следъ провъзгласяването за първи български Князь на Негово Височество Александъръ Батембергъ, всички войски били подведени подъ клетва за вѣрностъ на новия български Князь. Клетвата на войскитѣ въ София била произведена на 29-й юний 1879 г. и въ нея взели участие и юнкеритѣ отъ Военното училище. Новиятъ български Князь е билъ тържествено посрещнатъ въ София на 11.VIII. 1879 г. Въ посрещането взели участие и юнкеритѣ отъ училището.

Годишенъ празникъ Презъ 1880 г. е билъ установенъ годишенъ празникъ на училището на 17 май.

Първото му отпразднуване станало сжщата година съ църковенъ парадъ при черквата Св. Никола Софийски, на пиротското шосе.

Първия шефъ Още сжщата година Негово Височество българския Князь, въ ознаменование на особено си благоволение къмъ училището, на 30-й августъ, на Тезоименния си день, приелъ шефството на училището. По тоя случай, къмъ пагонитѣ на юнкеритѣ се присвоило носене на металически коронки.

Първото знаме на училището.

Следната 1881 г., пакъ на 30-й августъ на Тезоименния си день, Н. В. Князь Александъръ, пакъ въ знакъ на особено благоволение е далъ знаме на училището. Предаването на знамето станало тържествено на общия парадъ, произведенъ сжщия день на всички войски въ София.

Князь Батембергъ

На 3-й мартъ 1883 г. училището било ошастливлено съ ново благоволение отъ страна на българския Князь. Съ Височайши указъ 1-а рота отъ училището почнала да се нарича на името на Княза.

Презъ същата година Н. В. князь Александъръ произвелъ прегледъ на училището, отъ който останалъ много доволенъ.

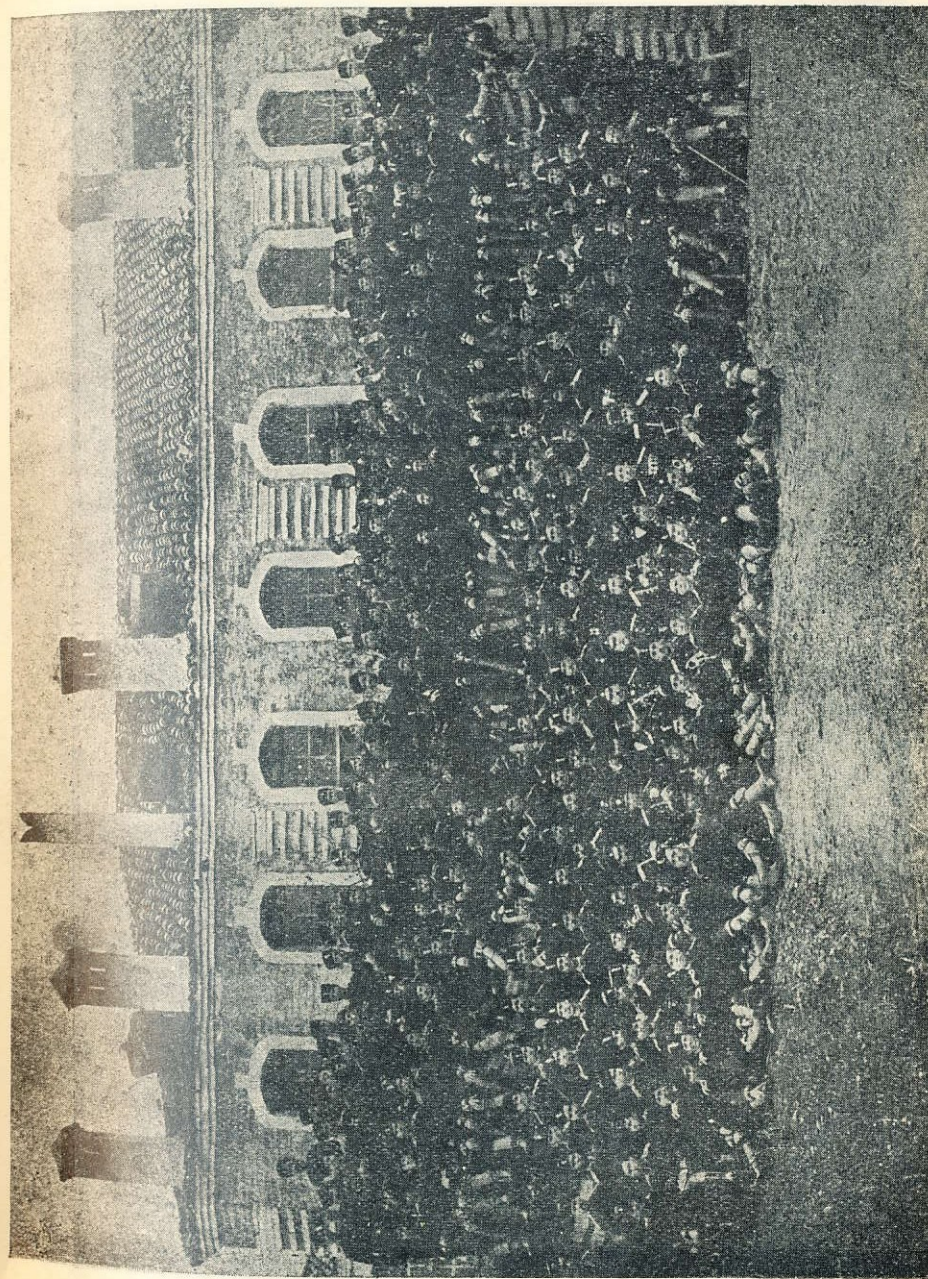
Заклучение.

Благодарение на голѣмата предвидливостъ и загриженостъ отъ страна на князь Дондуковъ Корсаковъ, руски Императорски комисаръ въ България, още веднага следъ Берлинския конгресъ, който ликвидира Освободителната война, въ София било основано Военно училище за попѣлване новосъздадената българска войска съ български офицери. Това било щастливо събитие за българската държава и армия. Основателитѣ на училището, ръководителитѣ и по-голѣмата частъ отъ преподаватели и възпитатели презъ цѣлия периодъ сж били руски офицери. За организацията на училището е билъ използванъ опита на рускитѣ военни училища. Преподаването се е водило главно на руски езикъ. Уставитѣ и учебницитѣ сж били на руски и затова съ право тоя периодъ може да се нарече периодъ на руско командване.

Курса на училището е билъ промѣнливъ: отъ една година (по право $5\frac{1}{2}$ месеца) за първия випускъ до 3—4—5 години въ последствие. Увеличението на курса се е дължало на стремежа да се даде по-добро образование и възпитание на възпитаницитѣ на училището.

Кандидатитѣ за постѣпване въ училището всѣкога били приемани съ изпитъ, което е давало гаранция за подборъ.

Презъ течение на разгледания периодъ училището е дало на младата българска войска 6 випуска съ около 450 офицери, които първоначално поели подготовката на българската войска, а следъ напускане войската отъ рускитѣ офицери, въ най-критическия моментъ, непосредствено преди войната въ 1885 год., тѣ поеха всички длѣжности въ войската, отъ най-висшитѣ до най-нисшитѣ, водиха войската въ войната и покриха българското орѣжие съ слава. Това е единъ голѣмъ активъ на току-що основаното Военно училище и на неговитѣ основатели и първи ръководители, руски офицери, на които българската войска и държава дължатъ дълбока признателность.

1-й випускъ 10. V. 1879 година

2-й выпускъ 30. VIII. 1880 година

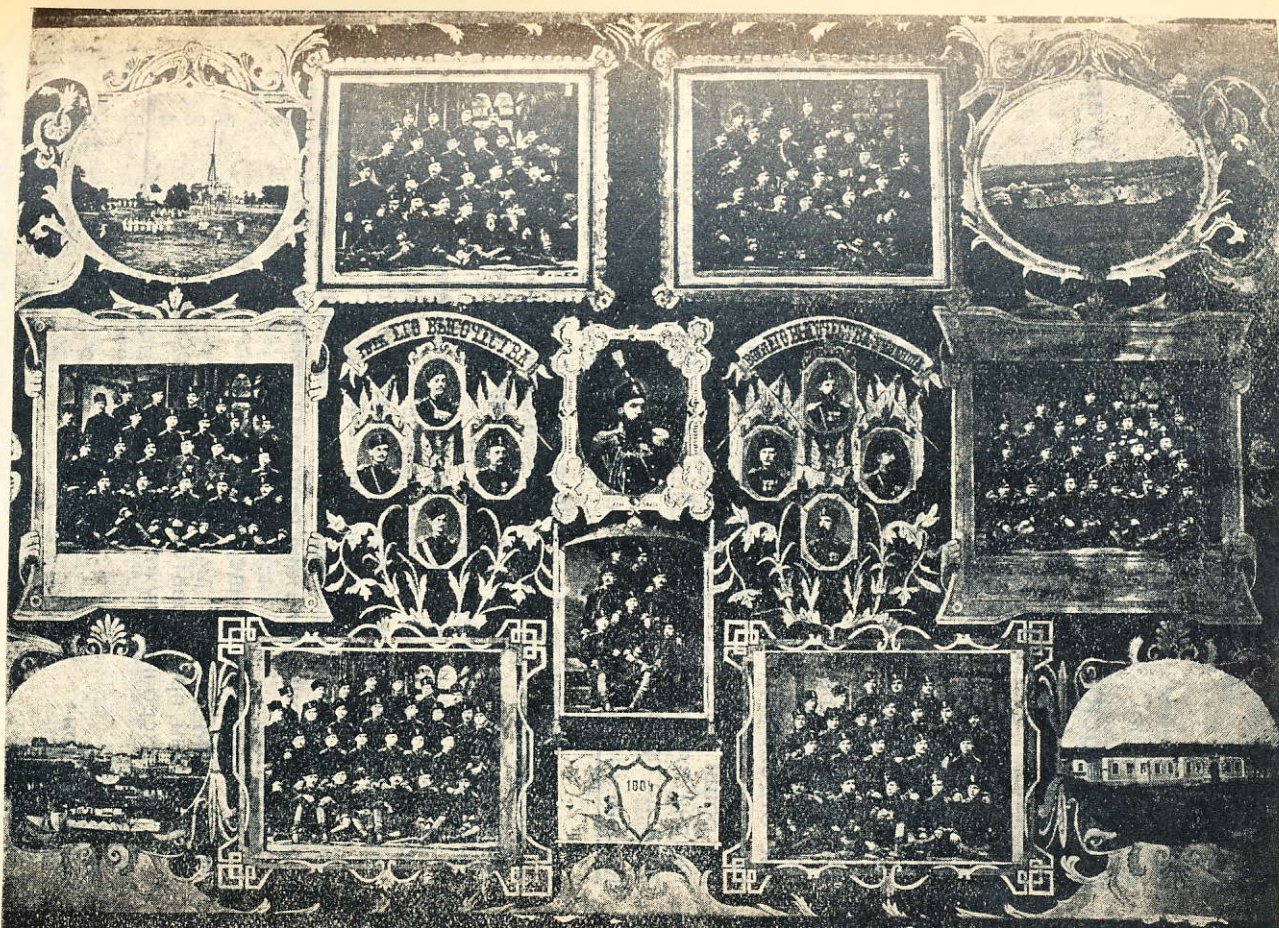

3-й выпускъ 30. VIII. 1881 година

Часть отъ 4-й випускъ 30. VIII. 1883 година

5-й и 6-й и часть отъ 7-й випуски

II. Периодъ.

I. Юнкерски периодъ — отъ Сръбско-Българската война до 1900 година.

I. Съставъ и организация.

1886 година. Отъ заповѣдитѣ по училището презъ 1886 година се вижда че въ училището е имало само пехотенъ отдѣлъ, понеже не се споменава за други родове войски. Юнкерския съставъ е билъ сведенъ въ две роты: отъ тѣхъ първата рота — шефска на Негово Височество. Всѣка рота се подѣляла на 4 взвода, а всѣки взводъ на по две отдѣления. Въ всѣка рота влизали юнкери отъ всичкитѣ класове, които се подѣляли така: въ младши общи и старши общи класъ следвали възпитаницитѣ, а въ 1 и 2 специални класове — юнкеритѣ. Тази организация била запазена до преврата.

Команденъ съставъ. Командния съставъ на училището се състоялъ отъ началникъ на училището, старши офицери — 1; ротни командири младши офицери — 2; инспекторъ на класоветѣ младши офицеръ — 1; заведующъ домакинството младши офицеръ — 1; отдѣлбонни офицери (младши офицери) — 7.

А. Щата на кадъра презъ първата година — 1886, съгласно бюджета за сжщата година е билъ:

Споредъ бюджета на училището се полагало:	
Началникъ на училището — майоръ	1.
Инспекторъ на класоветѣ — капитанъ	1.
Заведующъ домакинството и ротни командири — капитани	3.
Отдѣлбонни офицери и адютанти — ковчеж-никъ — поручици	7.
Щатни преподаватели за по 6 месеци	2.
Сврѣхсрочно служащи	4.
Всичко	18.
юнкери	300.
слуги	12.
коня	6.

Въ заповѣдитѣ фигуриратъ двама старши унтеръ-офицери (барабанчикъ и сигналистъ).

Следъ преврата нѣкои отъ офицеритѣ напуснали училището, но длѣжноститѣ останали сжщитѣ, като било изменено само това, че били прикомандировани за слушане лекции въ ротитѣ 12 младши офицери.

Независимо отъ това класоветѣ били сведени въ три: подготвителенъ, I специаленъ и II специаленъ класъ, всичко 298 юнкери, разпредѣлени така: въ II специаленъ класъ — 128, въ I специаленъ — 104 и въ подготвителния — 66. Въ това число влизали и приетитѣ отново 186 юнкери, отъ разформираното училище поради преврата. Къмъ това число били зачислени още 25 волнослушатели войници отъ разни войсковы части, които въ края на годината останали 19, понеже 6 се уволнили.

Поради разни причини и поради преврата презъ годината били уволнени 41 юнкери.

За преподаватели въ класоветѣ фигуриратъ старши офицери — 1, младши офицери — 3 и цивилни — 5. По какви щатове, обаче, е полученъ този съставъ не е известно, понеже липсватъ източници.

1887 година. Следующата 1887 година оставатъ сжщитѣ длѣжности на офицерски кадъръ, само че станали доста промѣни. Относително преподавателския кадъръ фигуриратъ старши офицери — 1, младши офицери — 3 и цивилни (щатни) — 2.

Въ бюджета за 1887 година, освенъ горнитѣ, се предвижда и единъ старши медицински фелдшеръ.

Презъ останалитѣ години бюджета е почти сжщия, изключая слугитѣ, за които билъ предвиденъ само кредитъ, а началника на училището ги назначавалъ съобразно кредита.

Въ бюджетитѣ по-сетне се предвижда допълнително още:

1. ротенъ командиръ на фелдшерската рота — поручикъ. 2. Отдѣлбонни командири — поручици. 1. Старши лѣкарь. 1. дѣловодител. 1. секретаръ при инспектора на класоветѣ. 16. Слуги.

Бюджетитѣ за останалитѣ години (по важнитѣ отъ тѣхъ), сж вписани по-долу.

За слушане лекции въ разни времена били командировани 199 подпоручици и 18 поручици; колко отъ тѣхъ сж завършили нѣма сведение; споменато е само за 34, които били задържани да държатъ изпитъ по предметитѣ на юнкеритѣ, безъ история.

Точното число на юнкеритѣ трудно може да се определи по приказитѣ, понеже били приемани въ различни времена и попълвани по различни начини. По приказитѣ дви-

жението на юнкеритъ било: на 27. IV. произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ и „портупей юнкери“ 163, приети младежи съ изпитъ — 153; отъ частитъ войници — 15, бивши юнкери — 5, „своеволни“ младежи — 31, излезли по разни причини 74 или останали 130, преведени отъ подготвителенъ въ младши специаленъ класъ — 61 безъ изпитъ и 23 съ изпитъ или всичко 84. Най-после произведени отъ старши класъ въ чинъ „подпоручикъ“ и „портупей юнкери“ — 104. А всичко 295 юнкери. Въ единъ отъ протоколитъ на дисциплинарния комитетъ фигуриратъ 287, като за останалитъ се споменава, че оставатъ съ старото си поведение; но колко сж последнитъ не е отбелъзано.

1888 година.

Цѣлия този съставъ отъ юнкери споредъ една заповѣдъ по училището е билъ сведенъ въ следната организация: въ 1-а на Негово Височество рота — юнкеритъ отъ старши класъ и въ 2-а рота — юнкеритъ младши специаленъ класъ и отъ подготвителния класъ. Тази организация презъ 1888 година добила следния видъ: 1-а рота съ 3 отдѣления (взводове) и юнкери отъ всички класове. 2-а рота сжщо както 1-а рота. Класовитъ се именуваха: младши, срѣденъ и старши, като последнитъ два имали по 5 отдѣления. Обаче, при училището билъ откритъ още единъ класъ, нареченъ сжщо младши класъ, въ който се приемали ученици съ V гимназиаленъ класъ и то безъ экзаменъ.

Откриване курсъ за Подпоручици отъ войсковитъ части.

Къмъ училището освенъ това билъ откритъ полугодишенъ курсъ (6 месеци) и годишенъ такъвъ за Подпоручицитъ отъ частитъ.

Числото на офицеритъ съ прикомандиранитъ било 15 души. Като преподаватели фигуриратъ: военни — 1, граждански — 3 и частни — 1.

Юнкерскитъ съставъ се движилъ така: въ началото на годината имало въ 1-а рота — 137, а въ 2-а рота 134; впоследствие излѣзли и прикомандирани, така че къмъ срѣдата на годината ставатъ: 1-а рота — 142 и въ 2-а рота 116. Въ старши класъ имало 27 юнкери, отъ които 25 били произведени офицери, презъ м. септемврий и 2 останали поради слабъ успѣхъ.

Приемане на младежи, завършили гимназия.

Презъ м. Септемврий започнало приемането на младежи съ пълненъ гимназиаленъ курсъ и войници отъ частитъ. Приети били: срѣденъ класъ щатни — 32 и своеволни — 31 и за младши класъ — 23 или къмъ срѣдата на м. декемврий били приети 212 души. Въ това число влѣзли прикомандирани 186 долни чиновци, отъ разнитъ класове за издържане встѣпителния и випусния си

екзаменъ. Последнитъ се числели въ войсковитъ части. Въ края на годината имало: въ 1-а рота 142, въ 2-а рота 116 и новоприети 212 или всичко 470, а по класове сжщитъ били раздѣлени: старши класъ — 207, срѣденъ класъ — 60 и младши класъ 26.

1889 г.

Презъ 1889 г. била запазена сжщата организация, но къмъ училището било придадено бившето фелдшерско училище, съ название — „фелдшерска рота“ съ кадъръ единъ младши офицеръ и лѣкаря на училището. Тази рота била подѣлена на два класа: старши и младши класъ, като въ всѣки класъ имало медицински и ветеринарни ученици.

Откриване къмъ училището школа за запасни офицери.

Наредъ съ това дейността на училището се разширило още повече. Презъ сжщата година била открита школа (курсъ) за запасни офицери, съ единъ старши офицеръ и заведующъ курса, 5 младши офицери и единъ лѣкарь. Въ тази школа следвали и запасни войници. Колко души, обаче, първоначално сж следвали тази школа не може точно да се опредѣли. Само по заповѣдитъ може да се види, че първоначално въ фелдшерското училище сж приети около 74 души, а въ школата за запасни офицери 130.

Относително броятъ на юнкеритъ презъ тази година сжщо трудно може да се опредѣли точното имъ число. По заповѣдитъ, отъ списъцитъ и поведението имъ се вижда, че първоначално тѣ сж били: въ 1-а рота старши класъ 100, срѣденъ класъ — 10, въ 2-а рота старши класъ — 109, и срѣденъ — 5 или всичко юнкери — 224. Въ последствие, къмъ началото на м. априль, вѣроятно следъ приемането на нови младежи, войници, кадети и др., тѣхниятъ брой станалъ: въ 1-а рота старши класъ — 102, срѣденъ класъ — 29 и младши класъ 87, въ 2-а рота старши класъ — 109, срѣденъ класъ 27 и младши класъ 86 или всичко — 430. Отъ тѣхъ къмъ срѣдата на м. май били произведени въ първи офицерски чинъ — 212; съгласно решението на учебния комитетъ трѣбвало да бждатъ произведени тия, които иматъ удовлетворителна бележка по всички предмети. На мѣстата имъ били зачислени прикомандирани къмъ училището юнкери, но колко сж не е известно. Следъ това учебния комитетъ поставилъ следнитъ условия за преминаване въ по-горенъ класъ: удовлетворилитъ по всички предмети минаватъ направо, слабитъ по 2-3 предмети — държатъ изпитъ, слабитъ по 4 предмети повтарятъ класа, а тия, слаби по 6 предмети се изключватъ. Следъ това решение, отъ младши класъ минали направо въ срѣдния класъ 44, държали изпитъ — 89 и повтаряли 27, а отъ срѣдния класъ минали въ по-горния 20, съ изпитъ 33 и съ слабъ успѣхъ — 3. Но все пакъ останали прикомандирани — 51 юнкери къмъ частитъ като схвърхщатни.

Независимо отъ това къмъ училището били прикомандировани 26 подпоручици за издържане екзамена си.

Споредъ единъ обявенъ щатъ, въ училището имало следнитъ долни чинове: тржбачи и барабанчици — 7, ключарь на училището — 1, неговъ помощникъ — 1, ротни ключари — 2, бюфетчикъ — 1, старши писари — 2, младши писари — 3, старши литографчикъ — 1, младши литографчикъ — 1, разсилни — 2 и старши писаръ за фелдшерското отделение 1 — или всичко 23 души.

1890 г. Организацията на училището презъ следната година — 1890 остава почти сжщата — две юнкерски роти, една рота курсъ за запасни офицери, една рота фелдшерска и една нестроева команда.

Откриване щабъ Въ юнкерскитъ роти влизали и юнкери офицерски курсъ. отъ всички класове: едни щатни, а други на свои разноски. Класоветъ били раздѣлени на по три отдѣления. Освенъ това къмъ училището билъ откритъ двумесеченъ курсъ за щабъ офицери.

Офицерския кадъръ, презъ разни времена на годината билъ: старши офицери — 7, младши офицери 17 и 1 лѣкаръ. Юнкерския съставъ претърпѣлъ следнитъ промѣни: къмъ срѣдата на м. мартъ е имало въ 1-а рота — 170, отъ които старши класъ 26, срѣденъ класъ — 66 и младши класъ — 66, въ 2-а рота — 189, отъ които въ старши класъ 26, срѣденъ класъ 59 и младши класъ 140 или всичко 359. Отъ тѣхъ презъ м. май положили клетва 152.

Въ началото на м. августъ били произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ 45 и 4 войскови порт-юнкери, произведени въ началото на октомврий или всичко 49. Приети били къмъ срѣдата на м. августъ безъ изпитъ — 20 и съ изпитъ 75 или всичко 95. Освенъ тѣзи имало 4 „своекошни“ и 4 останали да повтарятъ. Следъ приемането на младежитъ и промѣнитъ които станали, къмъ срѣдата на м. септемврий имало: въ младши класъ — 125, въ срѣдния — 145 и въ старши класъ — 109 или всичко — 379.

Презъ щабъ-офицерския курсъ преминали две смѣни офицери въ чинъ „Капитани“: 1-а смѣна — 61 и втора — 54.

Презъ тази година въ фелдшерското училище имало: въ старши класъ 22, отъ които медицински 15 и ветеринарни — 7, а въ младши класъ 54, отъ които медицински — 36, ветеринарни 13 и недовършили — 5. Юнкеритъ отъ старши класъ презъ лагерния периодъ били изпратени по частитъ на практика и повторно се завърнали. Следъ завършването на курса съ звание „фелдшери“ били изпратени въ войската — 22.

Въ курса на запаснитъ офицери тази година следвали — 151 човѣка.

Преподавателския съставъ билъ: военни — 2, щатни — 3 и частни — 5. А долни чинове е имало: дѣловодителъ — 1, секретаръ — 1, ст. писари — 3, мл. писари — 2, медицински фелдшеръ — 1, ст. литографчикъ — 1, мл. литографчикъ — 1, разсилни — 2, или всичко 12. Освенъ тѣзи, обаче, имало още разни служащи — 42 души.

Независимо отъ това къмъ училището били прикомандировани Подпоручици за издържане установения изпитъ — на две партии, като въ първата партия били 18, а втората — 17 души, отъ които 15 Подпоручици, 1 Поручикъ и единъ Капитанъ.

1891 г. Следната 1891 г., организацията останала сжщата, само че старшия и срѣдния класъ били съ по две отдѣления и младши класъ съ три такива. Юнкерския съставъ билъ следния: въ 1-а рота е имало 189 юнкери, отъ които старши класъ — 60, срѣденъ класъ — 73 и младши класъ — 56, въ 2-а рота били 188 юнкери, отъ които старши класъ — 58, срѣденъ класъ — 82 и младши класъ — 48 или всичко юнкери — 377. Впоследствие били изпратени по частитъ и произведени отъ старши класъ 118 юнкери, минали отъ срѣдния въ старши класъ съ и безъ изпитъ — 140, като единъ останалъ въ сжщия класъ; минали отъ срѣдния въ мл. класъ съ и безъ изпитъ — 102 и 5 останали въ сжщия класъ.

Попълването съ младежи ставало по начина отъ миналитъ години, само че презъ тази година били приемани такива почти презъ цѣлата година (по какви причини не е известно). По заповѣдитъ били приети около 119, обаче, вѣроятно били приети още допълнително, понеже приетитъ били раздѣлени на две групи: едната отъ 40 — до срѣдата на м. юний и другата 92 — до срѣдата на м. септемврий. Това личи и отъ факта, че презъ тази година изобщо сж приети много юнкери, но сж уволнени по разни причини — 89. Къмъ края на годината е имало, следъ промѣнитъ: въ старши класъ — 140, въ срѣдния класъ — 94 и въ младшия класъ — 218.

Офицери е имало: старши — 6, Капитани — 10, Поручици — 4, Подпоручикъ — 1 и лѣкаръ — 1; ржководители на ездата: Ротмистъръ и двама Подпоручици. Преподаватели: военни — 8, цивилни щатни — 2 и частни — 7. За държане изпитъ били командировани къмъ училището — 5 Подпоручици.

Въ курса на школата за запасни офицери къмъ училището били приети 120 души, отъ които завършили успѣшно (по I и II категория) — 90 и изпратени по частитъ. Останалитъ 30 излѣзли отъ школата по разни причини. Впоследствие отъ тѣхъ постѣпили като юнкери — 25.

Въ фелдшерското училище имало въ старши класъ медицински — 32 и ветеринарни — 13, които били произведени младши унтеръ-офицери — фелдшери; изобщо презъ годината нѣмало промѣни въ него.

Курсъ по езда.

Презъ тази година се споменава за ржководител по ездата, но дали е имало специално обучение на юнкери като кавалеристи не е известно. По сведения отъ запасни офицери, юнкеритѣ общо отивали на езда 2—3 пѣти седмично въ 1-й коненъ полкъ.

Презъ тази година фигуриратъ унтеръ-офицери: фелдфебели — 1, старши унтеръ-офицери — 8, сигналисти — 4, барабанчици — 3, младши унтеръ-офицери — 2, фелдшери — 1 и срочнослужащи войници — 3, барабанчици — 2, сигналисти — 1.

Отдѣляне школата запасни офицери отъ училището.

Презъ следната 1892 г. по организацията изобщо има много малко сведения. Обаче, твърде вѣроятно е да е останала същата организация съ изключение на това, че школата запасни офицери била отдѣлена отъ училището.

По списъкъ въ училището сж били зачислени: старши офицери — 12, отъ които 4 били прикомандировани и 1 лѣкаръ. А преподаватели — военни — старши офицери — 7, цивилни (щатни) — 2 и частни — 1. Юнкерския съставъ се е движилъ така: въ началото на годината имало, въ 1-а рота — 205, отъ които старши класъ — 61, срѣденъ класъ — 39 и младши класъ — 105, въ 2-а рота 226, отъ които старши класъ — 77, срѣденъ класъ — 44 и младши класъ — 105 или всичко 431 юнкери. По списъка за баловетѣ, къмъ началото на м. априлъ имало: въ 1-а рота — 202, а въ 2-а рота — 212, всичко — 414. А въ края на м. ноемврий, следъ производството въ чинъ „Подпоручикъ“ на 140 юнкери и уволнения по разни причини, сж останали въ 1-а рота 128, отъ които въ старши класъ — 44, срѣденъ — 78 и младши класъ — 6; въ 2-а рота 121, отъ които въ старши класъ — 42, срѣденъ класъ — 66 и младши класъ — 13 или всичко 249 юнкери. По-после били приети около 129 юнкери и 18 „своеволни“. Изобщо въ това отношение сведенията презъ тази година сж доста оскъдни и неточни.

Въ нѣколко заповѣди сж обявени списъци, отъ които може да се види числото на долнитѣ чинове, а именно: писари свръхсрочно служащи — 7, сигналистъ — 1, разписни — 2, разни служители — 2, отъ които по-после били уволнени — 6.

За държане изпити били прикомандировани Подпоручици — 2.

Кавалерийски шабъ- офицерски курсъ — 1893 год.

Презъ 1893 г. въ организацията нѣма измѣнение, съ изключение на това, че къмъ училището билъ откритъ шабъ-офицерски курсъ (кавалерийски), когото следвали 90 офицери — старши и младши.

По отношение офицерския кадъръ е имало: старши офицери — 9 и 1 лѣкаръ. Преподаватели е имало: военни — 4, цивилни щатни — 3 и частни — 2. Юнкерския съставъ, взетъ отъ списъцитѣ на баловетѣ е следния: къмъ края на м. февруарий е имало: въ 1-а рота — 178, отъ които старши класъ — 44, срѣдни класъ — 74 и младши класъ — 60; въ 2-а рота — 182, отъ които: старши класъ 42, срѣдни класъ — 69 и младши класъ 71 или всичко 360 юнкери. Произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ — 85. Приети младежи отъ разни мѣста — 86, но следъ като били уволнени по разни причини, къмъ края на м. септемврий е имало: въ 1-а рота 118, отъ които старши класъ — 54, срѣденъ — 55 и младши класъ — 9; въ 2-а рота 106, отъ които старши класъ — 107, срѣденъ — 102 и младши класъ — 15. А всичко, съ приетитѣ е имало — 310 юнкери, въ които имало и „своеволни“. Липсватъ сведения за ученицитѣ отъ фелдшерското училище.

Относително долнитѣ чинове по заповѣдитѣ се среща само следното: свръхсрочнослужащи имало — 5 старши унтеръ-офицери, музиканти — 28, отъ които 6 старши унтеръ-офицери, 1 младши унтеръ-офицеръ и 21 музиканти ученици, слуги — 17.

Щатъ на училището — 1894 год.

За първи пѣтъ въ заповѣдитѣ на училището презъ 1894 год. се среща щата на училището, споредъ бюджета. Заедно съ това и организацията претърпѣла измѣнение, а именно: юнкерския съставъ се свежда въ една (1-а) рота и две полуроти, които били формирани отъ досегашнитѣ роти. Полуротитѣ се именуватъ 1-а и 2-а. Въ полуротитѣ влизали юнкери отъ тритѣхъ класа — младши, срѣденъ и старши. Вътрешното управление на ротата останало както по-рано. Въ заповѣдитѣ презъ тази година се споменаватъ освенъ досега известнитѣ класове, още и випусенъ и подготвителенъ класъ.

Щата на училището и кавалерийския офицерски курсъ е билъ следния:

а) На училището: Началникъ на училището — 1, заведующи домакинството — 1, инспекторъ на класоветѣ — 1, адютантъ-ковчезникъ — 1, ротенъ командиръ-майоръ — 1, помощникъ ротенъ командиръ капитанъ — 1, субалторъ офицери — 8, заведующъ нестроевата команда — 1, медицински лѣкаръ — 1, щатни преподаватели — чиновници — 2, дѣловодителъ — 1, секретаръ, той и библиотекаръ — 1, медицински фелдшеръ — 1; долни чинове: училищенъ клю-

чаръ — 1, ротенъ ключаръ — 1, надзирателъ на зданията — 1, младши медицински фелдшеръ — 1, писари и слуги — 63.

б) *На кавалерийския офицерски курсъ*: помощникъ на заведующъ курса — майоръ — 1, главенъ ковачъ — 1; долни чиновне: вахмистъръ — 1, ключаръ — 1.

За нуждитъ на курса били командировани войници отъ частитъ.

Споредъ сжщия бюджетъ предвиждало се юнкери всичко — 281, а именно: въ 1-а полурота — 140, отъ които старши класъ — 56 и младши класъ — 28, въ 2-а полурота — 141, отъ които старши класъ — 51, срѣденъ — 47 и младши класъ — 43. Имало въ действителностъ 281 юнкери, разпредѣлени така: 1-а рота — щатни — 134 и „своеволни“ — 6; 2-а рота — щатни — 127 и своеволни — 14.

Въ началото на м. септемврий, обаче, били приети — 65 младежи, отъ които срѣденъ класъ — 3, младши класъ — 46 и подготвителенъ — 16. Вследствие на това, къмъ сжщото време въ училището е имало: старши класъ — 106, срѣденъ — 98, младши — 114 и подготвителенъ — 16 или всичко — 333. Но изглежда, че сж били приети още допълнително, защото по списъка за баловетъ къмъ края на годината е имало: въ 1-а полурота — 167, които се разпредѣляли така: випусни класъ — 51, старши класъ — 48, срѣдни класъ — 28, младши класъ — 32 и подготвителенъ — 8; въ 2-а полурота — 179, отъ които: випусни класъ — 49, старши класъ — 53, срѣденъ — 35, младши класъ — 42 или всичко 346. Обаче, до края на годината излѣзли: отъ старши класъ — 1, срѣдния класъ — 1, младши класъ 3 и подготвителния — 8. Така че, въ края на годината останали: випусни класъ — 100, старши класъ — 100, срѣденъ — 62, младши класъ — 77 и подготвителенъ — 16 или всичко — 355. Отъ випусния класъ — 100 юнкери на 1.1.1895 г. били произведени въ първи офицерски чинъ.

Обаче, въпрѣки бюджета и другия съставъ въ училището е билъ по-голямъ. Така, въ училището е имало: 22 офицери отъ които 4 старши офицери, 17 младши и 1 капелмайсторъ, като нѣкои отъ офицеритъ били считани прикомандировани.

Долни чиновне е имало: свръхсрочнесслужащи — 14, (впоследствие останали — 12), сроченъ фелдшеръ — 1, музикантски ученици — 22 и разни слуги — 61.

Презъ сжщата година въ училището билъ откритъ щабъ офицерски курсъ за пехота, артилерия и кавалерия, презъ който минали: пехотинци — старши офицери — 16 и младши — 27; кавалеристи старши офицери — 5 и младши офицери — 6, артилеристи младши офицери — 29 или всичко 83 офицери.

Макаръ, че имало командировани офицери специалисти — артилеристи, кавалеристи и пионери, не е ясно да ли е имало специални подѣления за подготовка на юнкери като специалисти и освенъ това не е посоченъ броя имъ, ако е имало такива.

Формиране юнкерска дружина Следната 1895 година училището минава къмъ дружинната организация, дружина съ две юнкерски роти, съставени отъ предишнитъ полуроти, а именно: 1-а рота, образувана отъ 1-а полурота и 2-а рота — отъ 2-а полурота. Юнкеритъ отъ всички класове били разпредѣлени въ ротитъ, изключая подготвителния класъ, който билъ само въ 2-а рота. Къмъ училището е имало артилерийско, кавалерийско и пионерно отдѣление за подготвяне юнкери специалисти.

Презъ тази година били произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ 100 юнкери.

Къмъ 1. I. с. г. е имало юнкери:

	Ст. класъ	Срѣд. класъ	Мл. класъ	Подг. класъ	Всичко.
1-а рота	48	31	37	—	116
2-а рота	48	33	31	26	138
					254

Презъ годината въ разни времена били приети юнкери — 12, а уволнени по разни причини, най-много по-слабъ успѣхъ (28), всичко 48. Затова числото на юнкеритъ презъ годината варира така:

Къмъ 1-й Юлий има:

	Ст. класъ	Срѣд. класъ	Мл. класъ	Подг. класъ	Всичко.
1-а рота	51	32	38	—	121
2-а рота	45	34	27	27	133
					254

Приемане на младежи за юнкери станало на два пжти — м. августъ и м. септемврий. Презъ августъ били приети: старши класъ — 4, младши класъ 95, подготвителенъ — 23 а презъ септемврий — младежи 45.

Следъ промѣнитъ къмъ срѣдата на м. октомврий имало:

	Вип. кл.	Ст. кл.	Срѣд. кл.	Мл. кл.	Подг. кл.	Всичко.
1-а рота	55	28	29	78	—	190
2-а рота	48	29	18	58	49	202
						392

Офицерския кадъръ сравнително доста нарастналъ: старши офицери — 4, младши офицери — 17, медицински лѣкаръ — 1 и капелмайсторъ — 1. Къмъ кавалерийския

курсъ: 1 старши офицеръ и 2 младши офицери. Презъ годината изобщо сж станали доста промѣни въ командния персоналъ.

Курсъ за младши офицери. Въ кавалер. курсъ сж преминали офицери — 8. подофицери 13. Презъ годината билъ откритъ офицерски курсъ за офицеритѣ отъ армията, презъ който минали: Капитани — 13, Поручици — 102 и Подпоручици 11, който продължилъ две години. На нѣколко пѣти е обявявано списъчното състояние на хората, което, поради уволненията и назначенията твърде много се разни. Споредъ щата къмъ 1-и юлий имало долни чиновове: писари — 13, майстори — 5, ламбаджии — 2, готвачи и въ бюфета — 7, въ нестроевата команда — 1 фелдфебелъ и 31 слуги, вестови — 9 конюхи отъ другитѣ части (училището и кавалерийския курсъ) — 87, свръхсрочни разни — 17, свръхсрочни музиканти — 14 и музиканти ученици — 17, а къмъ 1 X. с. г. сж обявени: писари — 11, майстори — 6, ламбаджии — 3, готвачи и въ столовата — 15, слуги — 36, Щабъ за сигналисти и барабанчици: фелдфебели — 2. Числото на долнитѣ чиновове, поради постоянното имъ прииждане и откомандироване въ частитѣ имъ и поради честото уволнение и назначение на музикантскитѣ ученици не може да се установи.

За пръвъ пѣтъ се споменава, че въ училището има две орждия за обучение юнкеритѣ, съ петъ прикомандировани канонири за тѣхното пазене.

1896 година. Следующата 1896 година организацията на училището остава сжщата: една юнкерска дружина съ две роти, всѣка рота по 4 взвода, съ по 4 отдѣления, като въ взводоветѣ влизали по единъ артилерийски и кавалерийски взводъ и едно пионерно отдѣление. Освенъ тия подѣления имало: нестроева команда, музикантска команда и кавалерийски офицерски курсъ, който още отъ предната година е билъ подъ ведомството на училището.

За юнкерския съставъ, обаче, може да се сжди по заповѣдитѣ въ списъцитѣ за баловетѣ на дисциплинарния комитетъ. Споредъ тѣхъ юнкери е имало, като се изключатъ произведенигъ на 1. I. 1892 година юнкери въ чинъ „Подпоручикъ“ и още 6 отъ войсковитѣ части, а именно: отначало въ 1-а рота имало — 126 юнкери отъ които 27 старши класъ, 29 срѣденъ класъ, 70 младши класъ; въ 2-а рота — 156, отъ които старши класъ — 33, среденъ — 21, младши — 57 и подготвителенъ — 45, а всичко въ училището имало 287 юнкери. Сжщитѣ къмъ края на февруарий намаляватъ на 279, къмъ срѣдата на м. априль — 273, а къмъ срѣдата на м. октомврий, следъ промѣнитѣ: 1-а рота

— 209, разпредѣлени така: випустни класъ — 24, старши класъ 31, среденъ — 66, младши — 88, въ 2-а рота — 237, отъ които: випустни класъ — 32, старши — 17, среденъ — 46, младши — 83 и подготвителенъ класъ — 57 или всичко — 444 юнкери. Обаче уволненията по разни причини били въ доста голѣми размѣри, (около 35 души, отъ които 14 за слабъ успѣхъ).

Тази година випустния класъ по родове войски билъ следния: пехота — 42, артилерия — 14 и кавалерия — 3;

Офицерския кадъръ и състава на училището сж опредѣлени по щата, съгласно бюджета, така:

Началникъ на училището — Генералъ	1.
Заведующъ домакинството — Подполковникъ	1.
пехотинецъ	1.
Инспекторъ на класоветѣ — Подполковникъ	1.
Дружиненъ командиръ — Подполковникъ пехотинецъ	1.
Заведующъ кавалерийския курсъ — Майоръ кавалеристъ	1.
К-ри на роти — Капитани — пехотинци	1.
Ст. офицеръ — Капитанъ — артилеристъ	1.
Ст. офицеръ — Ротмистъръ — кавалеристъ	1.
Старши офицеръ — Капитанъ — инженерни войски	1.
Старши офицери — Капитани — пехотинци	3.
Субалтернъ-офицери — Поруч. — пехотинци	6.
Заведующъ нестроевата команда — Поручикъ — пехотинецъ	1.
Адютантъ-ковчезникъ — пехотинецъ	1.
Училищенъ лѣкарь — Сан. Майоръ	1.
Всичко	22.

Чиновници: шатни преподаватели 2, химикъ 1, преподаватель по фехтовка 1, капелмайсторъ 1.

Строеви долни чиновове: фелдфебели, по единъ на рота 2, старши портупей юнкери, по единъ на взводъ 8, младши портупей юнкери, по единъ на отдѣление 32, юнкери 360, вахмистъръ свръхсроченъ кавалеристъ 1, унтеръ офицеръ свръхсроченъ кавалеристъ 1, старши фервейкеръ, свръхсроченъ артилеристъ 1, щабъ сигналистъ пехотинецъ 1.

Нестроеви долни чиновове: медицински фелдшеръ 1, училищенъ ключаръ 1, ротни ключари 2.

Волнонаемни служащи: секретаръ 1, волнонаемни или свръхсрочни (литографчици, слуги, барабанчици), споредъ кредита въ бюджета.

Коне и волове: за запрягане 2 орждия — 2; 12 орждия = 14 коне; за запрягане 6 кола впрягатни коне 8, во-

лове 4; за езда съ юнкеритѣ — строеви коне 120; за офицеритѣ по щатѣ: собствено-офицерски 4, казионно-офицерски 7, строеви 3.

Презъ тази година въ училището имало офицерски курсъ, въ който били командировани за следване: Капитани — 15, Поручици — 32 и Подпоручици — 9, а всичко офицери — 56. Допълнително обаче се явили още и числото имъ нарастнало до 67 офицери. Къмъ края на м. мартъ били откомандировани следвалитѣ кавалерийския курсъ: Ротмистри 1, Поручици 5, старши унтеръ-офицери 23, младши унтеръ-офицери 11.

Ветеринарно училище и учебна ковачница.

Изобщо сложната организация отъ предната година била запазена и презъ следната 1897 г. Кавалерийския курсъ окончателно билъ отдѣленъ отъ училището, но въ замѣна на това къмъ училището било придадено Ветеринарното училище и учебната ковачница. Освенъ това къмъ училището имало офицерски курсъ, въ който следвали офицери на две смѣни; въ първата е имало капитани 3 и поручици 18, а въ втората неизвестно колко, понеже въ заповѣдитѣ се водятъ общо прикомандиранитѣ къмъ офицерския и кавалерийски курсове.

Фехтовална школа.

Независимо отъ това къмъ училището била открита и фехтовална школа която следвали 6 подпоручици.

Отдѣляне на фелдшерското училище и ветеринарния лазаретъ.

Водешето се къмъ училището фелдшерско училище съ ветеринаренъ лазаретъ било предадено на 1-й коненъ полкъ съ 82 ученици.

Къмъ края на м. януарий за юнкерския и офицерския съставъ отъ наличнитѣ заповѣди може да се установи следното:

а) Юнкерски съставъ:

ст. класъ ср. класъ мл. класъ подг. класъ всичко

1-а рота	31	64	87	—	182
2-а рота	18	45	82	59	204
					386

Сжитѣ къмъ края на м. априлъ останали 280; на 1 I. произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ 45 юнкери, 11 изпратени въ частитѣ, като порт. юнкери, които следъ 6 месечно престояване били произведени по представление на началството.

б) Офицерски съставъ:

Щабъ офицери	4
Разни командири	2
Старши офицери	5
Младши офицери	11
Прикомандировани младши офицери	4

За преподавателитѣ изобщо липсватъ сведения.

1898 год. Презъ 1898 год. организацията на училището е била:

I. Въ строево отношение: една юнкерска дружина съ две роти (1-а и 2-а); всѣка рота се подѣляла на две полуроти. Въ ротата — 4 взвода. Въ първа рота: I-а полурота е образувана отъ юнкеритѣ въ старши класъ, сведени въ два взвода; II-а полурота — юнкери отъ средния класъ, сжщо въ два взвода.

2-а рота: I-а полурота юнкери отъ младши класъ и II-а полурота юнкери отъ подготвителния класъ.

Всѣки взводъ се дѣли на два полувзвода съ командири, взводенъ и полувзводенъ командири.

Независимо отъ това, къмъ сжщата е имало: единъ артилерийски взводъ, една конна команда и нестроева команда съ шестъ отдѣления.

II. Въ учебно отношение класовѣтѣ били сведени въ две групи: специални и общи; въ първитѣ старши и срѣдни класъ, а въ вторитѣ-младши и подготвителенъ. Старшия и срѣдния класъ имали по три, а младшия и подготвителния по две отдѣления. При репетициитѣ всѣко отдѣление се подѣляло на части отъ по 20—30 души за по-лесно изпитване.

Съгласно обявления щатъ въ училището се предвиждали: Началникъ на училището Полковникъ 1, заведующъ домакинството-Подполковникъ 1, инспекторъ на класовѣтѣ Майоръ 1, ротни командири-Капитани 2, старши офицери-Капитани (полуротни командири) 4, субалтернъ офицери-Поручици 6, инструктори по артилерийската и кавалерийска частъ-Капитани 4, класни наблюдатели-Поручици (сжжитѣ и полувзводни к-ри) 4, библиотекаръ-Поручикъ 1, адютантъ-Поручикъ 1, ковчезникъ-Поручикъ 1, заведующъ нестроевата команда-Поручикъ 1, медицински лѣкаръ-санитаренъ-Капитанъ 1, щатни преподаватели-чиновници 3, свещеникъ-чиновникъ 1, секретаръ служащъ 1, капелмайсторъ-чиновникъ 1, кондукторъ надзирателъ-служащъ 1, медицински фелдшеръ-служащъ 1, фелдфебелъ-служащъ 1, взводенъ старши унтеръ-офицеръ 1, училищенъ ключаръ-старши унтеръ офицеръ 1, помощникъ 1, фелдшеръ-аптекарь 1, оржжеенъ майсторъ-волноаеменъ (фелдфебелъ), 20-редници (конници). Всичко по щатъ: щабъ офицери 3, оберъ офицери 23, щатни пре-

подаватели 3, чиновници 5, служаци 4, свръхсрочно служаци 8, срочно служаци 20, слуги, архивари, писари, литографчици, бюфетчици и други — 90. Всичко 130.

Щатъ на кавалерийския курсъ: началникъ-Майоръ 1, субалтернъ-офицеръ-Капитанъ 1, седларъ-волнонаеменъ 1, взводни унтеръ офицери-старши унтеръ офицери 2, ключаръ 1, ветеринаренъ фелдшеръ 1, ковачъ, 1 разрядъ-фелдфебелъ 1, редници кавалеристи 50, тръбачъ-младши унтеръ офицеръ 1, ковачи 2, сарачи-ефрейтори 2, фелдфебелъ 1, Всичко въ курса: Щабъ офицери 1, оберъ офицери 1, волнонаемни 2, свръхсрочни 6, срочни 55. Всичко 65. Курса отъ края на м. февруарий се отдѣля като самостоятелна частъ.

Въ сѣщия следвали: Ротмистри 2, Поручици 11, и Подпоручици 20.

Щата за долнитѣ чинове билъ: архиваръ 1, помошникъ архиваръ 1, писари въ строевата частъ 4, писари въ домакинската частъ 2, заповѣдописецъ 1, писаръ при инспектора 1, куриеръ 1, литографчикъ 1, помошникъ литографчикъ 1, разсилень 1, слуга при канцелариитѣ 1, майсторъ ковачъ 1, майстори дюлгери 3, ламбаджии 2, старши готвачъ 1, помошници готвачи 2, ученици готвачи 4, слуги въ бюфета 13, вратаръ и помошникъ вратаръ 2, слуга при фехтовалната школа 1, слуга при инспектора на класовѣтѣ 1, слуга при лабораторията 1, слуга при църквата 1, градинари и помошникъ градинари 2, дворници 4, слуги въ 1-а рота 4, слуги въ 2-а рота 4, слуги въ лазарета 4, слуги въ класовѣтѣ 8, файтонджии 2, каруцари 2, коневоди 3, всичко 90.

Нестроевата команда била организирана по подобие на нестроевитѣ роти въ частитѣ, а именно:

- I. Писарска команда 10 души, (подчинени на адютанта).
- II. Лазаретна команда 5 души, подчинени на лѣкаря.
- III. Команда при бюфета и готварницата: 7 готвачи, отъ които 1 специалистъ, 12 слуги въ столовата.
- VI. Прислуга при класнитѣ коридори и помещения: вратаръ 1, слуги специаленъ класъ 4, слуги общия класъ 3, ламбаджии 2.
- V. Ротна прислуга 1-а и 2-а рота: бюфетчици 2, слуги 8.
- VI. Обозна команда и майсторскитѣ: занаятчи 10, файтонджия 1, каруцари 3; воловари 3, кондукторъ-надзирателъ 1. Всичко 25.

Юнкерски съставъ: Отъ началото на годината произведени въ чинъ „Подпоручикъ“ 37. Освенъ тѣхъ, били изпратени въ частитѣ въ чинъ „портупей-юнкери“ съ право на производство следъ 1 година и 6 месеци и следъ издържане на изпитъ още 7 или всичко отъ випусния класъ 44.

Въ началото на годината (по списъцитѣ за баловѣтѣ) е имало: въ 1-а рота 202 юнкери, въ 2-а рота 241 юнкери.

Всичко 443, които по класове се подѣляли така: 1-а рота старши класъ 78, отъ които въ артилерийско-инженерното отдѣление 15, въ II-о отдѣление 41 и въ III-о отдѣление 37; срѣдния класъ 131. 2-а рота младши класъ — 106 и подготвителенъ — 112. Следъ промѣни и экзаменъ, въ по-горнитѣ класове минали така: отъ срѣдния въ старши класъ: 1-о отдѣление — 60 (артилеристи и пионери), 2-о отдѣление — 52 и 3-о отдѣление — 54 или всичко — 122; отъ младши въ срѣдненъ класъ: 1-о отдѣление — 49, 2-о отдѣление — 52 и останали отъ предната година — 1 или всичко 102, а всичко въ 1-а рота — 224.

Отъ подготвителния въ младши класъ: 1-о отдѣление — 43, 2-о отдѣление — 50, останали отъ минали години — 2 и ново постѣпили — 1 или всичко — 96.

Новопостѣпили — 91, отъ които 67 щатни и 24 на свои разноси, разпредѣлени така: 1-о отдѣление — 51, 2-о отдѣление — 40 и останали отъ минали години — 1 или всичко — 92, а всичко въ 2-а рота — 188. Всичко въ училището — 412.

Въ края на годината, обаче, числото имъ нарастнало така:

а) По ротнo: 1-а рота — 211 и 2-а рота — 228.

б) По класове: старши класъ: 1-о отдѣление — 20, 2-о отдѣление — 55, 3-о отдѣление — 55, всичко — 130; срѣдни класъ: 1-о отдѣление — 55, 2-о отдѣление — 51, всичко 106; младши класъ: 1-о отдѣление — 53, 2-о отдѣление — 52, всичко — 105. Подготвителенъ класъ: 1-о отдѣление — 58, 2-о отдѣление — 40, всичко — 98. Всичко въ училището — 439.

Офицери презъ годината е имало: щабъ офицери 3, ротни командири 2, старши офицери 5, субалтеръ офицери 14, лѣкарь 1, преподаватели — военни 9 (по разни дисциплини и тактически задачи), по фехтовка 2.

Организацията и щата на офицеритѣ, преподавателитѣ и чиновницитѣ презъ 1898 г. остава сѣщия и следующата 1899 г., само че формирания артилерийски взводъ се подчинява вече на инструктора по артилерийската частъ.

Щатъ на долнитѣ чинове (канцеларски персоналъ): архиваръ регистраторъ 1, помощникъ 1; писари: старши 1, по строевата частъ 2, по домакинската частъ 1, за литографната работа 1, надзиратели при лабораторията 1; литографчици: старши 1, младши 1, разсилни 1, служители при канцеларията 1, майстори 7, ламбаджии 2, готварницата и столовата 3, слуги въ готварницата и столовата — старши 1, младши 17; нестроева команда 38, каруцари 4 (съ заплата), воловари 4 (съ заплата).

Впоследствие се закриватъ длѣжноститѣ „вратаръ и ключаръ“ къмъ нестроевата команда, а се открива длѣжността „брѣснарь“.

По-после този щатъ билъ измѣненъ и се получава следното: канцеларски персоналъ 1, майстори 6, готварница 21; нестроева команда 45, отъ които: бръснари 1, вратари 1, слуги 30, ламбаджии 4, каруцари 3, воловари 4, градинари 2. Всичко 45.

Къмъ 1 януарий с. г. юнкери имало общо 429; впоследствие къмъ м. мартъ сжщитѣ нарастватъ съ единъ — приетъ бившъ юнкеръ.

Отъ юнкеритѣ отъ срѣдния класъ, били отдѣлени: артилерийсти 24, кавалеристи 6, и пионери 4.

Къмъ началото на м. септемврий юнкери е имало: 1-а рота 117 и 2-а рота 197 или всичко 314 юнкери.

Въ началото на годината били произведени 84 въ чинъ подпоручикъ и 9 въ чинъ порт-юнкери, изпратени всички по частитѣ.

Презъ сжщата година къмъ училището имало военни преподаватели 9 офицери. Изобщо за тази година сведенията по този отдѣлъ сж твърде оскѣдни поради липса на источники.

Презъ 1900 година били дадени на разнитѣ паркове, помещения и пр. следнитѣ имена:

Парка предъ училището „Фердинандъ“. Площада предъ училището „Мария Луиза“. Главния входъ „Фердинандъ“. Дѣсниа къмъ 2-а рота „Евдокия“ Лѣвия къмъ 2-а рота „Надежда“ Помещението на I взводъ 2-а рота „Кн. Борисъ“. Помещението на артилерийския взводъ „Кн. Кирилъ“. 2-и взводъ отъ 2-рота „Драгоманъ“ 2-а рота „Сливница“. Чайната на 2-рота „Царибродъ“. Лѣстницата (стълбището) на 2-а рота къмъ коридора „Шейново“. Лѣстницата на 2-а рота къмъ лазарета „Черни връхъ“. Голѣмото помещение на 1-а рота „Пиротъ“. Чайната на 1-а рота „Шейново“. Лѣстницата на 1-а рота къмъ класа „Видинъ“ къмъ кухнята „Гургулятъ“ Площада задъ училището „Площадъ на Марса“

Въ началото на годината били произведени въ чинъ „подпоручикъ“ 131 порт-юнкери. Въ началото на сжщата година имало 306 юнкери. Какъ обаче, е вариало числото на юнкеритѣ по класове презъ годината, отъ заповѣдитѣ по училището не може да се установи. Отъ единъ списъкъ за бала на поведението се вижда, че къмъ началото на м. мартъ е имало въ 1-а рота 190, въ 2-а рота 111 или всичко 307 юнкери, а отъ другъ списъкъ, сжщо за бала на поведението, обявенъ съ заповѣдь, може да се види, че сжщитѣ къмъ края на годината сж били общо:

1-а рота 80 и 2-рота 228 или всичко 308.

Щата на чиновницитѣ и др. на брой 67 човѣка е билъ следния:

Канцеларски персоналъ и писари 11, Майстори 6, Готварница и столова 17, Ключари 1, Бръснари 1, Вратари 1, Слуги 22, Воловари 4, каруцари 3, ламбаджии 2.

Заключение. Отъ изложеното, базирано на твърде оскѣдни источники, повече на приказитѣ и впоследствие на заповѣдитѣ по училището, може да се заключи следното:

1) *Юнкерския съставъ.* Презъ цѣлия периодъ въ училището имало 5372 юнкери, взети по броя имъ въ началото на годинитѣ. Този съставъ, обаче, се е доста много измѣнявалъ, особено въ началото на периода. Презъ цѣлия периодъ получили отъ училището първи офицерски чинъ — 1277 души.

2) *Подофицерски и войнишки съставъ.* Броя на подофицеритѣ и войницитѣ за всѣка година не може да се определи, понеже отъ началото на годинитѣ нѣма сведение какво число сж били на служба въ училището. Освенъ това, въ началото на периода тѣ не били раздѣляни на строеви и нестроеви. Освенъ това, къмъ сжщото време сж били прикомандировани отъ други части много долни чиновове (вестови и др.), които били зачислявани къмъ различнитѣ подѣления на училището (кавалерийския курсъ, фелшерското училище, ветеринарния лазаретъ, офицерскитѣ курсове и др.) и не сж подѣляни, а сж водени общо съ тия на училището.

3) *Разпределение по родове войски.* Отъ заповѣдитѣ не се вижда отъ кога е почнато обучението на юнкеритѣ като пехотинци и специалисти за родоветѣ войски. Обаче, отъ списъцитѣ и диаграмитѣ въ училището се вижда, че такива вероятно сж излизали още въ началото на периода. Не всѣка година е имало специалисти; презъ нѣкои години липсватъ юнкери пионери и кавалеристи, а презъ други години въ училището били приемани юнкери и за флота.

Така е било извършвано вѣроятно съ огледъ на временитѣ нужди на войската, но не и за бждещитѣ бойни нужди на сжщата.

4) *Бюджетъ и щатове.* Относително щатове, по които ставало това разпределение не може да се установи почти нищо, особено за времето отъ началото на периода до къмъ средата му, тъй като липсватъ такива щатове, а и по приказитѣ и заповѣдитѣ това не се вижда. За сжщото време може да се установи само, че въ училището сж приемани известенъ брой възпитаници, съгласно бюджета; вѣроятно, личното състояние на юнкеритѣ е било много по-голѣмо, като свръхщатнитѣ се числели въ частитѣ или следвали на свои разноски.

5) *Организация и обучение.* Отъ началото на периода дори до къмъ средата му въ училището е била възприета най-голѣмата организационна единица на подѣление — ротата. Въ всѣка рота е имало юнкери отъ различни класове включително и специалисти. Само къмъ края на периода

артилеристите били отдѣлени въ самостоятелно подѣление, подчинено на инструктора по артилерийската частъ.

По-после, обаче, отъ средата на периода, въ училището било преминато къмъ дружинната организация, като отначало подѣленията въ нея били полуроти, а по-после роти. Но въпреки това въ ротите останали да се числятъ юнкери отъ всички класове, което едвамъ къмъ края на периода било видоизменено, като юнкерите отъ по-долните класове преминали въ другата рота.

Безспорно е, че ротната организация съвсемъ не е била целесъобразна по отношение целигѣ на обучението и възпитанието. Събирането на юнкерите отъ горните класове въ една рота поради тяхното специално обучение и възпитание е раздвоявало вниманието и усилията на началствующите лица, най-вече на ротния командиръ, особено пъкъ като се вземе подъ внимание постоянния приливъ и отливъ на възпитаниците, което е траяло почти презъ течение на цѣлата година. А освенъ това и разнообразието въ възрасти на възпитаниците сж изисквали и различни методи на работа; така, докато за едни е било нужно да се събудятъ и разработятъ различните военни добродетели, въ другите е трѣбвало чрезъ системна и упорита работа, сжщитѣ да се затвърдятъ окончателно въ техните души. Сжщото е било и по отношение на обуката имъ — докато въ едните военните знания и сръчности е трѣбвало да се създадатъ въ единъ първоначаленъ и общъ видъ, въ другите напротивъ, тѣ трѣбвало да добиятъ своя пълненъ и завършенъ образъ. Трудности и пречки били срещани поради две причини: а) въ началото на периода не е имало точно установени положения и правилници за работа, а били използвани различните руски такива и б) началника на училището, единствения който е трѣбвало да уеднаквява и ръководи цѣлата имъ дейностъ е билъ твърде много заетъ и съ други дейности, засагащи командването на училището; сжщия често билъ ангажиранъ и съ други странични поръчения: комитетъ по изработване на различни правилници, присъствие на войсковите маневри и пр. Това голѣмо неудобство е било премахнато, когато въ ротите били събирани юнкери отъ едни и сжщи класове т. е. въ една рота имало юнкери само отъ единъ или най-много два класа. Почти сжщитѣ неудобства е имала и дружинната организация презъ времето, когато къмъ ротите се числили юнкери отъ всичките класове. Отъ друга страна пъкъ дружинния командиръ до голѣма степенъ улеснявалъ началника на училището въ неговото командване, като прокарвалъ идеите на последния по обучението и възпитанието, упражнявайки постоянно и своевременно контролъ върху подчинените.

2. Попълване съ възпитаници, войници, офицери и коне.

а. Попълване съ възпитанници.

Следъ Сръбско-Българската война въ 1885 год. приемането на юнкери въ училището ставало съгласно съответното положение за постъпване въ Военното на Негово Височество училище — изд. 1886 год. Съгласно това положение училището имало два класа: младши и старши. Целта на училището е била изразена така: „да дава на младежите строево и научно военно образование, необходимо за единъ офицеръ“.

Условия и начинъ за попълване.

Приемането споредъ сжщото положение ставало презъ м. септемврий; условия за постъпване: а) възраст не по-долу отъ 16 години, б) съ добро телосложение и здраве, проверени отъ медицинска комисия, в) да сж свършили не по-малко отъ VI. класъ на гимназията и г) да издържатъ предварителенъ изпитъ. Не се приемали младежи, които сж подъ сждъ и следствие, които сж били осждени, които сж изключени отъ училището за лошо поведение или лошъ успѣхъ. При постъпването подавали прошение на Височайше име, обгербвано съ 50 ст. марка и придружено отъ кръщелно (метрическо) свидетелство, училищно свидетелство, свидетелство за сждимостъ, отъ общинското управление за записване въ предварителния участъкъ. За онези, които нѣмали 20 години, искало се съгласително отъ родителите за постъпване.

За завършилите се предвиждало произвеждане въ чинъ „Подпоручикъ“; не завършилите — въ чинъ порт. юнкери, изпращане въ частите и производство следъ 6 месеци; за изключените изпращане въ частите за доизслужване, като за една година престой въ училището тѣ трѣбвало да служатъ 1½ години въ войската.

Презъ сжщата година билъ установенъ „подготвителенъ“ класъ, въ който допусщали младежи съ не по-долу отъ V. класно образование.

А отъ 1890 год. попълването съ юнкери ставало съгласно „Инструкцията за юнкерите и фелдшерските ученици отъ Военното училище“, глава I. Споредъ тази инструкция, приемането се извършвало: а) за юнкери се приемали младежи български поданици, б) войници отъ войската се приемали съ възраст до 34 години, в) свръхсрочни унтеръ офицери се приемали не по-стари отъ 25 години, да иматъ свидетелство (училищно) отъ класа, въ който се приематъ юнкери презъ тази година и следъ издържане установения экзаменъ.

За постъпване, кандидатите подавали прошение на Височайше име, до началника на Училището, придружено съ следните документи: метрическо свидетелство, училищно свидетелство за поданство, свидетелство за сждимост и такова, че не е билъ изключванъ отъ нѣкое учебно заведение за лошо поведение. Не били приемани лица съ външни тѣлесни недостатъци, заекващи, разноголеди, съ недостатъци по лицето и които говорятъ презъ носа си. Всички били подлагани на медицински прегледъ и встъпителенъ изпитъ.

Следъ постъпването си и следъ издържането на встъпителния си изпитъ, полагали клетва за вѣрност на Н. Ц. В. Княза.

Уволнените по нѣкоя причина били изпращани въ частите за доизслужване, а свръхсрочнослужащите били уволнявани въ запаса на армията.

За носене на собствено облѣкло не се споменава.

Съгласно същата инструкция за фелдшерските училища се приемали младежи и войници отъ войската следъ встъпителни изпити. Другите условия сж както за юнкерите и освенъ това младежите по-млади отъ 20 години, ако желаятъ да постъпятъ, представляватъ свидетелство отъ родителите си за тяхното съгласие за постъпване на сина имъ въ училището.

Характерно е едно решение на дисциплинарния комитетъ по отношение изпитите съ „своекошните“. Било решено „своекошните“, не удовлетворили на приемните изпити да се изключатъ; юнкери, които не сж се явили на изпитъ за старши класъ или сж пропаднали на встъпителния за старши класъ, предлага се или да постъпятъ въ мл. класъ или да се уволнятъ; на тези, които не сж се явили на никакъвъ изпитъ се дава срокъ за подготовка и явяване на изпитъ; своекошните издържали изпита, да се зачислятъ като щатни, когато се открие ваканция. Самото попълване се е извършило преди всичко отъ юнкерите и възпитаниците на училището презъ 1885 год. Отъ тяхъ, едни по-младите отъ общите класове и 1-й специаленъ класъ (1-й спец. класъ — 58 и старши общи — 16) се завърнали отъ отпускъ, другите — по стари (II. спец. класъ), командировани по частите презъ войната, се завърнали и били зачислени въ 1-а рота, а трети, сжщо по-млади, които били въ отпускъ, постъпили като доброволци въ частите и следъ това се завърнали въ училището — юнкери отъ 1-й специаленъ класъ. Най-после били приети и младежи. Приемане на юнкери и възпитаници, изобщо, ставало въ различни времена. Тяхното движение презъ годината било приблизително следното:

Постъпили щатни младежи 114, разпредѣлени така: 1-а рота 2-й специаленъ класъ 27 юнкери, подготвителенъ

класъ 33 възпитаници; 2-а рота: 1-й специаленъ класъ 20 юнкери и подготвителенъ класъ 34 възпитаници, а всичко 114. Обаче, къмъ срѣдата на м. януарий постъпили отново въ 1-а рота 93 и въ 2-а рота 81 юнкери; освенъ тяхъ имало и 6 своеволни. Но следъ уволненията презъ годината, (по преврата 41, по лошо поведение 3, по лошъ успѣхъ 19, и произведени 6) останали 298, колкото и фигуриратъ къмъ 10 октомврий с. г.

Отъ разжалваните и изпратени по частите юнкери се вижда, че такива били изпратени и въ артилерийските и конни полкове; но дали е имало специално отдѣление въ училището за обучението имъ като специалисти, нѣма сведения.

За да се уреди окончателно въпроса за попълването на „своеволните“ е билъ даденъ срокъ да си внесатъ вноските, иначе щѣли да бждатъ изключени, а ония, които желали да се уволнятъ, се предупреждавали, че ще се изпращатъ въ пехотните полкове като охотници за срокъ до 2 години.

Поради разнообразното приемане по време и различната подготовка на новопостъпващите, производство е имало на нѣколко пжти. Произвеждани били „Порт-юнкери“ и изпращани по частите.

б) Попълване съ офицери.

Началникъ на училището е билъ отъ генералния щабъ — майоръ Груевъ, който отъ 13. II. до 26. II. напуска временно училището — назначенъ началникъ на северния отрядъ, а следъ преврата замѣстенъ отъ капитанъ Паковъ; последния пъкъ отъ поручикъ Кикименовъ до идването на кап. Хесапчиевъ.

Офицерския съставъ презъ II периодъ се вижда въ списъка на края на книгата. Попълването съ офицери било извършвано съ заповѣди по военното ведомство.

Следъ преврата отъ 15. IX. с. г. началникъ на училището е отъ генералния щабъ капитанъ Хесапчиевъ.

в) Попълване съ войници, подофицери и коне.

Сведенията сж оскъдни. Отъ съществуващите прикази и събраните сведения отъ разните лица може да се установи следното по попълването: отначало училището не е имало войници, а е работѣло съ слуги и платени служащи, които сж били използвани за различни нужди. За вестови при офицерите сж били командировани войници отъ разни части, които периодически сж били смѣнявани. Подофицери обикновено сж били приемани такива отъ запаса на армията, по желание. Едва къмъ срѣдата на периода се формирала нестроева команда отъ служащи и войници.

Отначало училището е имало само около 6 коне и 4 вола. Имало 2 конски и две волски коли и единъ фойтонъ. Тия сръдства, изобщо не били достатъчни за да задоволятъ нуждитъ.

Майоръ Петровъ Р.

Презъ 1887 г. за началници на училището сж били назначавани последователно отъ генералния щабъ майоръ Петровъ, капитанъ Хесапчиевъ, капитанъ Винаровъ и най-после майоръ Паприковъ.

Отъ приказитъ презъ 1888 г. се вижда, че били прикомандировани редници за слушане лекции; дори се позво-

лявало на младежи да посещаватъ класнитъ занятия на младши класъ като „временно приходящи“.

Изобщо начина за попълване съ юнкери косвено въ много случаи решавалъ дисциплинарния комитетъ въ своитъ заседания.

Капитанъ Хесапчиевъ.

Презъ 1888 г. служителския персоналъ достигналъ цифрата 40.

Презъ 1889 г. и следующитъ такива, попълването съ възпитаници е ставало въз основа на посоченитъ по-рано източници, които дълго останали непромѣнени. Все пакъ прослед-

важни заповѣдитѣ по училището може да се долови, че то е ставало, споредъ нуждитѣ и съ изпити, като се взимали младежи — войници и бивши кадети въ младшия и въ другитѣ класове. За последнитѣ сж били допущани само ония, които сж били повече на военна служба въ частитѣ или отъ училището.

Капитанъ Винаровъ.

Презъ 1890 г. попълването съ възпитаници ставало по сжщия начинъ, както въ миналитѣ години. Приемани били младежи съ изпитъ и безъ изпитъ, войници отъ частитѣ, войници отъ курса на запаснитѣ офицери и своеволни. Прие-

мането ставало споредъ инструкцията за юнкеритѣ и фелдшерскитѣ ученици на Военното училище.

При явяването си всѣки юнкеръ внасялъ 50 лв. залогъ и носелъ собствени вещи: 1 чифтъ ботуши, 2 долни ризи, два чифта долни гащи и 2 кърпи за носъ.

Майоръ Паприковъ.

Своекошнитѣ следъ издържане на изпита били приемани за юнкери, следъ като си платятъ вноса за минало време за издържането имъ, като внесатъ 50 лв. залогъ и си набавятъ горе поменатитѣ вещи. Ако нѣмало ваканции и не

издържали изпита, можели да останат „своеволни“ за 1 година, но трѣбвало да си платятъ издрѣжката.

Въ курса на Школата за запасни офицери попѣлването ставало на общо основание, споредъ положението. Въ тази школа се допускало уволнение отъ военна служба. Така въ една заповѣдь е посоченъ 5-дневенъ срокъ за уволнение, следъ което не се разрѣшавало подобно нѣщо. Но въпреки това, уволнение е имало и следъ този срокъ.

Подполковникъ Ботьовъ.

Всѣки юнкеръ, войникъ отъ курса и фелдшеръ ималъ книжка (подобно на служебната) съ графи: самоличностъ,

производства, преводи отъ класъ въ класъ, дисциплинарни наказания, отпуски и др.

Презъ следната 1891 година Началника на училището Майоръ Паприковъ е смененъ съ Подполковникъ Ботьовъ, който до пристигането си е билъ замѣстенъ отъ Подполковникъ Петровъ. Попѣлването на юнкеритѣ продължило почти презъ целата година, като били приемани младежи бивши юнкери, войници отъ курса на запаснитѣ офицери и частитѣ, уволнени по разни причини въ миналото, а сѣщо и „своекошни“. За отбелязване е и факта, че били приемани юнкери отъ разни народности

Учебния комитетъ постановилъ: всички юнкери получили разрешение за преекзаменуване, ако не удовлетворятъ да останатъ само за тази година въ сѣщия класъ; за напредъ неудовлетворилитѣ даже на 1 предметъ, да не се допускатъ втора година да оставатъ въ сѣщия класъ; на тия се дава право да държатъ въ началото на годината поправителенъ изпитъ, следъ което или минаватъ въ по-горенъ класъ или се изключватъ. Изключенитѣ могатъ да се приематъ отново, но ако държатъ изпитъ по всички предмети за следния класъ. Тѣзи, които повтарятъ втората година, ако не удовлетворятъ, сѣщо да се изключатъ. За по-правилна оценка экзаменния балъ се удвоява, събира се съ общия репетиционенъ или полугодишенъ и се дѣли на 3.

Юнкеритѣ отъ старши класъ, трѣбвало да държатъ матуриретенъ изпитъ по всички военни предмети.

Характерни сѣ постановленията на учебния комитетъ относително юнкеритѣ: за младши класъ се приематъ 5-и класъ и по-високъ, но следъ като издържатъ удовлетворителенъ провѣроченъ изпитъ. Следната 1893 година попѣлването съ възпитаници продължило по старата система, безъ нѣкои измѣнения.

Презъ 1894 год. сѣ били обявени „Правила за приемане на възпитаници и за привеждане отъ класъ въ класъ и выпускъ“. По сѣществениитѣ отъ тѣхъ не могатъ да се изтъкнатъ, понеже този източникъ липсва, но вѣроятно условията не сѣ се различавали много отъ тия, упоменати въ източниците, изтъкнати въ началото на отдѣла.

Приемани били сѣщо младежи и войници отъ частитѣ. Почти презъ цѣлата година сѣ постѣпвали и излизали юнкери, но най-много били приети въ края на м. августъ и началото на м. септемврий.

Презъ следната 1895 година попѣлването ставало изключително съ младежи, обаче често сѣ били приемани за юнкери и отъ частитѣ, а сѣщо и изключени по-рано такива.

И презъ тая година е имало войници отъ другитѣ части, едни за вестови при офицеритѣ, други за конюхи. За конетѣ — трудно може да се установи точното имъ число,

защото сж били водени заедно съ тия на кавалерийския курсъ. Презъ годината сж пристигнали отъ другитѣ конни части — 41 коня, но кои сж за училището, кои за кавалерийския курсъ не може да се установи.

За нуждитѣ на училището били закупени 6 вола; невъзможно е, обаче, да се установи, възъ основа на какви щатове или положение е ставало това.

Презъ следната 1896 година приемането на юнкеритѣ е ставало изключително отъ младежи и то пакъ за разнитѣ класове; обаче допуснато било сжщо да бждатъ приети нѣколко бивши юнкери. Приемането имъ почнало отъ срѣдата на м. августъ и продължило до средата на м. септемврий.

Относително условията, по които е ставало приемането на младежитѣ липсватъ сведения. Относително наличното състояние на долнитѣ чинове — войници и подофицери, а така сжщо коне и волове сжщо липсватъ сведения. Въ всѣки случай, системата не се нарушила и презъ следната година.

Презъ следващата 1897 година попълването е ставало съ младежи. Старата система (да се приематъ и разни други юнкери, изключени и уволнени по собствено желание и др.) е почти изключена. Изобщо, като че е настъпилъ единъ по-установенъ начинъ въ това отношение.

Началника на училището Полковникъ Ботиовъ билъ назначенъ за началникъ на 3-а пех. дивизия, и заместенъ съ Полковникъ Христовъ; не следъ дълго, обаче, и последния е смененъ и назначенъ Подполковникъ Савовъ, отначало управляющъ, а по-после титуляръ.

Занятията, особено класнитѣ, получили силенъ тласкъ, като почнало да се обръща голѣмо внимание на практическата работа; по този въпросъ, изобщо, началника на Училището е давалъ постоянни и доста подробни указания въ своитѣ заповѣди. Въобще отъ заповѣдитѣ, издавани по този случай, може да се заключи, че Подполковникъ, впоследствие Полковникъ Савовъ, е билъ високо културенъ и начетенъ офицеръ, съ много добри познания по военното дѣло офицеръ, съ похватъ и твърда воля при прокарване своитѣ идеи по отношение пълната и всестранна подготовка на възпитаницитѣ въ училището. Независимо отъ това сжщия обладалъ голѣмъ тактъ при обучението и възпитанието; строгъ и дори суровъ къмъ непокорнитѣ и ленивитѣ, той е билъ внимателенъ и великодушенъ къмъ добросъвестнитѣ и трудолюбивитѣ, които всѣкога е намиралъ случай да възнагради заслужено.

Презъ тази година — 1898, младежитѣ постъпили на 5. IX., обаче презъ течение на годината били приемани младежи и бивши юнкери за разнитѣ класове, като въ змѣна на тѣхъ били изключени юнкери по разни причини.

Така постъпили бивши юнкери 5, отъ които нещатни за подготвителния класъ — 2, щатни подготвителенъ класъ — 5 и младши класъ — 1.

Полковникъ Христовъ П.

Относително попълването съ младежи презъ 1899 год. нѣма точни сведения. Интересно е да се отбележи, че превеждането на офицеритѣ е ставало преимуществено въ началото на учебната година или най-много следъ нова година. Съ това се премахнала миналата практика да се превеждатъ офицеритѣ презъ всѣко време.

Относително числото на добитъка, поради липса на източници за домакинската служба, нѣма сведения.

Какъ е ставало попѣлването съ младежи презъ 1900 г. сѣщо нѣма сведения. Отъ частни източници може да се установи само следното: кадети сѣ приемани съ завършено II-о класно прогимназиално образование, на възраст 13 го-

Подполковникъ Савовъ.

дини, които следвали въ училището гимназия и следъ това оставали въ специалнитѣ класове.

Заклучение.

а) Попѣлване съ възпитаници.

То е ставало съгласно източникитѣ, упоменати въ началото на отдѣла.

б) Попѣлване съ офицери.

По всичко изглежда, че нѣкое особено положение, което да е уреждало този въпросъ не е имало. Офицеритѣ били превеждани въ училището на общо основание. Въроятно за Инспекторъ на класовитѣ билъ е назначаванъ само генералъ-щабенъ офицеръ, но въ това отношение нѣкога е имало изключение.

Превода на офицеритѣ е ставалъ съ Височайша заповѣдъ, като въ началото на периода преводитѣ ставали презъ всѣко време на годината, а впоследствие само въ началото на учебната година. Съ малки изключения, преводи били допускани и въ друго време.

в) Попѣлване съ войници и подофицери.

Относително начина, по който първоначално е ставало тѣхното попѣлване нѣма сведения. Презъ това време въ училището имало твърде много войници, командировани отъ разни части съ различни назначения. При това, трудността да се опредѣли тѣхната численостъ произлиза и отъ обстоятелството, че прииждането и излизането имъ отъ училището става презъ всѣко време.

Впоследствие този въпросъ малко се урегулирва, но все пакъ не може да се установи дали е имало отклонение отъ бюджетитѣ, тъй като не е обявяванъ цѣлия наличенъ съставъ. Напротивъ и тукъ се забелѣзва често уволнение (особено на волнонаемни) и често приемане на такива. Но, като по-положително може да се заключи, че службата въ училището се е носила повече отъ волнонаемни съ заплата, а по-малко отъ войници. Характерно е това, че повечето отъ по-главнитѣ служби били заемани отъ чужди поданици и впоследствие замѣнявани постепенно съ българи.

г) Попѣлване съ коне.

По този въпросъ изобщо, сведенията сѣ крайно оскъдни. Липсватъ вѣрни източници, отъ които да може да се установи нѣщо по сѣществено. Само тукъ-тамъ е споменато нѣщо въ разнитѣ заповѣди, но то е съвършено недостатъчно и откъслечно. Споменава се на нѣколко пѣти, че училището получавало коне отъ 1-и коненъ полкъ закупени отъ Австрия. Въ нѣкои заповѣди се споменава, че сѣ за

Кавалерийския курсъ, а въ други се казва само, че сж получени въ училището, (за кое подѣление обаче, не се споменава).

Положението е особено неясно за началото на периода. По-късно само нѣколко пѣти се споменава, че за училището сж закупени волове отъ пазаря; но дали е билъ само този начинъ за попълване, сжщо не се знае. Освенъ това никжде по заповѣдитѣ не е указано колко коне е имало специално за училището и за какви нужди сж се използвали, изключая само една заповѣдъ, сведенията отъ която сж изтъкнати по-горе.

4. Облекло, снаряжение, въоръжение и обозъ

А. Облекло. Въ началото на периода облеклото на юнкеритѣ било близко до общоармейското-офицерско или войнишко. Имало два вида облекло: по-старото за работа, а по-новото за отпускъ и парадъ. Освенъ това, имало и лѣтна форма. Облеклото се състояло отъ:

Шинелъ. Шинела билъ отъ сиво-пепелявъ шаекъ, подобенъ на този въ армията, не разрезанъ отзадъ, съ черна сукнена яка съ две червени ленти и на тѣхъ по едно копче. Пагонитѣ били пришити, направени отъ червенъ платъ, съ обшивки по краищата, но безъ вензели и други отличителни знакове.

Мундиръ. Той билъ отъ тъмно черно сукно, съ сжщо пришити пагони като тия на шинела; ималъ обшлага отъ галунъ на яката и ржавитѣ, еднобортенъ, съ извитъ бортъ въ видъ на полуджга. Сжщия ималъ и единъ редъ копчета-петъ, които се закопчвали съ петлици; на ржавитѣ имало червена плочка съ три жълти нашивки и по тѣхъ копчета.

Панталони. Тѣ били направени отъ сжщия платъ на мундира, къси, съ отвори не отпредъ, а въ страни.

Калпакъ. Той билъ коженъ, черенъ съ кръстъ, съ червено дѣно и две нашивки на кръстъ.

Ботуши. Тѣ били черни дълги и направени отъ юфть.

Ржавици. Бѣли, кожени.

Пояси. Тѣ били два вида: единъ червенъ коланъ съ черни линии, който се носелъ при парадъ и отпускъ и другъ — бѣлъ портотей, който билъ служебенъ — за учение, работа и пр.

Лѣтна форма. Тази форма включвала въ себе си следното облекло:

Гимнастическа риза. Тя била направена отъ бѣлъ лененъ платъ.

б. Панталони. — сжщо бѣли, направени отъ сжщата материя като гимнастическата риза, за учение и всѣкидневно

употрѣбление. Когато обаче, юнкеритѣ бивали изваждани на парадъ или отивали въ отпускъ, вмѣсто бѣли панталони носели сукненитѣ си такива.

Отличителни знакове за разнитѣ родове войски не е имало, понеже презъ това време всички юнкери въ училището се обучавали само като пехотинци. Въ края, когато завършвали курса на училището, тия, които имали високъ балъ по математика се изпращали (споредъ ваканцитѣ) въ артилерийскитѣ и инженерни части, а ония, които имали подходящъ балъ по тактика се изпращали въ кавалерийскитѣ такива. Въ частитѣ, вече произведени въ първи офицерски чинъ, юнкеритѣ започвали изучаването на специалното си дѣло.

Наскоро, обаче, въ облеклото били направени нѣкои нововъведения, особено когато била износена мундирната форма. Поради това облеклото на юнкеритѣ, включило въ себе си следнитѣ вещи:

Шинелъ. Останалъ сжщия, направенъ отъ сивъ шаекъ. Пагонитѣ му били сжщо пришити, но съ обшивки, цѣлитѣ отъ червено сукно, безъ никакви отличителни знакове.

Куртка. Тя била изработвана отъ черенъ платъ съ скрити копчета. Пагонитѣ ѝ били пришити и направени сжщо като тия на шинела. Куртката била безъ всѣкакви обшивки. Всѣки юнкеръ ималъ по две куртки — едната по стара, която била всѣкидневно облекло — за учение, работа и пр., а другата само за класни занятия.

Презъ 1888 година отъ една заповѣдъ по училището се вижда, че се отмѣнява носенето на куртки и синитѣ дълги панталони и се заповѣдва да се носятъ мундира и чернитѣ панталони, за да се доизносятъ. Впоследствие, презъ 1889 година това разпореждане още веднажъ се измѣня, като се заповѣдва юнкеритѣ отъ срѣдния и младши класъ да носятъ шаечнитѣ куртки, а тия отъ старши класъ — мундири като класна форма.

Мундиръ. Той билъ изработенъ отъ черенъ сукненъ платъ. По цвѣтъ билъ като тоя на на стария — описанъ по-горе. Сжщия, обаче, по кройка билъ двубортенъ съ два реда копчета; ималъ сжщо обшлага отъ галунъ на яката ржавитѣ и пагонитѣ. Пагонитѣ му били като тия на шинела и куртката.

Панталонъ. Той билъ изработенъ отъ плата на мундира. Сжщия билъ късъ. Отворитѣ на всички панталони били отстрани, а не отпредъ.

Ботуши. Тѣ били, дълги, черни и отъ юфть. Всѣки юнкеръ ималъ по два чифта ботуши — единия за всѣкидневно употребление, а другия — за отпускъ, парадъ и пр. Наскоро, въ сжщото това време — презъ 1889 година били

дадени въ ротитѣ фуражки, направени отъ сукно, съ червена околжка и кожени калпаки. На последнитѣ, обаче, вмѣсто кръстъ билъ поставенъ металически гербъ. Калпацитѣ били съ платнено дъно, направено отъ червенъ платъ, съ кръстообразни жълти нашивки.

Пояси. Червения поясъ билъ изхвърленъ. Останалъ само бѣлия портопей съ жълтъ блехъ. На последния, както и по-рано, имало корона съ кръстъ отгоре и лъчи, излизащи отъ нея като стария гербъ.

Ръкавицитѣ останали съшитѣ: бѣли, кожени, които били носени, както и по-рано, само при отпущъ, парадъ и др.

Лѣтната форма останала както описаната по-горе. Едва презъ 1897 год., когато Н. Височество князь Алекс. Батембергъ станалъ шефъ, на пагонитѣ билъ поставенъ вензелъ, който отначало билъ щемпелуванъ, а впоследствие — металически. Юнкеритѣ били снабдени съ бѣли каучукови якички, които носили подъ яката на мундира.

При новото измѣнение на облѣклото на мундира имало сърмени обшлагы на вратника, пагонитѣ и ръкавитѣ, които презъ 1891 г. били замѣнени съ обшивки отъ националенъ триколюръ на вратника и пагонитѣ. Всички останали долни чинове — войницитѣ отъ запасната школа, фелдшерскитѣ ученици и войници носили войнишката форма (шинелъ, куртка, кжси панталони, фуражка и ботуши). На войницитѣ отъ запасната школа на яката и пагонитѣ имало обшивка — националенъ триколюръ. Промѣни въ облѣклото имало и по-нататъкъ, но точно какви сж били, нѣма сведения. Въ всѣки случай, къмъ края на периода то е добило следния видъ:

Шинелъ. Изработенъ отъ сивъ шакъ, отзадъ неразрѣзанъ, съ единъ редъ копчета. Пагонитѣ били накладни съ сърмена нашивка по краищата имъ. Вензелитѣ имъ отначало били щемпелувани, а после — металически.

Куртка. Направена била отъ черенъ мѣстенъ шакъ. Пагонитѣ — както на шинела. Тя била съ скрити копчета, съ обшлагы на ръкавитѣ и вълнена жълта тасма на яката; на ръкавитѣ имала копчета. За добро поведение се давало сърмена лента до канта на ръкава. Освенъ това, сжщата имала наборки отзадъ — въ талията. Чиноветѣ се отличавали съ жълти вълнени нашивки на пагона, прекарани напречно, както сегашнитѣ.

Панталонъ. Той билъ направенъ отъ сжщия платъ, както на куртката и съ сжщия цвѣтъ. Сжщия е билъ кжсъ съ червени кантове и отвора отпредъ.

Ботуши. Направени отъ черенъ юфтъ.

Поясъ — както въ досега описаната форма.

Шапка. Направена отъ плата на куртката съ червена околжка, съ козерка. Сжщата имала кокарда, която отна-

чало била малка като тая на войницитѣ, а после — голѣма, като тая на офицеритѣ.

Такава е била нестроевата и всѣкидневна форма.

Парадна. Мундиръ — направенъ отъ зеленикаво-червено сукно съ кантове, двубортенъ, съ два реда копчета.

Панталонитѣ — по кройка и цвѣтъ — както описанитѣ по-горе. Сжщитѣ — кжси.

Коланъ — сжщо както по-рано описания.

Лопуситѣ на ножоветѣ — кожени, бѣли, въведени още презъ 1890 г.

Шашка — само за фелдфебелитѣ на ротитѣ съ бѣлъ, коженъ портупей, съ коженъ темлякъ по образаца на пехотнитѣ офицери, съ топка на края. Носена била презъ рамо, при отпущната, парадната и лѣтната форми.

Останалото както въ формата, описана по-рано.

Лѣтна форма. Куртка — направена отъ бѣлъ лѣненъ платъ, съ скрити копчета. Погонитѣ накладни, направени отъ червенъ платъ.

Панталони — сжщо бѣли, кжси, направени отъ плата на куртката.

Фуражка — направена отъ плата на куртката. Цѣлата била бѣла, безъ кокарда, но съ козерка. Останалитѣ вещи, като другата форма. Освенъ това, всѣки юнкеръ ималъ и работни дрехи — по една куртка и панталонъ, които били отъ черенъ платъ.

Отъ 1897 г. за специалиститѣ юнкери били въведени отличителни белези само шпоритѣ, които се давали на кавалериститѣ и артилериститѣ.

На юнкеритѣ било позволявано да си правятъ облѣкло на своя смѣтка, но безъ отстъпление отъ установеното. Мундира и съответния панталонъ били за парадъ и отпущъ, а куртката и панталона — за учение и работа. Въ началото на периода въ заповѣдитѣ се срещатъ нѣкои термини по формата на облѣклото като напримѣръ: парадно-походна, за които не може да се установи какво облѣкло сж обхващали. Точно подѣление формата на облѣклото може съ положителност да се установи едва къмъ срѣдата на периода отъ „Инструкцията за юнкеритѣ и фелдшерскитѣ ученици отъ Военното училище“ чл. III — 1890 г. Съгласно тази инструкция формата на облѣклото за юнкеритѣ е следната: а) домашна форма — мундиръ или куртка, кжси панталони, дълги чизми, фуражка и шинелъ; б) отпущна форма — мундиръ, кжси панталони, портупей, дълги чизми, фуражка, перчатки (ръкавици) и шинелъ; в) парадна — както отпущната, само че вмѣсто фуражка кожена шапка; г) лагерна — до-

кови панталони, дълги ботуши, гимнастическа риза и бѣла фуражка.

Останалитѣ долни чинове носили общоармейската форма.

г) Вѣоржжение.

Юнкеритѣ въ училището се обучавали само съ пушката „Бердана № 2“, на която куршума билъ оловенъ, съ ризница.

Къмъ срѣдата на периода, на вѣоржжение била въведена пушката система „Манлихеръ“, която замѣстила „Берданата“.

Презъ време на отпущкъ, юнкеритѣ носили ножъ, ония отъ старши класъ — шашка (чрезъ портопей презъ рамо). Тежината на куршума на пушката бердана № 2 билъ 10.85 гр., а този на Манлихеръ — около 8 гр. а заряденъ 29.7 гр. Какво количество патрони се е полагало на всѣки юнкеръ и какви запаси отъ бойни припаси е имало, не може да се установи.

Отъ заповѣдитѣ по училището се вижда, че презъ 1897 г. въ него били получени отъ Соф. Огнестреленъ складъ две полски орджия, но какъвъ калибъръ, не е упоменато. По частни сведения, презъ тази година билъ формиранъ и юнкерски артилерийски взводъ.

Заедно съ формирането на артилерийския взводъ били отдѣлени юнкери и за другитѣ специални родове войски. Тогава на кавалериститѣ юнкери била дадена карабина система „Манлихеръ“. За обучение съ карабинитѣ и пушкитѣ имало учебни патрони и дробинки за стрелба.

Първитѣ орджия били 8.7 см. не скорострелни, съ граната, шрапнелъ и картечъ. Тѣзи снаряди се носили въ предника на орждието и раклата. Тежината на шрапнела била 7.100 кгр. Въпроситѣ по вѣоржжението били уредени къмъ срѣдата на периода съ „Положение за стопанството въ войската“ (категория III вѣоржжение презъ 1893 г.).

д) Снаряжение.

Както въ началото на периода, така и доста покъсно, снаряжение юнкеритѣ не сж имали. На учение тѣ излизали само съ две паласки. Къмъ срѣдата на периода само по нѣкога при походъ, за кратко време на юнкеритѣ се давали раници подобни на торби, които били носени на дветѣ рамена. Обаче, веднага следъ завръщането раницитѣ били издавани въ склада. Пълно, изобщо, стѣкмяване съ снаряжение не е имало. Едва покъсно, къмъ края на периода, на юнкеритѣ било дадено снаряжение по количество, качество и форма като това на цѣлата армия. То включвало въ себе си раница (само за презъ лѣтнитѣ занятия), две патронни паласки които се носили на пояса, съ по 20 патрони вмѣстимостъ всѣка една. Шансовия инструментъ билъ ло-

патка и бравичка (малки), които въ кожени лопуси били носени на пояса. Матарии-кржглообразни, направени отъ текия. Сухарни торби по една на всѣки юнкеръ; сжщо и по едно платнище.

Всички вещи отъ снаряжението били носени както сега и общата тежестъ достигала 20-30 кгр. Така поставено върху юнкера снаряжението било изобщо много удобно и практично, нагодено за носене и използване. Саблията (шашката) понеже имала портопей, била носена презъ рамо, чрезъ портопея, безразлично дали се ходи пешъ или се язди на конь.

Обозъ. За нуждитѣ на училището имало коне и воллове съ нужното количество коли; както обаче е било щатното му количество (доколкото може да се види въ бюджетитѣ за разнитѣ години), нѣма сведения поради липса на източници. Трудността де се опредѣли наличното състояние произлиза и отъ обстоятелството, че въ заповѣдитѣ по училището почти никжде не се посочва това. Тамъ кждето е обявено наличното състояние на конетѣ и воловетѣ, то е направено заедно съ всички ония, които сж се числили къмъ училището по разни причини; никжде почти не е посочено кои сж собствени на училището и кои не.

5. Прехрана и разквартирование.

Прехрана.

Какъ точно е била уредена прехраната на училището не може да се установи поради липса на достатъчно източници. Отъ едно „Допълнение на правилника за способа за произвеждане на държавнитѣ разходи“, се вижда, че доставката на хранителни и фуражни припаси се е извършвала чрезъ търгове. Търговетѣ били произвеждани публично и съ конкурсъ (съ явна и тайна конкуренция). Съгласно сжщото положение, допушало се доставката да се извърши и по доброволно съгласие, ако търга не може да се състои, най-вече поради добиване високи цени; трѣбвало, обаче, да се сключи договоръ, въ който да бждатъ упоменати по-важнитѣ клаузи.

Положение за домакинството въ ротата. Съгласно едно „Положение за домакинството въ ротата“ издадено въ 1887 година, ротния командиръ се грижилъ за домакинството на ротата си, включително и храната.

Всички припаси, получени по търгъ се доставяли отъ „подрядчици“ за година. Споредъ това положение на човѣкъ се предвиждало 350 грама хлѣбъ; на день на два пжти било давано горещо ядене. Всичкитѣ фуражни припаси, получени по търгъ, се доставяли отъ подрядчикъ.

Доволствующъ ротенъ командиръ.

Въ училището имало „доволствующъ ротенъ командиръ“, като ротните командири се редуваха по за единъ месецъ. Продуктите били предавани на артелчика; последния билъ назначаванъ така: отъ всѣки взводъ билъ избиранъ по единъ юнкеръ за тази длъжностъ, а началника на училището назначавалъ такъвъ измежду избраните. Доволствующия ротенъ командиръ водилъ и отчетността по прехраната, като за нѣкои нужди му се отпускаръ и нужния авансъ. Допущало се да се формиратъ „съестни суми“ отъ икономията по прехранването на хората и конетѣ. До къмъ срѣдата на периода не може да се установи по какви разкладки сж се хранили хората и каква е била храната въ количествено и качествено отношение.

Въ началото на периода юнкерите се хранили, по четири пѣти, както следва: сутринъ къмъ 7 часа получавали по едно парче черенъ хлѣбъ и чай, къмъ 10 часа едно топло ядене, къмъ 4 — обѣдъ съ три яденета и къмъ 8 часа чай съ едно парче хлѣбъ. Въ послѣствие този начинъ се изменя — храненето, ставало три пѣти: сутринъ — чай, на обѣдъ три яденета и вечеръ две.

По сведения отъ сжщитѣ офицери, доброто и обилно ядене много зависело отъ доволствующия ротенъ командиръ. Въ началото на периода обаче, храненето било изобщо твърде лошо — давана била сравнително слаба храна, понеже доволствующите ротни командири правили доста голѣми икономии за покриване на други нужди. Независимо отъ това, къмъ сжщото време, училището не е имало никакви собствени градини и стопанства, отъ които да получи по евтини продукти.

Училишна фурна

Едва къмъ срѣдата на периода, (точно коя година не е известно) училището се сдобива съ собствена фурна, която почва да пече хлѣбъ за цѣлото училище.

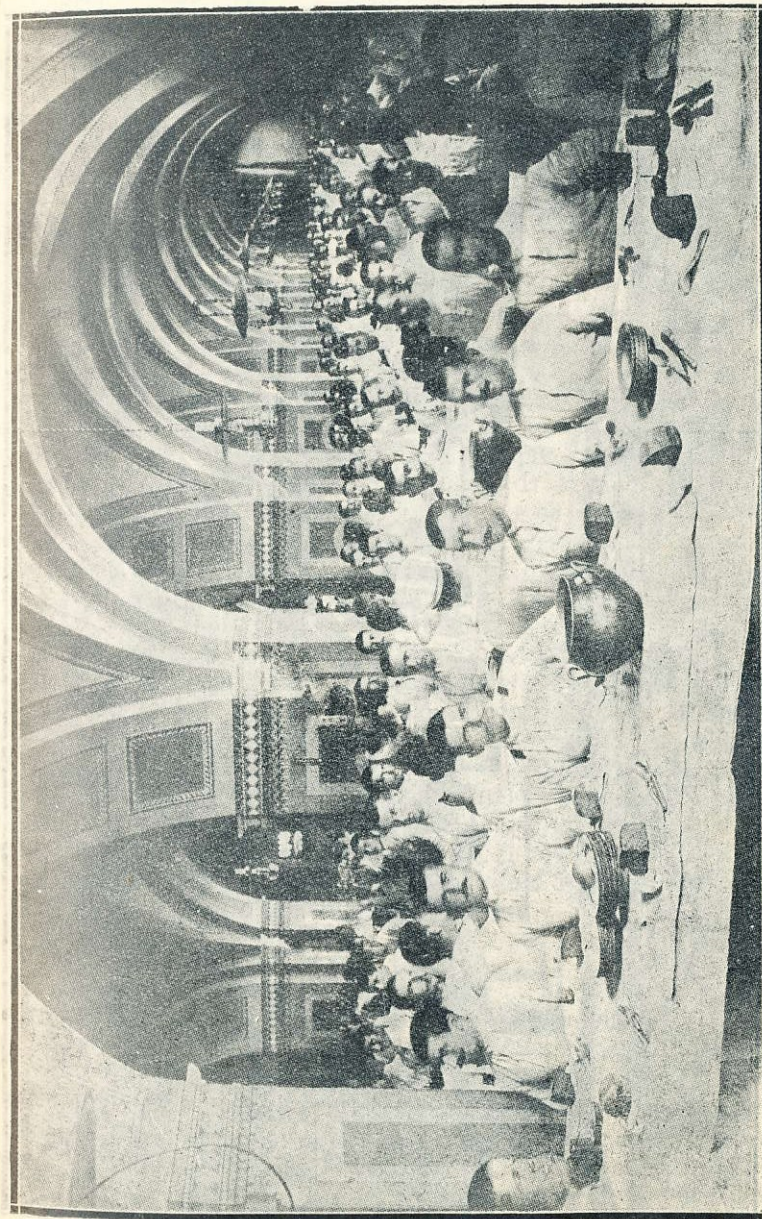
Училищентъ краварникъ.

Къмъ сжщото време училището се сдобило и съ собственъ краварникъ, въ който въ началото имало малко крави, но въ послѣствие тѣ достигнали до 200 глави.

Оклада на юнкерите билъ 60 ст., а двойния 80 ст. Храненето на юнкерите оставало по сѣщо-армейскитѣ разкладки, които за училището били подобрени. Такива разкладки има посочени въ едно „Проекто-положение по домакинскитѣ части въ войската“. Въ него били вписани нѣкои разкладки — едни за ежедневно хранене, съобразно сезона, а други само за опредѣлени дни и празници.

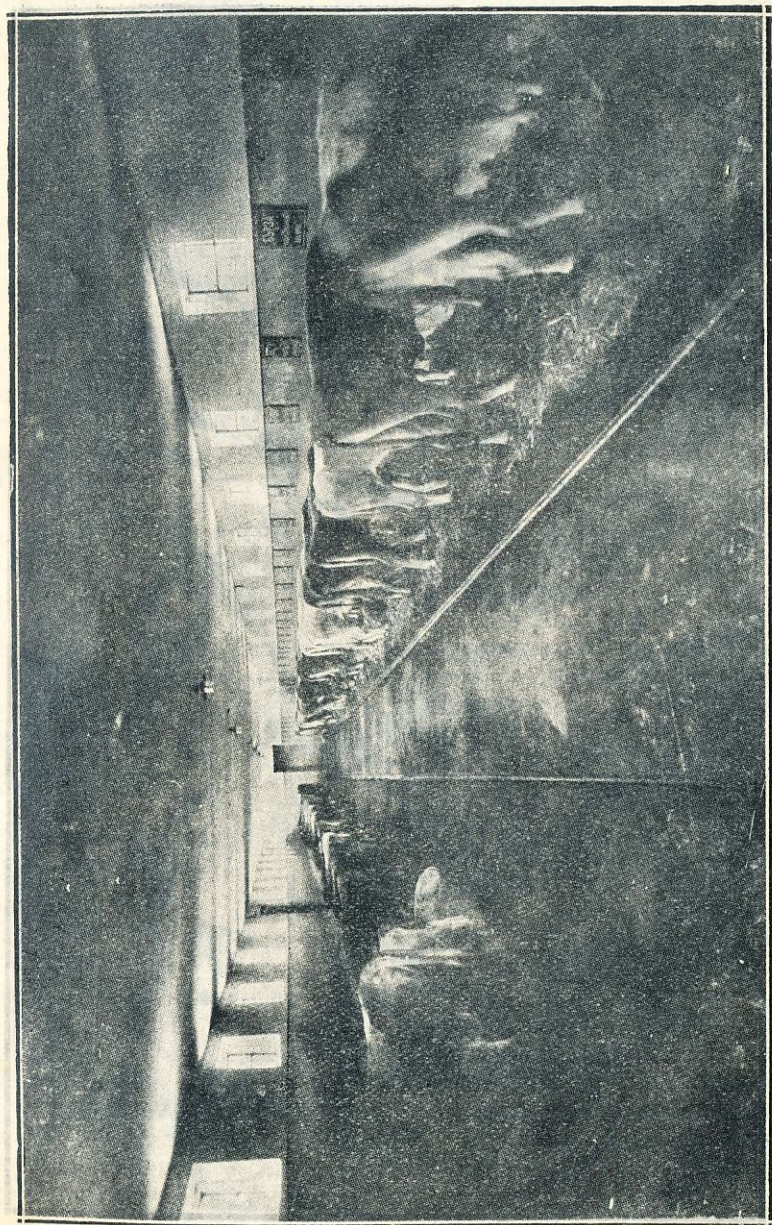
Разкладките били приготвявани съ огледъ на окладите, като билъ правенъ разчетъ и за икономии. Изобщо тѣ

били бедни по броя на продуктите, които се влагали въ казана. Най-много били застъпени месото и маслените

Юнкерска столова

продукти; зеленчука не билъ въ особено голѣмо количество, а зимно време изобщо, консервиранъ зеленчукъ

Краварника 1898 г.

почти липсвалъ. Съгласно сжщото това положение дажбата на добитѣка била:

На конь. Ечимикъ или овесъ — 4487 грама, сѣно 6410 гр., слама — 2554 гр.

На волъ. Ярма — 2 кгр., сѣно — 6 кгр., слама — 6 кгр. За постелка се предвиждала 2 кгр. слама. Въ нѣкои заповѣди се споменава за „зимна дажба“; каква, обаче, е била — не може да се установи.

Приготвянето на храната за юнкеритѣ се извършвало въ общи казани. Следъ приготвянето тя била разливана отъ специални прислужници въ столовата, кждето подъ надзора на дежурния по училище ставало общо храненето. Изобщо храненето още отъ началото на периода се извършвало по сжщия начинъ, както и сега.

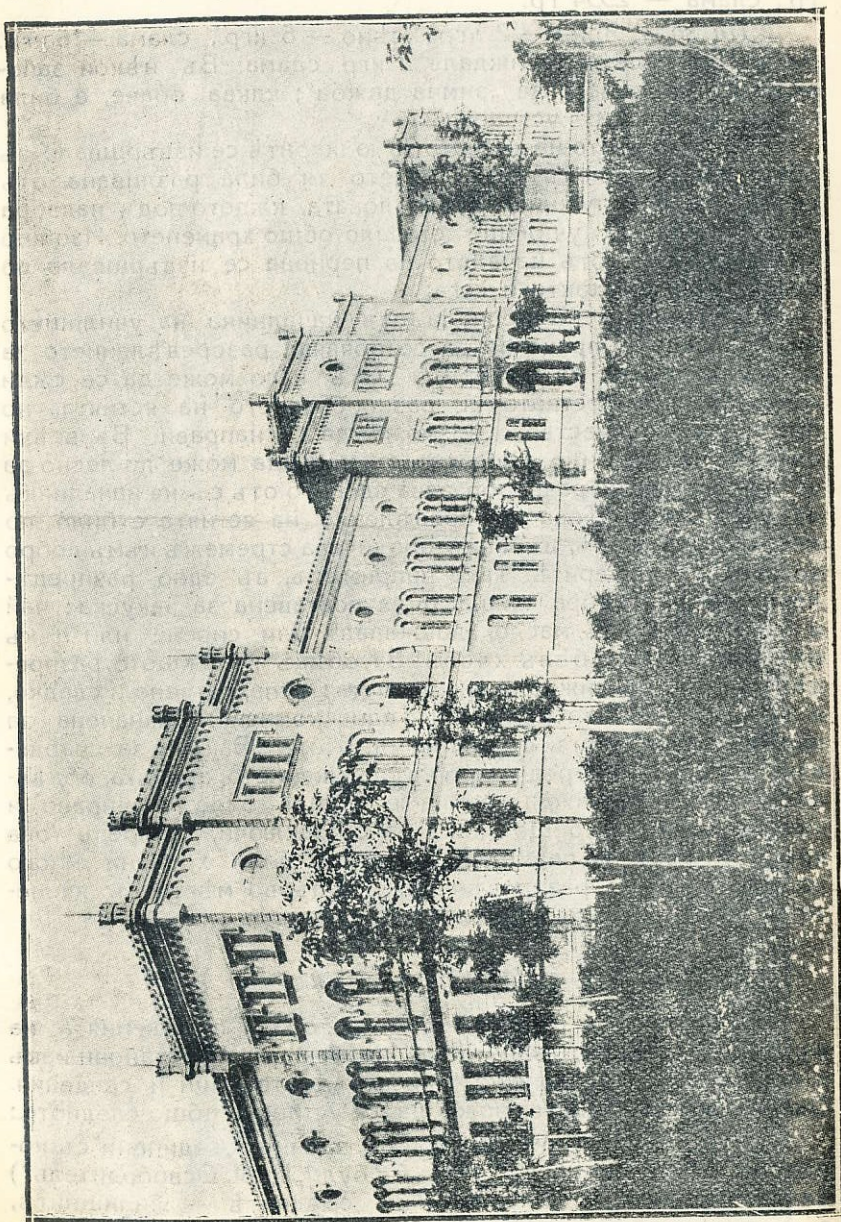
Къмъ края на периода отъ началника на училището била заведена практика да се обявява разпредѣлението за готвената храна на юнкеритѣ. Отъ него може да се сжди само за количеството и разнообразието на ястията, но преценка за качеството не може да се направи. Въ всѣки случай, това е било вѣроятно съ цель да може по-лесно да се контролира и разнообразява яденето отъ самия началникъ на училището. Това разпредѣление на ястията е било по месечно. Все пакъ, въ тѣхъ проличава стремежъ къмъ добро хранене на юнкеритѣ. Така напримѣръ, въ едно разпредѣление твърде добра храна била поставена за закуска: чай и бѣлъ хлѣбъ съ масло, кашкавалъ или сирене или пѣкъ млѣко съ кафе и бѣлъ хлѣбъ. За обѣдъ въ сжщото разпредѣление се предвиждали три яденета: супа, готвено и сладко, а за вечеря — две ястия. Отъ една комисия, назначена за произвеждане търгъ съгласно чл. 5 отъ „Закона за снабдяване войската съ предмети по въоръжението, храната, облѣклото и др.“ се вижда, че на юнкеритѣ било сервирано и кисело млѣко. Изобщо може да се заключи, че прѣз това време — края на периода, юнкеритѣ били хранени много добре. И въ тия разпредѣления, на първо мѣсто въ яденетата, стоятъ месото и масленитѣ продукти.

Разквартирование.

Относително разквартированieto на подѣленията на училището между зданията трудно може да се установи какъ и кога е станало, понеже липсватъ източници и сведения. Отъ събранитѣ такива може да се установи общо следното:

Старото училище имало петъ здания, съединени съ коридоръ. Въ първитѣ две (откъмъ бул. „Царъ Освободителъ“) били класнитѣ помѣщения, въ срѣднитѣ — жилищнитѣ, а въ онова къмъ ул. Оборище — щаба на училището. Следъ премѣстването въ новото (сегашното) здание, ротигѣ заематъ

своите помещения. Зданието били двуетажно, а това на сегашния щаб на училището — едноетажно. Бана, работилници, църква и краварникъ не е имало, а оградата била напарвена

Сегашното Военно на Н. В. Училище на два етажа

отъ телъ. Щаба се разположилъ въ сегашното здание, като заелъ северната частъ, а лазарета — южната. Класните помещения останали въ долния етажъ, а спалните въ горния. Столовата и кухнята били поместени на онова мѣсто, където сж и сега. Салоните останали сжитите. Всѣко ротно помещение имало складъ, омивална и чайна и се отоплявало отъ голѣми ламаринени печки, съ каменни вжглища.

Новото здание далечъ превишавало старото по своите удобства, но затова пъкъ разположението на юнкерите въ него било значително по-тѣсно отъ онова въ старото здание. Особено за строевите занятия въ новото здание имало доста мѣста за произвеждането имъ — най-вече коридорите; въ старото здание, при лошо време, тѣ били произвеждани въ спалните помещения, между креватите.

6. Бойна подготовка.

а) Строева и полска подготовка.

Лагерни занятия.

По сведения отъ бивши офицери въ първите години отъ периода обучението било водено изключително по руски устави и положения, обаче, какви сж били сжщността и целите на тая обука, не е известно, понеже липсватъ източници. Въ една отъ заповѣдите по училището презъ 1887 г. се среща следното разпределение за занятията на випусния класъ на лагеръ, при които трѣбвало да командватъ и юнкери: 8 уставни ротни учения, 9 тактически, 5 батальонни уставни, 8 батальонни тактически, 4 стражева служба — по ротно, 2 стражева на 2 страни и 2-3 учения за глазомѣрно (чрезъ око) измѣрване на разстоянията.

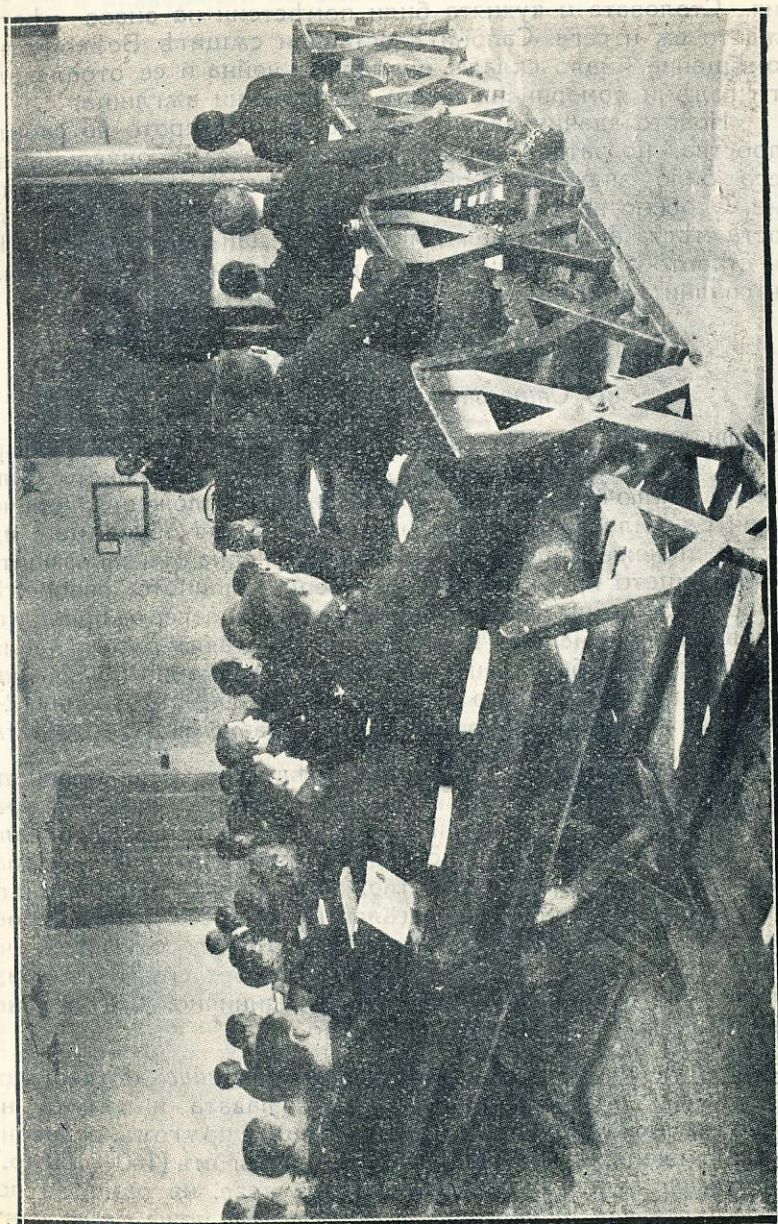
Първите български устави и правилници.

Едва къмъ срѣдата и края на периода почнали да се появяватъ устави и правилници на български езикъ, отначало преведени отъ руски, а после допълнени. Но и тѣ сж запазени въ ограничено количество, поради което сведенията отъ тѣхъ не сж обширни и цѣлостни. Отъ „Устава за строевата служба въ пехотата“, ч. I, изд. 1897 г. се вижда, че всѣко подѣление е имало два вида строеве: сгжстенъ и разсипанъ. По видове обучението било единично, отдѣлно, взводно, ротно, дружинно и полково.

Строева подготовка.

1. *Единичното обучение* обхващало:
а) *безъ пушка* — главата и тѣлото на дѣсно (на лѣво), полунадѣсно (на лѣво) и кръгомъ, отдаване честъ, движение ходомъ (116—129 кр.) и бѣгомъ (160—180 кр.).
б) *обучение съ пушка* — хватките: при нозе, на рамо, за по-честъ, съставяне пушките, снемане и туряне ножа, стоешкомъ за стрелба, на колѣне за стрелба и лежишкомъ за стрелба, мѣрене, откриване и прекратяване огъня, бой съ ножъ,

2. *Отдълънно обучение.* Отдълънението се строявало въ две редици; то произвеждало учение само по сгъстения строй,

Юнкери въ класъ презъ 1898 година,

което обхващало всички видове обръщания, хватки съ пушката, разредяване и сгъстяване на редицитѣ и пр.

3. *Взводно обучение.* Взвода се разчиталъ на две отдѣления, а въ военно-времененъ съставъ — на 4 такива. Произвеждалъ учение по сгъстения и разсипанъ строй.

4. *Ротно обучение.* Сжщитѣ учения произвеждала и ротата.

5. *Обучение на дружината.* Тя имала следнитѣ строеве: ротна колона — рститѣ една задъ друга въ разгнать строй; полуротна колона и колона по отдѣления, ротитѣ въ колона по четири. Последния строй на дружината билъ за походъ.

Въ първитѣ два строя щабнитѣ въ дружината били на дѣсния флангъ, а въ третия — отпредъ; ротнитѣ командири били на дѣснитѣ флангове изобщо, а взводнитѣ командири — предъ фронта на взводоветѣ си. Музикантския хоръ и баранчицитѣ — на дѣсния флангъ (въ първитѣ два строя) и на десетъ крачки отпредъ (въ третия).

При бойния си редъ, съ две роти въ първа линия и една въ резервъ дружината имала фронтъ 500 кр. и дълбочина около 800 кр., а на ротата — съответно фронта е билъ 150 кр. и 300 кр.

Стрелкова подготовка. Съгласно „Наставлението за стрелбата ч. I“, изд. 1891 г. се предвиждали 18 упражнения по стрелбата, на различни разстояния и отъ различни положения. Стрелбитѣ били произвеждани по различни мишени за разнитѣ упражнения. Разстоянията за стрелбитѣ били отъ 200 до 2000 кр., съ число на патронитѣ за едно упражнение отъ 4 до 20. Стрелбитѣ били индивидуални и групови, въ опредѣлено и неопредѣлено време; до № 9 били единични, а останалитѣ — колективни. Общо за всички упражнения се полагали 120 патрони.

При стрелбата съ револверъ, съгласно сжщото наставление, е имало следнитѣ упражнения: упражнение на 25 кр. съ 6 патронни по мишена и упражнение на 40 кр. съ 6 патрони; и дветѣ стрелби били въ неопредѣлено време; упражнение на 25 кр. съ 6 патрона за 30 сек. Всичко се отпущали по 20 патрони. Въ кавалерията се предвиждало още едно упражнение и се отпущали по 26 патрона. Предвиждала се състезателна стрелба съ 5 патрона по кръгла мишена.

Отъ заповѣдитѣ може само да се констатира, че стрелбитѣ били произвеждани по руски наставления, като въ нѣкои е посоченъ общия брой на патронитѣ — 120 бойни и 30 халосни. Стрелбитѣ били произвеждани по съкратенъ курсъ.

По окопаването. Относително окопаването, маскировката и др. технически работи сведенията сж изобщо много непълни.

Въ началото на периода особено значение се е давало на солидното самоокопаване — изработване дълбоки окопи, понѣкога съ траверси. Въ последствие, обаче, съ помощта на малката лопатка се почва личното окопаване (ровчето), следъ това и направа на окопи. На маскировката, изобщо, се обръщало малко внимание. Окопитѣ били работени повече на топографическия гребенъ. По-после това разположение на окопитѣ постепенно било напуснато, за да бждатъ изнесени сжщитѣ на предния скатъ.

Полска подготовка.

По отношение полската подготовка въ началото на периода сведения липсватъ. Тази подготовка била извършвана по руски устави и положения. (Такива не се намиратъ по архивитѣ).

Времена инструкция за летнитѣ занятия въ войската — 1893 г.

Едва въ 1893 год. излиза „Временна инструкция за лѣтнитѣ занятия въ войската“, която поставя началото на една смислена и опредѣлена полска подготовка на частитѣ. На кратко нейното съдържание е следното:

Уставни идеи и норми.

Уставнитѣ учения имали за целъ основно изучаване на разнитѣ уставни типове, твърдо знание мѣстата на началствующитѣ лица при разнитѣ пристроявания, строга дисциплина, мрътва тишина, широкъ свободенъ ходъ, равнение и др. Следъ това се посочватъ начинитѣ за произвеждане на уставни тактически учения съ рота въ воененъ съставъ, едностранни тактически учения, патраулна и стражева служба и най-сетне полски поездки съ щабъ офицери и полкови командири.

Относително походното движение и почивкитѣ нѣма сведения.

По разузнаването и боя.

Споредъ сжщата инструкция, боя и разузнаването се рисуватъ така:

Нападателенъ бой: *I периодъ* — Завързване боя. Тукъ действува авангарда съ своитѣ батареи; последнитѣ откриватъ огънь отъ 4000—4500 кр. Чрезъ боя на авангарда началника разузнава. Следъ това цѣлата артилерия заема позиция и масира огъня си, а пехотата минава отъ резервенъ въ боенъ редъ.

II. Периодъ. Артилерийската борба продължава, бойния редъ се подава напредъ, за да усили авангарда, охранявайки фланга и фронта си съ патраулна верига; последното най-вече се изпълнява отъ кавалерийскитѣ части. Когато пехотата достигне до 3000—3500 кр. отъ противника тя спира, началника се ориентирва, а патраулната верига се замѣня съ бойна. Артилерията заема нови позиции на около 2000—2700

кр. щомъ пехотата се изравни съ нея. Промѣняването на позиция става по ешалонно подъ прикритието на силна артилерийска стрелба, пехотата настѣпва и спира на около 1000—1200 кр. отъ противника и открива огънь. Артилерията, ако е нужно, заема и *III* позиция и обстрелва силно пункта на атаката.

III. Периодъ. Движение за атака и ударъ съ ножъ. Щомъ успѣха е подготвенъ съ огънь, дава се заповѣдь за движение напредъ. Съ достигане на пехотата до 300—200 кр. отъ противника тя спира и открива много силенъ огънь, резервитѣ се доближаватъ до преднитѣ линии и следъ престой 3—4—5 м. съ *музика и барабаненъ бой става хвърляне на ножъ.*

IV. Периодъ. Преследване или отстъпление. Преследването отначало става съ огънь отъ атакующитѣ части и артилерията, дошла на заетата позиция. Самото преследване се извършва отъ пресни части, взети отъ резерва. При отстъпление артилерията съ огънь отъ *III* позиция прикрива, резерва атакува отъ флангъ или заема флангова позиция. Сжщия може да приеме отстъпващитѣ части и на по-задна позиция, (но това като изключение).

По отбраната.

I Периодъ. Характеризира се съ борбата на частитѣ въ преднитѣ пунктове съ преднитѣ части на противника, а сжщо и съ състезателната стрелба съ авангардната артилерия на противника. Артилерията отъ главната позиция може да стреля, но само частъ отъ нея.

II. Периодъ. Характеризира се съ артилерийския двубой, отъ който до голѣма степенъ зависи боя. Къмъ края на периода почва стрелба и отъ пехотата.

III. Периодъ. Той е скоротеченъ и се характеризира съ силна стрелба отъ всички и то до краенъ предѣлъ.

IV. Периодъ — отстъпление. То се извършва по два начина. Ако нѣма натискъ отъ противника — по ешалонно, ако ли има такъвъ, най-запазенитѣ части заематъ мѣстни предмети за упорита отбрана, резерва подъ тѣхно прикритие се оттегля на задна позиция, като заедно съ него се оттегля и частъ отъ артилерията, ако той е ималъ такава. Подъ прикритието на сжщитѣ части, се оттеглятъ на позицията на резерва и най-разстроениитѣ части и артилерията. На новата позиция се начева наново борбата.

По действията на конницата.

Преди боя тя отблъсва неприятелската конница и я принуждава да открие преднитѣ му пунктове, а при отбрана задържа противниковата конница по-далечъ отъ преднитѣ ни пунктове.

Презъ време на боя тя се разполага на единия или двата фланга за прикриването имъ, като се държи на $1\frac{3}{4}$ —2 клм. далечъ; изпраща и разезди въ разни посоки отъ 1 до $\frac{1}{2}$ клм.

Общите разпореждания съдържат следното: 1) сведения за неприятеля, целта на боя и нѣкои предварителни заповѣди 2) мѣстата, на които да се изпращат ранените и гдѣ сж патронните сандѣци съ обоза 3) заповѣдъ за развърщане на по-малки подѣления и изпращане вериги.

Развърщането ставало обикновено въ следната последователност: отъ походна колона се минавало въ полуротна колона, а следъ това въ боенъ редъ.

Пехотата и конницата имали общо сгжстени и разсипани строеве, а артилерията разгнать, колони и боенъ строй.

Всички тия положения били усвоявани отъ юнкерите преди всичко чрезъ решаване тактически задачи. За тази цель тѣ били раздѣляни на групи отъ по 20—25 човѣка и така произвеждали класните и полски занятия. Чрезъ тия задачи се е прилагало прокараното въ разните устава. По начало тази дейностъ е била отправлявана, при нѣкои началници на училището съ заповѣди. По-после, за ръководно начало сж служили разните инструкции. Лѣтните занятия били водени по горепоменатата инструкция.

Общо може да се каже, че резултатите сж били добри, но точно да се установи това, обаче, не може, понеже липсватъ отчети по разните дейности.

Заклучение.

Строевата и полска подготовка на юнкерите въ началото на периода изглежда не е била на нужната висота. Причината най-главно трѣбва да се търси въ липсата на установени устава и положения, които да урегулиратъ тази дейностъ.

Руските правилници не сж били пригодени за тогавашната наша действителностъ, а и опита, придобитъ отъ сръбско-българската война, не билъ получилъ своя реаленъ изразъ въ установени български правилници.

Все пакъ обаче, благодарение на суровата дисциплина, насадена отъ руските офицери, въ строево отношение било достигнато доста много, особено по отношение стегнатостта въ строя.

Впоследствие, чрезъ установените вече устава строевата подготовка, особено по сгжстените строеве е достигнала голѣмо съвършенство. Послаба е била полската подготовка, но къмъ срѣдата на периода, съ издаване на официалните правилници и особено съ поемане командването на училището отъ подполковникъ Савовъ М., въ това отношение е направена грамадна крачка напредъ и сж достигнати голѣми резултати. Всичкото време, включително и лагерта, е било интензивно използвано за подготовката на юнкерите и въ това отношение, благодарение упоритостта, онази доста голѣма празнота, която се е чувствала въ подготовката на юнкерите, била запълвана бързо и резултатно.

б) Учебна подготовка.

По тази подготовка, изобщо, сведенията за началото и срѣдата на периода, сж оскѣдни.

Още въ началото на периода (1886 година), отъ заповѣдите се вижда, че класните занятия били водени само преди обѣдъ. Въротно тия занятия сж се водили отъ началото пакъ по руски източници.

Характерно е да се отбележи, че нѣкои цивилни преподаватели правили опитъ да работятъ практически, като юнкерите били водени отъ тѣхъ за преподаване въ нѣкои гимназии (напр. за опити по химия и др.) Доста много въпроси, обаче, по тази подготовка били решавани отъ учебния комитетъ. Така напр. въ една отъ заповѣдите презъ 1887 година сжщия решава шото въ старшия класъ да се четатъ само военни предмети.

Въ нѣкои заповѣди се срещатъ разписания за решаване тактически задачи съ старши класъ, обаче какви сж били, какъ изобщо сж ръководени, какви резултати сж постигнати не е уяснено. Въ една отъ заповѣдите отъ 1889 година се среща едно нареждане старшия класъ да направи инструментална снимка — 2 квадратни клм. за 10 дни, а всички останали юнкери — окомерна 6-7 кв. клм. за срокъ 8 дни. Къмъ срѣдата на периода отъ едно решение на учебния комитетъ се вижда, че разните предмети били подѣляни на три разряда, именувани I, II и III като бележките имъ съответно имали коефициентъ 5, 3 и 2; поведението било подѣляно така: отъ 12—10 вкл. коефициентъ 4, отъ 9—7 вкл. коефициентъ 3 и по-долу отъ 6 коефициентъ 2. Последните не се произвеждатъ въ чинъ офицери или се изключвали. Преходенъ балъ за встъпителенъ изпитъ за всички предмети — 7, а преходенъ за разните класове така: за за минаване отъ мл. класъ въ среденъ класъ, за предмети първи и втори разрядъ — 8, за предмети III разрядъ — 7; отъ средния за старши първи разрядъ — 8, втори разрядъ — 7, трети разрядъ — 6, а при випуски — първи и втори — 8, а трети разрядъ — 7. Но това все пакъ не е било точно изпълнявано, защото въ следните години сжщия комитетъ допуска преекзамениване на нѣкои слаби по единъ до два предмети. За допълнение на своята подготовка юнкерите присѣствали на нѣкои артилерийски стрелби и вземали участие въ войсковите маневри, като подѣление. Въ една заповѣдъ — 1892 г. учебния комитетъ решилъ бала да се опредѣля така: взема се сбора на полугодишните съ годишните, срѣдния отъ тѣхъ се събира съ удвоенъ окончателенъ и се дѣли на три.

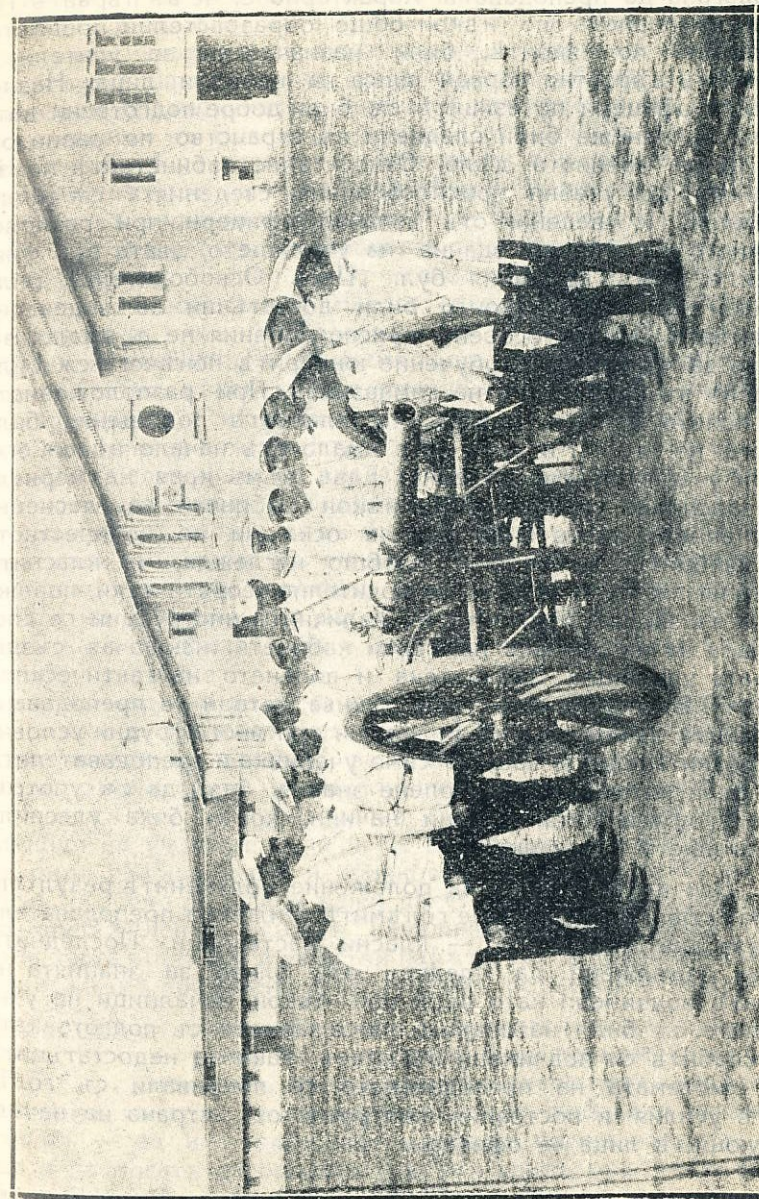
Изпититѣ били полугодишенѣ и годишенѣ. Учебни пособия юнкеритѣ получавали безплатно отъ училището, като се ползвали и отъ библиотеката. Частъ отъ последнитѣ даже били носени на лагера.

При выпуска отначало билъ полаганъ матуритетенѣ изпитъ, но къмъ срѣдата на периода се премахва. Къмъ сжщото това време, наредъ съ другитѣ занятия започва четене беседи отъ желающи възпитатели и възпитаници-юнкери.

Целъта на учебното дѣло трудно изобщо може да се опредѣли отъ разхвърлянитѣ сведения, но явно е, че най-важното е било да се създаде отъ юнкера офицеръ съ знания и умение въ разнитѣ области на военното дѣло.

Ржководство на занятията.

Общото ржководство на тази подготовка принадлежало на Началника на училището, при помощъта на Инспектора на класоветѣ. Обаче, какви програми сж били изготвяни и какви методи на работа сж били употребявани по разнитѣ дисциплини, не може да се установи поради липса на съответни източници. Едва въ 1898г. излезла „Инструкция за юнкеритѣ отъ Военното на Н. Ц. Височество училище“ отдѣлъ II, която урегулирвала този въпросъ изчерпателно. Споредъ нея, главната целъ на училището била да даде на армията добре подготвени въ строево и образователно отношение субалтьерѣ офицери. Занятията били строеви (теоритически и практически), подъ общото ржководство на Началника на училището, който въ началото правилъ общо разпредѣление на всички занятия, обявявано въ заповѣдь. Преподаването ставало по строго опредѣлена програма, одобрена отъ Военния министръ и утвърденъ отъ Началника на училището планъ. За полугодишнитѣ (репетиции) и годишния изпити юнкеритѣ се разпредѣляли на групи отъ по 20 души. Изпититѣ били произвеждани отъ комисия, като всѣки членъ поставялъ бележка. Бележкитѣ били отъ 0 12; по-долу отъ 7 билъ слабъ. За старшия класъ били водени отдѣлни годишни бележки за практическитѣ предмети. За сжщитѣ по тактика бележки: една за теорията и друга за практическо приложение. Коефициента за опредѣляне старшинството билъ: бала за поведението се умножавалъ съ 10, срѣдния за строевото образование съ 8, срѣдния за уставитѣ съ 8, срѣдния за специални предмети съ 6, срѣдния за общообразователнитѣ предмети съ 4. Общия имъ сборъ давалъ старшинството въ списъка. Артилериститѣ въ срѣдния класъ трѣбвало да иматъ: по артилерия не по-малко отъ 10 и по алгебра, геометрия, тригонометрия, физика и химия общъ срѣденъ балъ не по-малко отъ 9; за инженернитѣ войски сжщо само че вмѣсто артилерия — фортификация. Останалитѣ били пехота и кавалерия, и следвали заедно. За кавалериститѣ било прието бала по тактика и топография да не е по-малко отъ 5.

Портупей юнкеритѣ отъ артилерийски взводъ на занятие 1898 г.
Преподаватели. Преподавателския персоналъ билъ избранъ много грижливо; назначавани били лица, добре подготвени за материята, която имъ била

възлагана да преподаватъ. Характерно е, че въ първитъ години на периода по нѣкои общо образователни предмети, предимно по езицитъ, били назначавани за учители и офицери, вѣроятно поради липса на цивилни лица. Назначенитъ офицери по езицитъ сж били добре подготвени като учители, понеже били следвали въ странство по разни отрасли на военното дѣло. Относително кабинетнитъ помѣщения и др. учебни приспособления, сведенията сж много оскждни. По сведения отъ запасни офицери, при разположението въ старото здание на училището, двата отъ флигелитъ къмъ сегашния бул. „Царь Освободитель“ били класни помѣщения, които били достатъчни за водене на занятията. Нѣкои особени приспособления не е имало, защото за практическо обучение юнкеритъ понѣкога сж били водени въ кабинетитъ на гимназиитъ. При разположението въ новото здание, макаръ че класнитъ помещения били много по-удобни и тукъ не е имало отъ начало нѣкои особени учебни приспособления. Едва къмъ края на периода се започнало уреждането на нѣкои кабинети за улеснение обучението, които били твърде оскждни по количеството на учебнитъ си пособия. Изобщо изглежда, че класнитъ занятия сж били водени изключително теоретически, понеже нито въ заповѣдитъ, нито въ наличнитъ инструкции се споменава за използване на нѣкои кабинети, изключая създадената училищна библиотека и воденето на тактическитъ задачи. Безспорно е, че при такива методи на преподаване класнитъ занятия сж били водени при много трудни условия за възпитаницитъ, защото само учебника и преподавателитъ сж били източници за черпене знания, безъ да сж употребявани други допълнителни начини, които биха улеснили усвояването на знанията.

Все пакъ и при това положение полученитъ резултати били добри, благодарение голѣмитъ усилия на преподаватели и взводни командири — класни наставници. Последнитъ били задължени да следятъ отъ близо за знанията на своитъ подчинени като дори при нѣкои началници на училището, сж били натоваряни да се заематъ съ подготовката на слабитъ си подчинени въ класъ. Така че недостатъцитъ въ системата на преподаването се покривали съ голѣмитъ усилия и постоянния контролъ отъ страна на началствующитъ лица — офицери.

Дисциплинарни грѣшки и престѣпления.

Дисциплинарнитъ грѣшки и престѣпления, които били извършвани отъ юнкеритъ сж отъ най-различно естество: бѣгство, пиянство, кражба, лъжа, неподчинение, неизпълнение заповѣдта на началника си офицеръ, писане анонимни писма, дори има заразяване отъ венерически болести.

Наказания.

За тия нарушения и престѣпления, на юнкеритъ били налагани най-различни наказания. Но какви точно наказания сж налагани въ началото на периода, поради липса на източници, не е известно. Къмъ срѣдата на периода, споредъ инструкцията за юнкеритъ и фелдшерскитъ ученици въ Военното училище отъ 1890 г., били налагани следнитъ наказания: 1. Забележки и мърмене. 2. Нареждане не по редъ на служба. 3. Неуволняване въ отпускъ. 4. Арестъ въ карцеръ и въ гаупвахтъ. 5. Временно отстраняване отъ длъжностъ. 6. Лишение отъ портопей-юнкерско и фелдфебелско звание. 7. Отчисляване отъ училището съ изпращане въ войската. 8. Неудостояване съ производство въ офицерски чинъ. 9. Предаване на сждъ по разрешение отъ Военния министъръ. 10. Намаление бала на поведението, прикачено къмъ нѣкое дисциплинарно наказание. Съ изключение на първото, всички били вписвани въ „штрафний“ журналъ (Дневниитъ за наказанията), а въ „послужений списъкъ“ (служебния бележникъ) се внасяли само наказанията: смѣняване отъ длъжностъ и лишаване отъ звание.

Наказанитъ подъ сждъ били изключвани и никога не се приемали за юнкери. Въ сжщата инструкция най-подробно и изчерпателно били изложени обязаноститъ на юнкеритъ, длъжностнитъ лица и тия на началствующитъ лица — долни чиновове, като за последнитъ е посочена и тѣхната властъ при налагане наказания.

За прокарване не само духа, но и буквата на тази инструкция се е държало извънредно много, поради което, като се остави не особено високата дисциплина у нѣкои юнкери, отношенията на началницитъ къмъ юнкеритъ сж били доста строги и дори сурови. Отъ заповѣдитъ на нѣкои началници на училището личи, че налаганитъ наказания отъ тѣхъ били изобщо чести и обикновено въ най-високата имъ степенъ, особено за нѣкои важи престѣпления. Използвайки тѣзи престѣпления сжщитъ началници въ заповѣдитъ си давали доста обстояни и умѣстни напѣтствия и предупреждения както къмъ провиненитъ така и къмъ останалитъ юнкери.

Педагогически похвати.

Независимо отъ това, класнитъ наставници — (взводни командири) били задължени да се намиратъ между своитъ юнкери презъ свободното време, съ цель да ги подпомагатъ съ добиване знания въ класъ — да имъ разясняватъ нѣкои мжчни въпроси, а сжщо и да могатъ да опознаятъ всѣки единъ отъ тѣхъ по-добре общувайки отъ близо. Особено много се държало на присѣствието на класнитъ наставници въ класъ при вечернитъ занятия. Даже били правени опити, щото класнитъ наставници да подготвяватъ по-слабитъ юнкери въ класъ; това обаче, се указало неудобно поради малкото време и разнообразнитъ предмети.

По отношение системата на възпитанието и по постановленията, уреждащи този въпрос, изобщо, за известни години от периода, липсват източници. По всичко изглежда, че възпитанието е отивало по същите маниери, съществующи въ руската армия, обаче, какви сж тѣ изобщо и какви резултати сж давали не може да се установи.

Лични юнкерски дневници.

Всѣки юнкеръ билъ задѣлженъ къмъ срѣдата на периода да си води личенъ дневникъ, въ който отбелезвалъ по-важнитѣ събития около него и общо въ училището. Дневника билъ провѣрванъ редовно отъ взводния командиръ.

Инструкции за офицеритѣ, наставницитѣ и юнкеритѣ.

Къмъ срѣдата на годината, постановления, които да уреждатъ този въпросъ били дадени въ заповѣдитѣ, „Инструкцията за юнкеритѣ и фелдшерскитѣ ученици“ 1890 г., заповѣдта по Военното на Н. Ц. В. училище № 187 отъ 1867 г. и печатаната следующата година „Временна инструкция за г. г. офицеритѣ и наставницитѣ отъ Военното на Н. В. училище“ изд. 1898 г. Въ първата инструкция отдѣлъ IV сж най-подробно изложени задѣлженията на юнкеритѣ въ училището, а въ отдѣлъ V-когато сж вънъ отъ него. Общо отъ юнкера се изисквало да бжде скромненъ и въ всѣко отношение приличенъ. Докато тази инструкция е пообща по отношение възпитанието т. е. не слага конкретнитѣ цели на сжщото, въ другитѣ две положения тѣзи цели били много ясно очертани. Така въ заповѣдь № 187 е характеренъ пассажа: „г. г. офицеритѣ и наставницитѣ да не забравятъ, че за успѣха на дѣлото е необходимо, што тѣхната деятельность да се направлява изключително къмъ индивидуалното възпитание на повѣренигѣ тѣмъ млади хора, съобразно съ целитѣ на тѣхното назначение. Тѣ трѣбва да се стараятъ да оживѣятъ въ тѣхъ преданность къмъ Господаря-Августейшия шефъ на училището, чувството на честь и дългъ, любовъ къмъ порядъка, да подържатъ чистотата на тѣхнитѣ нрави, духа на войнственостъта и другарството и да ги приучатъ да бждатъ прилични, вежливи и високонравствени всѣкога и всѣжде.“

Въ вътрешно отношение, училището да представлява отъ себе си едно цѣло; единъ нравственъ съюзъ, органически неразривно свързанъ, енергията, добрата воля, сериозния характеръ и въздържаностъта на този съюзъ трѣбва да се внушава и поддържа отъ г. г. офицеритѣ и наставницитѣ“.

Въ § 1 отъ временната инструкция е казано: „Цѣлия дългъ на възпитателя се заключава въобщо въ постепенното и всестранно приготовление на възпитаника къмъ нравствена деятельность, за която цель физическото възпитание трѣбва да развие въ него необходимитѣ сили, —

да му съобщи потребнитѣ знания и умения, а нравствено — да насочи волята му и него къмъ такава деятельность. За да могатъ да се изпълнятъ тия трѣбвания необходимо е преди всичко самия възпитателъ да бжде строго-нравственъ, истински християнинъ и въ всѣко отношение благонадежденъ чловѣкъ.“

Въ последната инструкция най-подробно сж изложени задѣлженията на офицера — възпитателъ, които трѣбва да обхваща всестранно живота на възпитаника: порядъкъ, здравословно състояние, точността въ занятията, физическитѣ качества, характера, поведението, успѣха, убежденията му и пр. като за всичко това е билъ задѣлженъ да води атестационна тетрадка и да прави периодически доклади. За чувствата, които трѣбва да се развиятъ въ юнкеритѣ § 37 отъ инструкцията сочи: „Страхъ Божи, благочестие, безпределна преданность къмъ Господари и династията, чувство на дългъ, покорность и послушание къмъ началството, точность и безусловна изпълнителность къмъ службата, нежна подчиненость къмъ родителитѣ, уважение къмъ старитѣ, благодарность и любовь къмъ ближнитѣ. Въ § 39 е казано: „да се вкоренятъ у юнкеритѣ безпределна преданность къмъ Августейшия шефъ на Армията и Августейшия му домъ и искрення преданность къмъ всичкитѣ Негови постановления“.

Относително качества, които трѣбва да се вкоренятъ въ юнкеритѣ говори § 40: „власть надъ себе си, въздържаность, укротяване на страститѣ, стремление къмъ своето усъвършенствуване, деятельность, любовь къмъ порядъкъ, честность, безкористие, правдолюбие, справедливость, твърдость на духа, неустрашимость и скромность.“

По отношение срѣдствата, които помагатъ за достигане целитѣ на нравственото възпитание сж посочени въ § 49: „Развиване нравственитѣ чувства, примѣра, сърезуванието, честолубието, учението, четение, беседитѣ, наградитѣ и наказанията.“

Заключение. Изобщо, докато въ първитѣ години на периода, особено първата година, духа и дисциплината не сж били на нуждната висота, поради странични влияния отъ чисто политически тенденции, впоследствие тѣ били много силно внедрени въ душитѣ на възпитаницитѣ, благодарение усилията на възпитателитѣ и намиране правилния пътъ за работа и въздействие върху душитѣ и сърдцата на възпитаницитѣ отъ училището. Последното особено добре се вижда къмъ края на периода, когато въ училището почва да се работи въ всѣко отношение много упорито и планомерно.

8. Действия и по-важни факти.

Преврата на
9.VIII. 1886 г.

Едно отъ крупнитѣ събития презъ този периодъ и то още въ началото му, което до голѣма степенъ уронва престижа и достойнството на училището е акта отъ 9 августъ 1886 г. Като предисловие на това събитие е съединението на Северна и Южна България. Понеже за подготовката на последното събитие е билъ известенъ Руския дворъ и поради външни причини той искалъ този актъ да не се извършва, то били направени постъпки въ България за това. Макаръ че Българския князь Батамбергъ обещалъ на руския министъръ-председател въ Карлсбадъ да не позволи осъществяването му, но подъ натиска на народното желание съединението станало. Възмутения Руски императоръ оттегилъ своята закрила надъ България и насочилъ своитѣ упреци изключително върху княза, който, въпрѣки своето обещание, одобрилъ съединението. Следъ сръбско-българската война това натѣгнато положение все още продължавало, а въ това време Сръбския кралъ Миланъ, макаръ и оттегилъ се отъ престола, но фактически управляващъ, постоянно отправялъ своитѣ закани къмъ България, следъ злополучната за Сърбия война.

Подъ натиска на тѣзи външни причини и вътрешното нестабилно положение, група офицери, заедно съ началника на училището изпадатъ въ крайностъ. Виждайки настроението на Руския императоръ, тѣ почнали да гледатъ въ лицето на княза като едничката причина за тежкото положение на страната. И като задача на бъдещото си действие, тѣ си поставили именно последната целъ — подобрене положението на страната чрезъ детронирането на княза, за да може да се възстанови покровителството на Русия, като освободителка; безъ това, тѣ смѣтали, че страната може да сполети голѣмо нещастие. Веднажъ така сложена за тѣхъ обстановката и задачата на тѣхното действие, тѣ решили да принудятъ княза да напусне страната.

Последицитѣ отъ това обаче, били много тежки за училището. Последното съ указъ № 81 отъ 1886 г. било разформировано, отнети му били знамето и шефството, а юнкеритѣ — едни били уволнени, други дадени подъ сждъ и сждени. Поради това събитие 41 юнкери били разжалвани.

Впоследствие, съ указъ № 187 отъ с. г. училището било наново сформирано съ нови младежи и намѣренитѣ за неактивни участници въ преврата юнкери, но вече безъ знаме и шефство. Все пакъ, този некрасивъ и осждителенъ актъ на възпитаницитѣ отъ училището — намѣсването имъ въ политическитѣ борби, поражда голѣмо съмнение и подозрение, както въ висшето командване, така и въ управляющитѣ кржгове. Благодарение на това подозрение, сжщата година

военния министъръ, заедно съ коменданта на столицата и войници отъ частитѣ, една нощъ неочаквано за никого отъ ново обезоръжили юнкеритѣ отъ училището. По този слу-

Царь Фердинандъ I.

чай били арестувани и нѣкои офицери като заподозрени въ готвенъ превратъ, за да се свалятъ регентитѣ.

Негово Величество Царъ Борисъ III като кадѣтъ

Друго едно събитие, което болно засѣгнало душитѣ на възпитателитѣ и възпитаницитѣ въ училището сж бунтоветѣ въ Русе и Силистра. Тежкото наказание смъртъ на участницитѣ офицери — до голѣма степенъ стреснало и изплашило разпаленигѣ и буйни характери по това време.

Вториятъ шефъ на училището. Пристигането, обаче, на Н. Ц. Височество Фердинандъ I изведнажъ успокоило войнскитѣ чинове, особено юнкеригѣ, на които княза не единъ пжтъ изказвалъ своята Височайша благодарностъ за стройния имъ и юначенъ видъ.

Презъ 1889 г. Н. Ц. Височество Княза посетилъ училището и присжствувалъ на разговяването по случай Възкресение Христово. Разговяването станало въ столовата въ два часа следъ полунощъ. Следъ това Княза поканилъ училищнитѣ офицери въ двореца

Сродяването на Н. Ц. В. Княза съ Княгиня Мария Луиза било посрещнато съ голѣма радостъ и възторгъ. По този случай били размѣнени трогателни телеграми между Княза и Началника на училището.

По случай бракосъчетанието на Тѣхни Ц. В. били наградени съ медаль 13 юнкери и 26 музиканти. Обаче доста скръбъ внесла въ душитѣ на юнкеритѣ заповѣдта на Н. Ц. Височество Княза, по случай смъртъта на Н. Височество Князь Александъръ Батамбергъ.

Следната 1894 г. още по-голѣма радостъ и ентузиазъмъ обзела душитѣ на възпитатели и възпитаници, когато станало известно, че княгиня Мария Луиза е ошастливила Българския престолъ съ наследникъ — Князь Борисъ (сегашния Царъ на българитѣ).

Презъ 1898 г. при единъ балъ въ училището Н. Ц. Височество Княза обходилъ презъ нощта нѣкои спални помѣщения и останалъ много доволенъ отъ порядъка и реда. За всичко той изказалъ благодарностъ.

Сжщата година Н. Ц. Височество Княза, шефъ на училището направилъ прегледъ на юнкеритѣ отъ старши класъ (II и III отдѣление) и въ знакъ на Височайшата Си благодарностъ произвелъ въ чинъ „Старши портупей-юнкери“ 72м ладши портупей-юнкери. Следъ това той присжствувалъ на обѣда и останалъ много доволенъ.

Изобщо прави впечатление, че Н. Ц. Височество Князь Фердинандъ I се интересувалъ много отъ живота и бита на юнкеритѣ, които често и въ различни времена посещавалъ.

Заклучение за II периодъ.

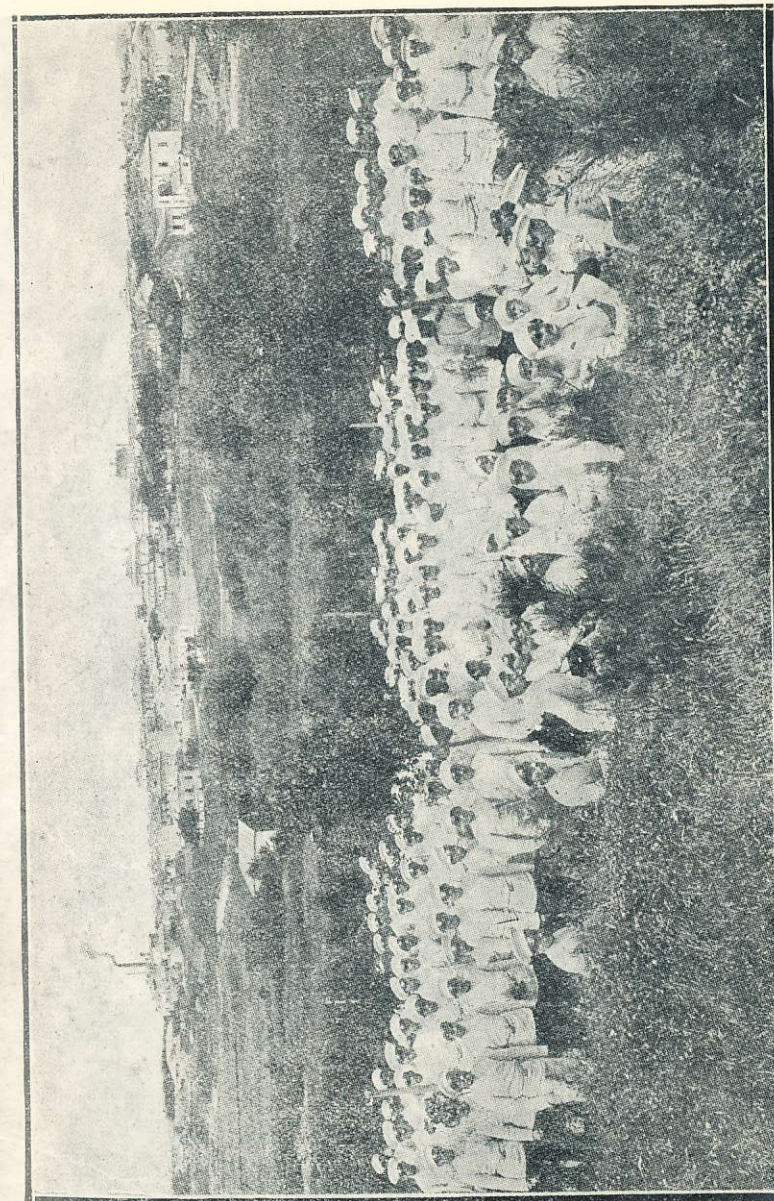
Трудно е изобщо да се направи едно правдоподобно заключение за резултатитѣ презъ периода, понеже липсватъ отчети по въпрова за отдѣлнитѣ години. Отъ събранитѣ сведения може приблизително да се сжди за по-

стигнатите резултати съ оглед на задачите на училището. Въ първите години от периода, поради силното влияние на политическия борби въ страната, които сж засегнали и дейността на училището, резултатите не сж били много добри. Юнкерите сж били замесени доста активно въ политическия животъ, а това, безсъмнено, е отвличало вниманието както на тѣхъ, така и на тѣхните възпитатели, което пъкъ отъ своя страна не е могло да не засегне тѣхната пълна и всестранна подготовка, като добри офицери, стоящи далечъ отъ кипежа на общо-гражданските борби и служаци само на короната и армията. Този неспокоенъ духъ въ училището е продължилъ доста и станало нужда дори въ последующите години съ заповѣдъ да се обръща внимание, че не е достойно за офицерите да се занимаватъ съ политика.

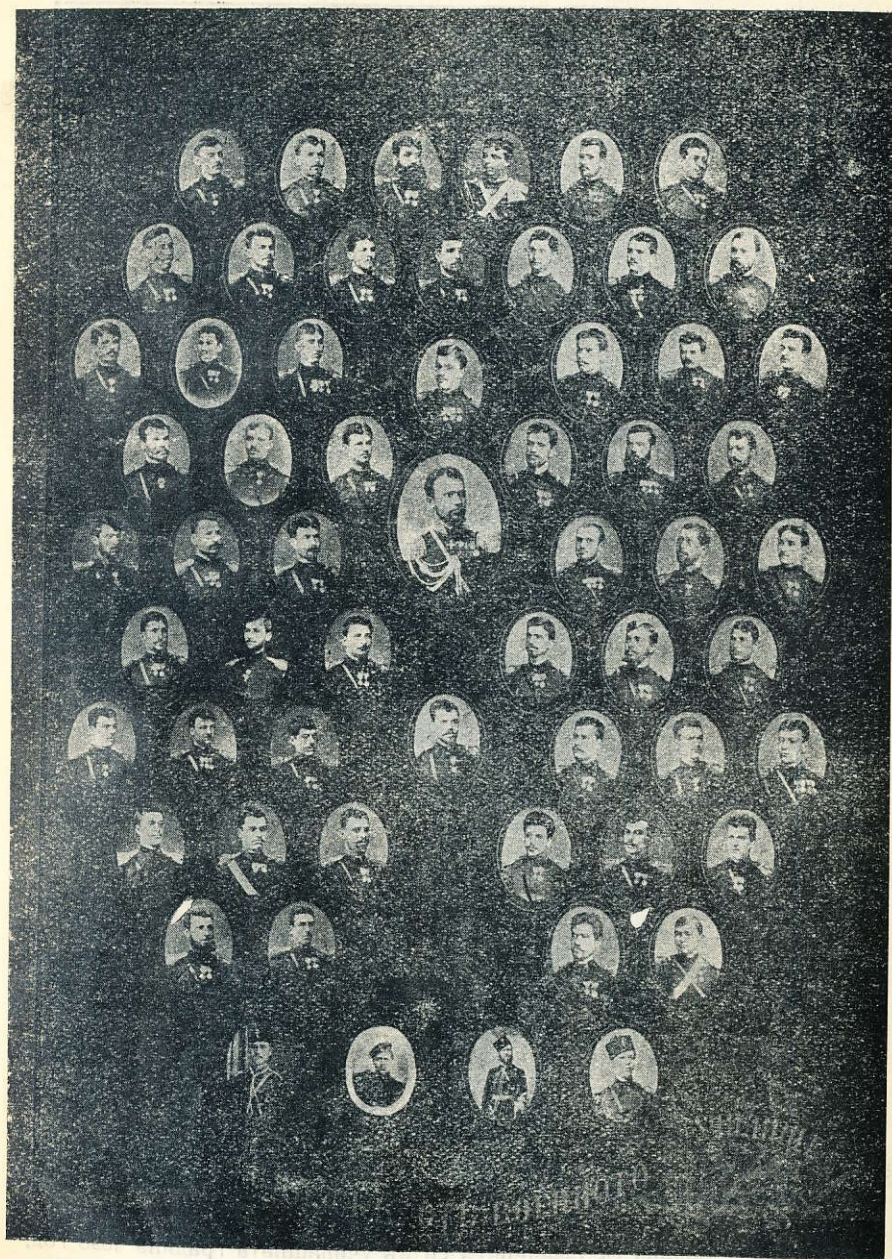
По-после, обаче, това несъвместимо съ призванието на юнкера деяние било изхвърлено и ясно проличава усиления и строго регламентиранъ начинъ на интензивна работа въ полето само на военното дѣло. Като се прибавятъ къмъ това съзнателните усилия на възпитателите и голѣмото трудолюбие на юнкерите, ясно проличаватъ добрите резултати, достигнати въ класните занятия. Въ това отношение единъ добъръ указателъ е обстоятелството, че първата година били изпратени по слабъ успѣхъ въ частите като порт-юнкери, произведени офицери, повече отъ 30 юнкери и били уволнени отъ училището, сжщо по слабъ успѣхъ около 13 такива. Независимо отъ това, дори се допускало повторение на единъ и сжщи класъ, въроятно пакъ поради голѣмия % на слаби юнкери. Това положение и въ последующите години сжществувало, доста осезателно, но къмъ края на периода то вече значително се премахнало. Така напр. въ 1891 години по слабъ успѣхъ били уволнени 21 юнкери, следующите години тѣхното число се движи между 8 — 4 приблизително, а последните 2 години отъ периода нѣма такива. При това, произведените въ чинъ „Подпоручикъ“ сжщо значително намаляватъ презъ последните години, като презъ една отъ тия години, (1898) билъ изпратенъ въ частите въ чинъ порт-юнкеръ само единъ.

Въпреки всичко това, обаче, теоритическата подготовка на юнкерите вървела доста успѣшно; въ първите години юнкерите били повече съ теоритически познания, но съ по-малкъ опитъ. Последния като че билъ оставянъ да се добива при бждещата имъ дейность въ частите. Въпоследствие били правени опити да се запълни тази празнота и били добити доста добри резултати.

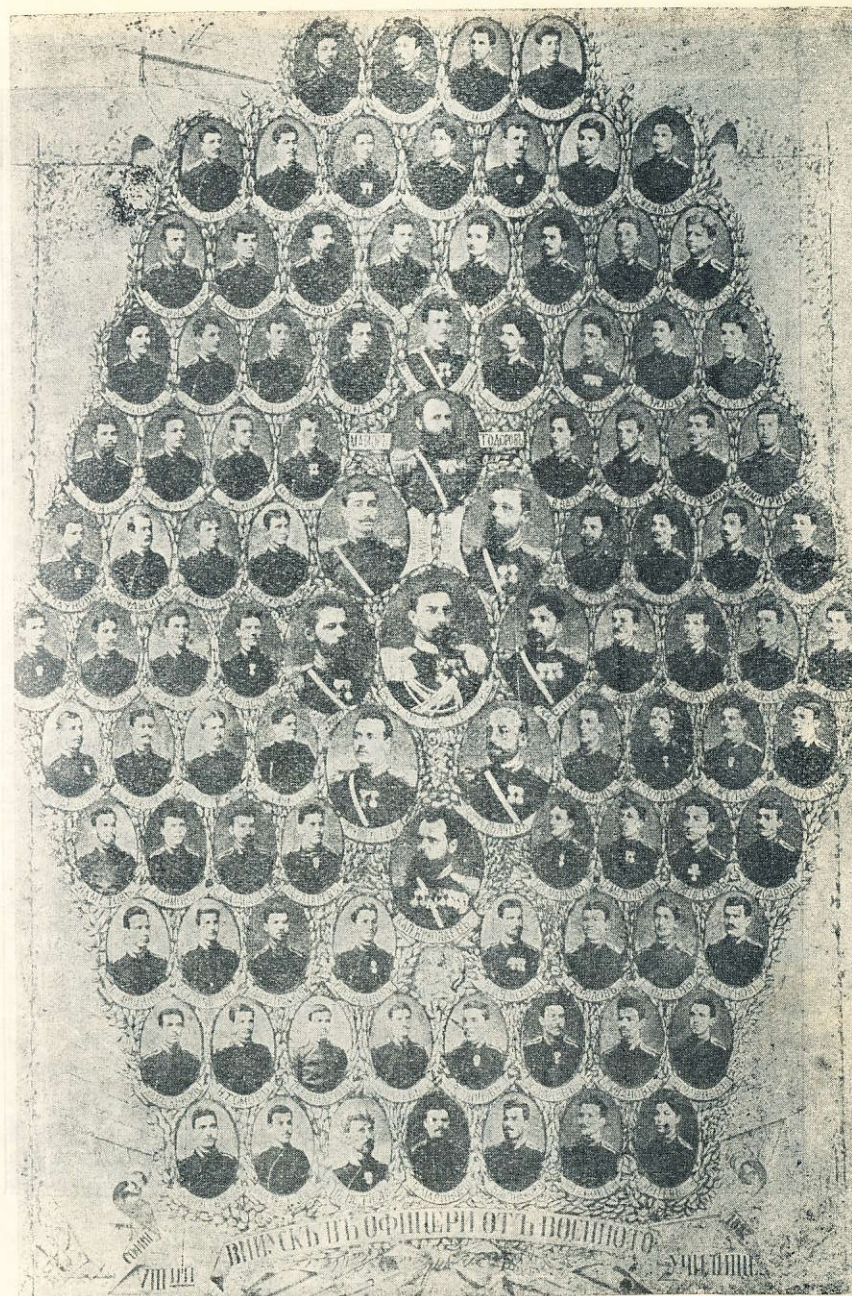
Изобщо два сж били стимулите, които трѣбвало да движатъ възпитателите и юнкерите: преди всичко безпредѣлна обичъ къмъ своя народъ, въплотенъ въ личността на Върховния Вождъ, а следъ това всестранно и упорито следване повелите на дълга.

Група юнкери съ офицерите си въ училищната градина 1898 год.

7-й випускъ произвежданъ на разни дати.

8-й випускъ — 27. IV. 1887 год.

Група офицери отъ 14-и випускъ

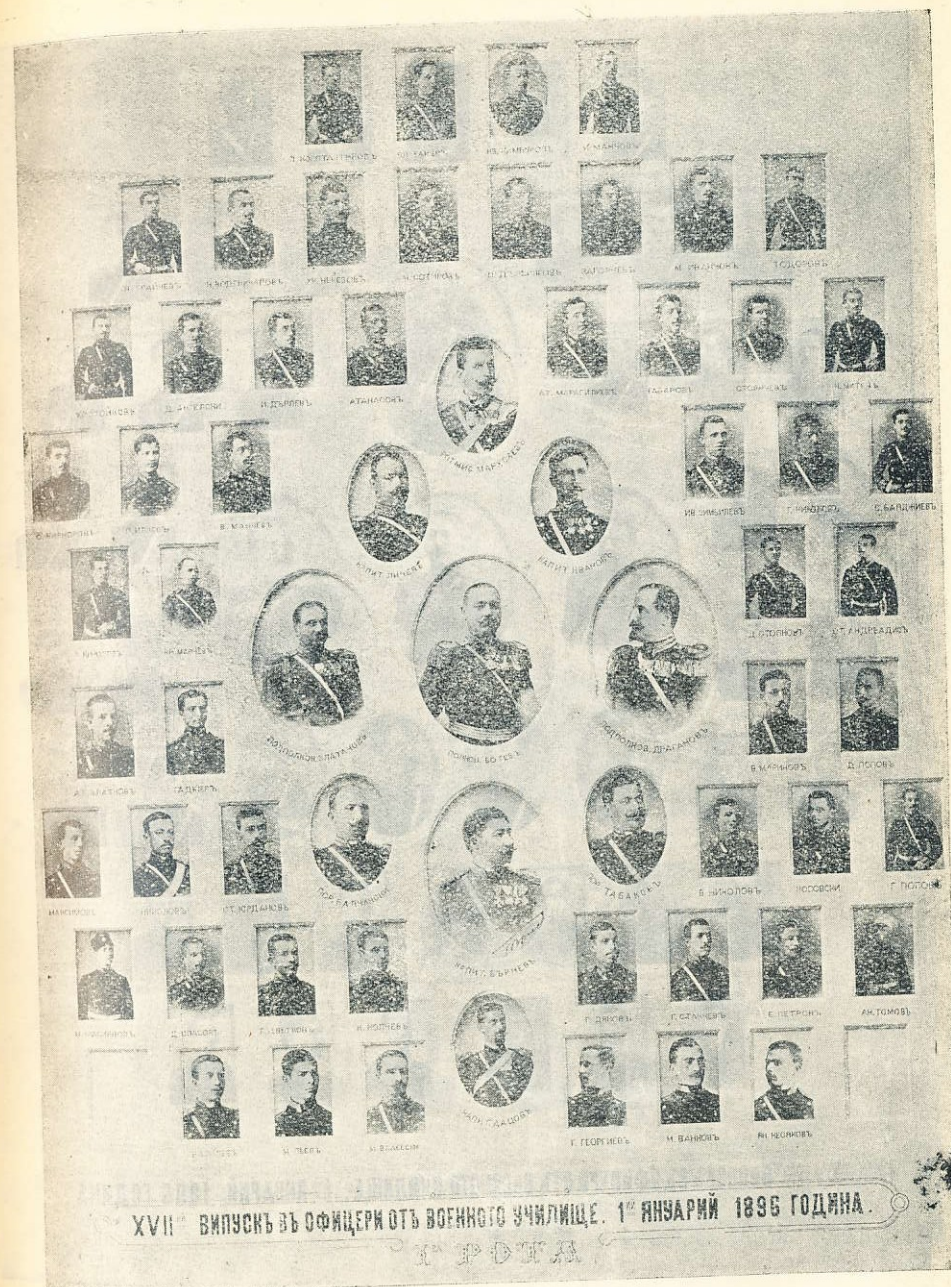

40-годишенъ юбилей на 15-й выпускъ.

XVI — ВПУСКЪ ВЪ ОФИЦЕРЫ ОТЪ ВОЕННОГО УЧИЛИЩЕ. 1-й ЯНУАРИЙ 1895 ГОДИНА.

1808

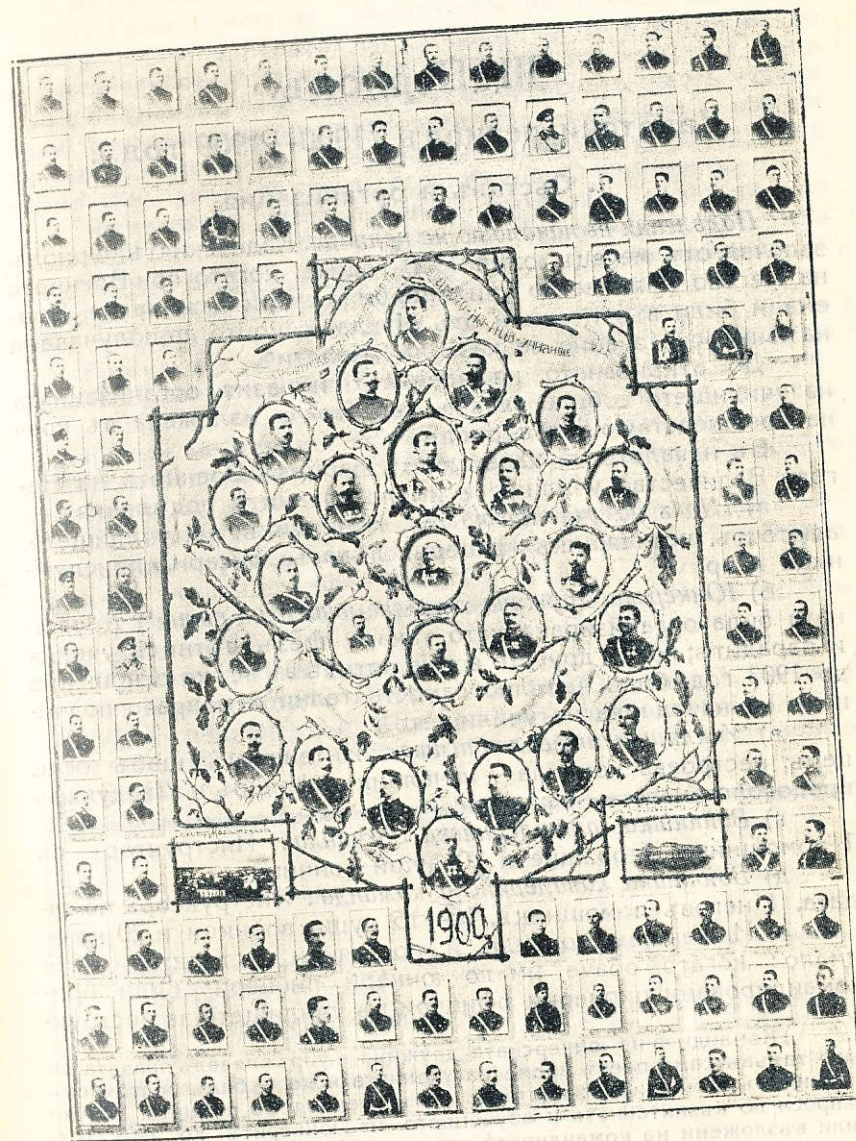

XVIII выпускъ въ офицеры отъ военнаго училища. 1 января 1897 година.

III РОТА

XIX выпускъ въ офицеры отъ военнаго училища. 1 января 1898 година.

Они вложени на командират на ротата...
 вонин въпросъ направо до командира на ротата...
 Едва презъ юни 1903 год. Навъншникътъ на ротата...
 постъпъ по сѣмъто № 103 заповѣда на ротата...
 огадинъ външникътъ по сѣмъто № 103 заповѣда...
 командиръ на ротата, за който по-късно се установи...
 командиръ.